

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 84

Kaufmann 11
4

אמת מארץ

הצמח

במחברות יוצאות לע"ע, לפרקים בלתי קבועים
ובכמות בלתי קצובה

על ידי

בית ישראל

מחברת ראשונה

יצאה לאור בחדש סיון שנת: ושמתי משפט לקו וצדקה למשקלת
ויעה ברד מחסה כזב לפ"ק.

מחיר המחברת הזאת חצי פֶרַנְק ופרויה קרש לישוב הארץ על
טהרת הקדש. וכל החפץ בה יפנה אל ראש חברת "מניני ארץ"

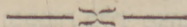
בירושלם

עפ"י האדרסה אשר מעבר לדרך

תוכן הענינים במחברת ראשונה :

(א) "ראשית דבר" מאת מוניני ארץ *

(ב) "הד הרים" מאת חזקיהו בן עמיהוד מנהליאל

תוכן הענינים במחברת הבאה :

(א) "מה הבמה?" באור שטת "טובי חוי"צ" עפ"י מאמריהם ומפעליהם. מאת יהודע איש ירושלים.

(ב) "מהומה ולא הד הרים" פרשת יחוס הספרדים אל האשכנזים באה"ק : תשובה לבן עמיהוד. מאת הנ"ל

* לפי ההלכה החדשה שלמדנו מפי עורך המליץ , כי כל כתב שלא בא במכתב-עת, אעפ"י שבעליו חותמים עליו הרי הוא "פסקויל", וכל שבא במכתב-עת, אעפ"י שאין קוראים לו שם, כשר לבא בקהל — החלטנו להוציא תשובותנו במחברות הללו אשר מהיום והלאה תופענה אי"ה לפרקים קרובים להודיע לבני הגולה את הנעשה בירושלים ובנותיה בלי כחל ושרק ופרכוס. וכל אשר דבר לו אלינו יפנה להאדרעסע :

Verein „MAGINEI-EREZ“

Jerusalem [Palästine]

ראשית דבר

מלחמה במהנה ישראל! שבט מִישראל קם על שבט אחיו להכחידו, ויכרות ברית עם ארם לעזור לו במלחמה. שבט קהל קדוש אחינו הספרדים יצאו בירושלם, יצאו לריב על אחיהם קהל קדוש האשכנזים יצאו בעיר הזאת, ויקראו לעזרה חבר פושעים וחטאים, כי יחד יגיתו עלינו המלחמה מפנים ומאחור. הננו — ונשיבה מלחמה! רוחנו לא יפול ולבנו לא ירד מקול צחצוח החרכות והגפת התריסים, כי הרבותיהם עין רקב ותריסיהם מקק סופרים, אך על אחת אנו מצטערים וצערנו גדול מצערנו של שטן, לשטן אמר די: שבור את החבית ושמוד את יונה, ונצטער על שעליו לשמוד את היין, ולנו יאמר לבנו: שמור את היין ושבור את החבית, ונצטער על החבית שנשבור. נצטער על שעלנו לגלות המסכה הנסובה על הר ציון ולהראות לבאי עולם את הדברים כהויתם, אבל מה נעשה? ואנשי ריבנו מביאים אותנו לידי כך, גם הארי כי יתחברו עליו יתושים לעקצוהו תקצר רוחו ויקום מרביצו לחלם בם, ובכך עשה נעשה את המוטל עלינו.

אבל, מי יודע? יש אשר ברתיהות המלחמה תעלה קצף ואבדו עשתונות איש ונמלטו מפיו דברים אשר לא כן, ומהנה מלאכי חבלה חזנים עליו כדור, יושבים ומצפים למוצא פיו: מתי ימלט ממנו מלה שלא כהזגן וחטפוח ושמו אותה על נס להתעלל בה לאמר: ראו הנה שפך גם היין עם החבית לכן ראינו למסור מודעה בראשונה על ארבעה דברים אלו:

א) אין לנו מלחמה עם עצם קהל קדוש אחינו הספרדים ולא עם רבניהם וחכמיהם, אשר מאז ומקדם הננו עמם

באהבה ואהבה, ואם גם עתה יצאו מהם המערכה ושרי
צבאותיהם בראשה, ידענו מאד כי לא מלכם יעשו זאת, ולא
נכשלו אלא בעון קבלת לה"ר והטית און לדברי מסיתים,
ואעפ"י שעון גדול הוא, ועל כגון דא נחלקה מלכות ישראל
לשתיים ובאה לידי חורבן, אך היא הנזתת! כי מי לנו גדול
מדוד המלך עה"ש אשר גם עליו עברה כזם התרעלה הזאת,
וישתה את שמריה מיר שאול בחיר ה', ובכ"ז לא נזהר מקבל
לה"ר על מפיבזשת מציבא העבד, ודא גרמה שנחלקה מלכות
בית דוד והוקמו העגלים בדן ובבאר שבע, כי ע"כ המשפט הזה
לא לקים הוא ולא לנו.

אבל במי אנו נלחמים? במספחת סופרים מכרחי
המערכה אשר הסיתו מתי מספר משחזרי הראש שבקהל
הספרדים יצ"ו לקחת בזרוע משאין מוכן להם, ונלחמה עם
המסיתים מלחמה נחרצה, ונלחמה את המוסתים מלחמה בשלום
בתזכחות עלי עון ובברור האמת מתוך השקר, ואת זהב בסופה.
(ב) אין לנו מלחמה עם שטת "הלאמיות" כי לאמיום אנו
עוד בטרם שנצרה המלה הזאת בספרותינו. לאמיום
אנו בכל לבבנו, לאמיום מוכף רגל ועד ראש, אבל לאמיותנו
היא לאמיות רי יהודה הלוי והרמב"ן ז"ל: לאמיות שהיא
בלועה בדת, והדת בלועה בה: לאמיות שנשמתה—התורה,
וחיותה—המצות, וכך אנו אומרים: מי שאומר כי מיזם שגלה
ישראל מעל אדמתו ויבוא בין העמים נתבטלה עממותו, ויהי
לבן העם שהוא שזכן בקרבן אלא שדתו דת משה, מהדהרים
אחריו: שמא מונגות נזרקה בו, מפני שהדברים האלה מכלכלים
בתוכם כפירה בעקרה של ביאת המשיח ונצחיות ישראל,
ומכחישים מה שכתוב בתורה: היוזם הזה נהיית לעם לדי

אלקיך" ומושום כך "ושמעת בקול ה' אלקיך וכו'" (דברים כ"ז ט"י) ואולי זהו פירוש הדברים שאמרו חז"ל (יבמות ק"ט); האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו. ואולם מי שאומר כך: "אנו אין לנו אלא לאמיות נתקת ונפרדת מן התורה והדת, מפני שאלו אינן לנו אלא במקרה, וזו לנו בעצמנו, כלומר: "התורה והדת אינן אלא ענין הלב בפרט והלאמיות היא נחלת הגוי כולו, כי כבר הגזים בית ישראל "אשר רק בשם הלאמיות ידגלו לדגליהם, והדתות השונות לא תפרדנה ביניהן" — מי שאומר ככה אין אנו מהרהרים אחריו ש מא מינות נזרקה בו, כי דבריו דברי מינות גמורה מתחילתם ועד סופם; מינות מלאה חמת פתנים וארס נחשים אשר לא די לה להביא פרצות בדת ותיקונים מקולקלים שהיו ללעג, כאשר עשתה אחזתה הבכירה, כי אם הבא תביא את בעליה לידי "המרת דת" ממוש. לפיכך מלחמה לנו בנושאי דגל הלאמיות חשוכת-הדת, האומרים להפריד בין הדברים בקדושה משולשת: בין הקב"ה ובין ישראל ובין התורה, מלחמה לנו עמכם, כי כנגע נראו בבית ישראל!

ג) אין לנו מלחמה עם "חפץ הישוב" כי (על אפס ועל חמתם של מרחיבי פה המתחללים במתת שקר, כי חבת ציון להם נתנה בחכירה ושמים חלקנו בין מנדי הישוב) חובבי הישוב אנו מאז ומעולם, חזכבי הישוב מכף רגל ועד ראש, ולא רק בדבר שפתים מחבבים אנו את הישוב, כי אם בפועל וזכמעשה, צאו וראו בבנות ירושלים (העירות והשכונות מסביב לעיר) יד מו חוללה כל אלה? הלא ידינו אנחנו? ולא רק את הישוב בערים אנו מחבבים, אבל לבנו גם נתון בחבה יתירה על הישוב בשדות וכרמים, וגב בו לנו יד ושם, כי מי

ירו אבני הפנה ליסוד המושבות "פתח תקוה" ביהודה "וראש
 פנה" בליל אם לא בני אה"ק ולידי ירושלם וצפת? ואם לא
 עלתה בידי המיסדים האלה לשכלל את אשר החלו הלא לא
 מחסרן רצון והתאמצות היתה זאת, אבל מחסרן חיל וכה
 לטמוד כנגד המפריעים — כי אין עוזר בידם ואין תזמך בימינם
 וזה לכם האזת: תמוכו נא בידי ילדי ירושלם לבוא אל
 נחלת שדה וכרם במחצית הסכומים שהוצאתם לתמיכת
 עולי הגולה, אם לא תמצאו תבואה כפלים (תזעלת והכרת
 טובה כאחד, ואנחנו לא די לנו שהיינו מברכים אתכם מברכות
 פינני. אלא שהיינו גם תזמכים את מפעליכם ככל מוני תמיכות
 מכוניות ומוסריות עד מקום שידנו כושגת.

אבל — כשם שהלאמית שאנו מחזיקים בה אינה
 אלא לאמית של תורה, כך הישוב שאנו רוצים בו אינו אלא
 ישוב של תורה, כמו שאמרנו חז"ל טוב תורה עם ד"א שיגיעת
 שניהם משכחת עון, לכן אין אנו נושאים עין ולב אלא לישוב
 של טהרת הקודש; לישוב אשר מצות ה' לא לו לפוקה
 ולמכשול, כי אם להפך: היא לו למחוללת ויד יוצרת אותה,
 מלחמה לנו בישוב אשר הזרתו ולידתו בטומאת הלאומית
 הישוכת-הדת, כי לא ישוב יאמר לו כי אם הורבן, ועתיד הוא
 לקעקע ביצתו של ישראל חלילה.

ד) אין לנו מלחמה לא עם אחינו החזרשים והכזרמים אשר
 במושבות בארצנו הקדושה, ולא עם ראשי אלופי חברת
 התמיכה אשר באדיססא ובכל ערי הגולה, את אחינו העובדים
 אנו מחבבים מפני שמחבבים אנו את כל מי שהוא בישוב וד"א
 ומביש את אלה שעוסקים בישוב ארצנו הקדושה, ואם גם
 נמצאו הם מי שאינם מדרדקים במצות הרבה, הן לנו לב להבין

כי אין דנים את האדם אלא לפי חנוכו ותסבות המכתירות אותו,
לפיכך מוחבבים אנו אותם על הטוב שנמצא בהם, ובטוחים
אנו בכחה של מצות ישוב ארץ ישראל כי סוף סוף תשיב את
הנדרחים למרעה התורה והמצוה. ואת העוסקים בישוב כחג"ל,
ואת הנדיבים התומכים בידיהם בממונם אנו מכבדים, מפני
שפעולתם רצויה, וזכות הרבים תלויה בהם, ובכל לב אנו
הפצים כי יעשו ויצליחו.

אבל במי אנו נלחמים? בכני אדם נבובים וריקנים
שאינם לא בישוב ולא בדרך ארץ, לא בגיעת כפים ולא
במעשה שיש בה משום חסרון ניס. דם המה אשר עלו על
הארץ כארבה. פיהם פה רחב ולשונם לשון מורבת גדולות.
ויעלו ויחנו בנחלי הבתות ובנקיפי הסלעים ובכל הנעצוצים
ובכל הנחלולים, להטיל שמה בציהם בצו עמל ואון, והמה
מכני חבר הכהנים חנוטלים לעצמם שם "טובי, חובבי ציון"
ומשתהוים לאליל "הלאומית" חשוכת-הדת, ויקומו לאלהיהם
במה על שפת הים, ומוגדל להם המטיל צלו על הארץ
מעבר מזה ועל מדינות הים מעבר מזה, ובצל של המגדל
יחנו ומקדשי הבמה יאכלו וישתו ויתפנקו, ועם עמל אדם לא
ינגעו. רזומות הלאומיות בפיהם כל היום ותחבולת מרמה
בלבם, להכניס ראשם ורוחם בכל עניני הצבור ועניני הישוב,
למען ישלטו שלטת בעם ותפשוהו בלבן להטותו אל המטרה
אשר אליה ישאפו, וכי תאבד לדעת מה המטרה אשר אליה
ישאפו? וידעתם כי כל מוגמתם לזכות את העולם במלכות
אליל הלאומית חשוכת-הדת, וכל מעשיהם לשמור חזק הלאומית
הזאת בטמרה לבל יתערב בה הלילה שמין חפצי שמים, פן
יתערב והיתה להם תערוכות זו לפוקה ולמכשול בדרכם, הן

אזמרים ; עם אנו בתולדותינו בקורות ימינו ובשפתינו , אבל
 תורתנו רק מקרה היא שקרה לנו, וללא היה משה מחזקינו
 כי אם מוי שקם כמוהו באומות העולם גם אז לא הדלנו מהיות
 עם ישראל, *) זאת היא התורה אשר ישימו לפני בני ישראל,
 ועל ברבי התורה הזאת יאמרו לגדל דור נולד אשר יקראו לו
 "ישראל זעירא", כי רק דור כזה אשר תורה כזאת חרושה על
 לבם הוא יבוא אל הארץ ונאחז בה בתור עם בעמים, ולתכלית
 זה הקימו להם "בית-הספר ביפו" בבת עיניו של עזרך
 המליץ, **) שאין לזמרים בו תורה ונביאים, אבל לזמרים
 בז שפת עבר ומעט היסטוריה מתוך ספרי משה ושאר מליצים כמותן
 שעמדו לישראל מיום בואם לארץ עד יום גלותם ממנה . אמת
 נתן לכתוב כי מגבזרו ישראל העתידים לצאת מבית הספר
 הזה לפי מה שהוא לעת כזאת לא נחת מאומה, כי מלבד הצפוף
 הנלעג שהם קוראים לו שפת עברית ואפילו מלאכי השרת אינם
 נזקקים לו, לא ישאו אתם מאומה, לא תורה ולא חכמה ולא
 דעת, וחוששנו שכל כך יטפשו את לבם עד שאפילו חצופים
 ועזי פנים מסוכנים לא יהיו ; אבל אז אשר איננו היוס אפשר
 להיות למחר, ומוי יודע אם לא סוף סוף תמצא ידם להקים
 בית נאמן לשמתם הנשחתה והפיצו באמת תורת בליעל זו אשר
 משחתה בה ? הן עינינו הרואות כי האמונה בס רבת מאד. להגה
 מפיחם יצא עמרו על רגליהם צבא רב לצאת למלחמה על ירושלים
 ומכתבי העתים היו להם לכושאי השופרות להזרותם דרך המלחמה

*) ידענו כי רבים ישאלונו איפא נמצאו כדברים האלה?
 ואולם שימו לבכם ופקחו עיניכם וראיתם ומצאתם .

**) צר לנו, כי משום בכת עינו זו נתבלבלה ראיתו, ובכ"מ
 שרשמו הנדבצת כותבים "תלמוד תורה" הוא מדפיס "בית"ס" .

ועל מה המלחמה הזאת? הלא אך להתיש את כחם של נזשאי
דגל התורה וחיראה שבקרבתם, ולהפיל תחתיהם את כל מפעלי
החסד והחנוך המתנזסים על טהרת הקודש ומפיצים יהדות
נאמנה — כי רוח הקדושה הנזרף מכל אלה אינו סבול לאפס
ומפיר את מועצותיהם, והנה אמנם לבנו סמוך ובטוח כי לא
יוכלו במכתוביהם למבצר מושגב ירושלם, ולא יפילו חזמזתיו
תחתיהן, כי הי ישמור עיר ועיניו בה כל הימים, אבל פן שמין
שלטון אליהם יגנב ובא בידם כח מעט — אזנורא יהיו על כל
סביביהם וחיו לאבן נגף לכלל האומה.

לכן נצא עליהם למלחמה. לא ברדיפות ולא בהרמות נצא
עליהם, אבל הסר נסיר המסוה מעל פניהם כמצוה עלינו לפרסם
את החנפים והצנועים; גלה נגלה את יסודי שטתם הנשחתה
אשר קראנוהו בשם "מזינות חרשה" וראו הכל כי צעדיה שאול
יתכוו. ראשיתה דברים נאים מושכים את חלבי, וסופה "המרת
דת" ממש.

ידענו מאד כי קוצר הדברים הללו ירתע לאחוריו ואמר:
אך גוזמא מגוזמת היא, ומרוע לב הזצאנו מפינו דבר בליעל. אבל
חלילה לכם מחשדנו בכך. כל הדברים הללו אינם אלא תולדה
מוכרתת משטתם. אם דת ישראל היא רק מקרה קרה לאומתנו
מי לירינו יתקע כי לא יבוא יום ותחליף העצם מקרהו למען
יתקיים הוא? הן קרוב לאלפים שנה ילחם העצם הזה בעד קיומו
וישא ויסבול כל יד עמל ותלאה, ורק מיד מקרהו לו כל
אלה, ומי יודע אם הילד החדש, דא "ישראל-זעירא" לא
יאמר בלבז: רב לי לסבול בעד המקרה הזה, אשר אך כספתת
הוא לי, ונגש אל אחת הממלכות האדירות או לאדוני הארץ
עצמם ואמר: אלהיך אלהי, דק את ארצי תנה לי, ואהיה עם

ישראל בן דת הקתולית אז המושלמית ? הן לא חדלו הגרמנים
 מהיות גרמנים בהמירם את הקתוליות בהלוטרניות וכן גם
 ידגלו הביהמים בשם סלויס גם אם אינם בעלי דת יוגית ,
 ההקש הזה כל כך ברור וגלוי עד שאי אפשר לאמר כי מחוללי
 השטתה הזאת לא עמדו עליו, ולא עוד אלא כי כפעם בפעם אנו
 שומעים כדברים האלה מפורש יוצאים מפיו צעירי תלמידיהם שאינם
 יודעים להסתיר דבר . אין זאת כי כמזנו כמזהם יודעים עד היכן
 הדברים מגיעים, אבל דבר בליעל יצוק בם ואינם מתכוננים אלא
 לכך, ולכן להם אנו אזמרים : הכונו לקראתנו, כי הננו עליכם
 ונציגכם ערומים לעינו כל הקהל לראוה בכם, וידינו לא נאסוף
 עד תהי תבוסתכם שלמה על הרי ישראל, ואך לשוא תתפארו
 לאמר : "החצים מומנו והלאה כי לא קראתם בשמות". מה לכם
 ולשמות ? הלהביאנו בפלילים אתם אזמרים ? או אולי מבלעדו
 נקרא בשמות לא ידעתם על מי ירמוזו מלינו ? כמדומה לנו
 שהכל מכירים את הנבלים המטומאים אשר התנשאו להיות "גזאלי
 הארץ" למען בצוע בצוע מעשקת ? והכל יודעים את המושפחה
 הרעה אשר הנהיגה מנהג הפריצות והמחולות וחלול השבת
 בפרהסיא , לא בתור עבירה לתאבון אלא בתור "עבירה לשמה" ;
 עבירה לשם הישויב שלא יהיו קלי הדת נמנעים לעלות ולהתישב
 בארץ. או אולי לא תדעו שם המזרה אשר את קרוש ישראל
 יתוה וילבישהו שטריומול וחגורה ? או לא ידעתם מי הוא
 המזרה אשר יכתוב בשבת לאור הנר שהדליק ? הן אתם סכותם
 לראשו ביזם נגלה קלזנו לכל יאונה לו כל רע, ומפני מה העלמתם
 עין מנזשאי "נס-ציונה" המספקים ומטפחים ומרקדים לשלהבת
 ובחיריהם יחזו חזיונות לקץ הימים דם ואש ותמרות עשן ?
 הגם את אלה לא תכירו ? העבודה כי אך שחוק עשותם לנו

בבקשכם שמוזת— אל תבקשו ? כי אין השם בא אלא לסמן
הדבר, ואם הוא מסומן ומצוין דיהו— השם אך למזתר .
וגם על הזחמי אגרת "מז לה אלי" תשאלו: מז המז בני
בלי שם הללו? שמעו נא המזרים? האנשים הללו בני אדם של
צורה הם, זקני ב"ד המז היוזשים כסאות למשפט בירושלם,
ושפטו את העם משפט צדק, וכל המזזה אותם עזבר על:
"אלקים לא תקלל ונשיא בעמך לא תאזר" וענישו מזבאר ברמב"ם
הלכות ת"ת פרק ו' הלכה י"ד, אבל אתם "בני שם" הידעתם
את שמכם? הבו ונגידה לכם: שמכם הוא "חצופים ועזי פנים
שבדור עקבות משיח" ! השמע איש חצופות מז, כי נכים כאלה
ישאלו את רב ירושלם את גאזננו הרשים נ"ו: אם באה הסככות
על מעשה ב"ד למען ידעו מז יעשו לו? הנה— הסכמתו לפניכם
"כתוב יזר דברי אמת", ועתה הגידו נא לנו מז תעשו לו?
אולי תעשו בלהטיכם להשביע את רוח יהודה המכבי אשר הרג
את אפולוניוס, כי יעלה וינקום נקמתכם מזאתו זקן? הבה, מז
יתן ויעלה! השביעוהו נא, קראו בחזקה, וגם אנחנו נענה
אחריכם: איה יהודה המכבי אשר עשה שפטים בזעומי אל
שאמרו לתת את דתם כזפר לאמיתם, ולמען ישבו בטח בארצם
היו ליהודים בני דת יונת! אבל אתם תקראו בשם הבעל
מחבזקר ועד הצחרים ועד עלות המנחה ולא תענו, וגם לוא
"תתגודדו בחרבות זרמחים עד שפך דם כמשפטכם" לא תענו
ואנחנו בשם אלקי אליהו אשר לא יתודע "לא ברוח, לא ברעש
ולא באש כי אם בקול רממה דקה" נרפא את מזבח ד' החרום
ואש משמים תפול בלב שלזמי אמוני ישראל, אשר את שקריכם
תאכל ואת בזיכם תלחך, והיתה לאזר אמת ושלום עד קצוי ארץ .
ואתם הרי ישראל רבותינו שבגולה? ואתם כל איש ישראל

אשר יראת ד' נגעה בלבז ואיננו הפין בהריסות התורה והדת !
שימו לב לדברינו אלה הנאמרים בצדק, ואם מזפתים תבקשו
שאו עיניכם סביבכם וראיתם חזות הכל, כי עזמרים הם אתכם
ככסלא לאוגיא, וברכי דשלהי מונייהו, וכרעי דמנקפי מונייהו,
ומאני דרבנן דבלו מחופיא דידהו, לכן חזקי ידיים רפות וברכים
כזשלות אמצו, וחזקי ונתחזקה בעד עמנו ותורת אלקיננו ! ואל
תפחדו פן נרגיז את האוזים ממנוחתם ויקפחו את "החלוקה" —
הן החלוקה לא באה לכתחילה אלא לחזק את ישוב היהודים
בארץ ישראל, ואם ביזם בוא היהדות בסכנה נגוס מן המערכה
ונחבאנו, הלא נהי בעבדים אשר לחם כריסם לא ישוו, ולא לחמנו
אבל שוקינו תקופהנה לעתיד לבוא ! אל נא יקירי האומה ! צד
לנו מאד אם זקנים אלמנות ויתומים ישאו חרפת רעבו, אבל זאת
חזבתינו וממנה לא נסוג אחור. כל היוזרד למלחמת ד' גט כריתות
הוא כותב לרגשות לבז ורחמיו עליו יתאפקו — ולד' הישועה .

בטרם נכלה דברינו עלינו למסור עזר מזדעה אחת,
להסיר אחריות הדברים האמורים במחברת זו מעל שכס אנשים
שאין להם חלק בהם, לאמר : כל הדברים האלה אעפ"י שהם
בת קול מתוך העם, וכל מי שיהי נשאל עליהם יעיד כי כנים
המה, מכל מקום מוסופקים אנו אם הכל יהיו שמחים בפרסומם,
ובפרט חל הספק הזה על הרבנים יצ"ו ועל המומנים ועל גבאי
הצדקה וסופריהם וספרי סופריהם, כי כל אותם האנשים כצדיקים
גמורים ינאחו על משכבתם בשלום, ואינם שומעים כלל את קול
המהומה, ובהתגבר המהומה ויקיצו לקולה נזקפים מעט ויזרקים
שלוש פעמים ואזמרים פסוק "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשו"
וחזורים לשנתם, אבל אחריות כל הדברים האלה נפלות על
מתי מספר בני אדם, שאינם לא מן המושפעים ולא מן המושפיעים

כלומר: לא ממוקבלי חלוקה ולא ממוחלקיה, אלא שנתחמין לבם לראות בתגבורת השקר ובעלבון האמת, לכן נזערו יחדיו וידרו נדר להסיר המסוה מעל פני השקר ולהראות לבאי עולם את כל "מעשה התעותיעים" הנעשים פה להתעזות את הלב ולסמא את העינים. וזה החלונו במחברת "הד הרים" להפיץ מעט אור על דברים שזנים הטעונים באור. ואולם לא נגוה ולא נשקזט עד אם נגרש החשך מכל פנה, וכל הנאדות המזהירים הנפיחים הפזרחים באור ומבהיקים בשלל צבעיהם יתבקעו וישובו לאפסם.

ומחברת זו נזרקה מפיו אחד מבני החבורה, ואעפ"י שהיא כתובה כמאיש המדבר בעדו ומשתתף בכל המפעלים הכלליים אין כותבה באמת אלא יחידי שזכן לברדו, שאינו משתף עצמו אל הפועלים הכלליים אלא כאשר ישתף עצמו הסנגור אל הנאשמים שלא בצדק, בלמדו עליהם זכות. ואחריה תכזאנה מחברות שזנות מידי אנשים שזנים, איש איש במקצוע אחרת שהוא בקי בה. כל הספרים הללו "חזבני ציון" פשוטים המה "המצפים לישועה" מן השמים בכל מפעליהם — וזאת להם החזתמת:

מוניי-הארץ

הד הרים!

אשר קלטה און

חזקיה בן עמיהוד מנחליאל

בשנת חמשת אלפים ויש מאות וחמשים וארבע לבריאת עולם, אנחנו הררי עד ונבעזת עולם הח"מ במזבת תלתא כחדא הוינן ואסיק לותנא מתוך גליון מ"ה למכה"ע המרויך קול קזרא בכח: שמעו נא ריבנו * והקול קול יעקב שאיל בחיר עדת הספרדים ואתו עמו שאר חכמי עדת הספרדים יצו דברושלם קרתא קדושתא, ונט און לשמוע דברים, אך על אפני ועל המתכנן רק קול הברה שמענו, הברה בלילה מקולות שונים והפוכים בטבעם, כגון: קול חנוך, וקול מדון, קול ככי וקול נרון קול רזגו וקול שחוק, כטיב ההכרה הנשמעת מתוך תנרה של חופה אשר הכל מדוינים בה ואין איש שומע שפת רעהו, זולת מלות בודדות קלטו אזיננו מתוך חמוככה, כגון: "בקי"ח" "משגב לך" "ספרים" "השגת גבול" "פשר" "אחדות" "פגיעה בכבוד", שמתוכם למדנו כי ריב לעדת הספרדים בירושלם עם אחיהם האשכנזים, אפס כל מה שיוגענו לא עלתה בידינו לצרף את המולות הבודדות לפרשה שלמה שמתוכה נוכל לעמוד על אופיו של הריב— ונקרא לצד השני, ונאמר לו לסדר טענותיו בנחת רוח וסדור דברים והן הנה טענותיהם.

* עיין בסוף המחברת גוף מכתב זה הנקרא בשם: שמעו הרים ריבנו"

טענות עדת האשכנזים יצ"ו .

לבאר את דבר הריב ויסודו וסבותיו, ולהשיב
על גופי התביעות בסדר .

שמעו נא ההרים דיינים מומחים ! יכולנו לפטור עצמנו
מהשיב עינה על תביעות אחינו הספרדים בתשובת "משיב חכמים"
א"ר כתבנוה מזה ארבעת שנים, כי היא מועטת ומהזקת את
המרוכה, וכל חכם ומבין מדעתו חזות הכל יחזה בה, אך רואים
אנו כי אנשי ריבנו לא ילאו מלהעלות גרה כפעם כפעם טענותיהם
ויסירו אונם משמוע דברי טעם, לכן כפויים אנו לאחוז דרך
ארוכה בתשובותנו עתה, כי הסיר נסיר המסכה מעל יסוד הריב
וגורטיו וראו באי עולם את מהלך השתלשלותו וידעו להוציא
משפט, ואתם הררי עד וגבעות עזים, האריכו נא רוחכם לנו,
אל תקוצו באריכות דברינו, הנה הם מושמים לפניכם פרקים
פרקים על הסדר ולא יפלו עליכם למשא .

פרק א

בית החולים לחברת "בקר חולים" ובית החולים
לחברת "משגב לרך"

מגרעין מתעלם מן העין צמח אילן גדול, גרגיר חול דק מן
הדק היה להר גבוה וסלע איתן, ומשהיות מפארות הנה והנה
חתקבצו יחד ויהיו על מכון הר ציון להיכל תפארת, להיכל
החסד והרחמים, להיכל הצלת גפשות וקיום הישוב . הוא :

בית החולים אשר לחברת בקור חולים בירושלים ת"ו .

החברה היקרה הזאת "חברת בקור חולים" אין איש זוכר בבירור
אימותי בזמנה, אבל בני עדת האשכנזים יצ"ו המה יסדרוה, ומשלחם

הספיקו צרכיה ימים רבים מובלי פנות לעזרה לנדיבי חוץ לארץ, ובשנת תר"ז כבר עמדה על משמרתה ותלחם בזרע עוזה את "בית החולים" אשר להמסיתים להציל טרף מפיהם ותוכל לו ותפץ היים וחסד באהלי עניים ואין איש מתחזק עמה וזלת מבני האשכנזים .

בימים ההם עלה השר אלברט כהן בשם שרי בית רזטה שילד ירושלמה וייכד בציזן את בית החולים הנקרא על שם השרים האלה עד היום, והוא בן ח"י מטות, ויתנהג הבית בראשונה עפ"י ועד מפקחים מבני העיר ; ספרדים ואשכנזים, ויפרצו סכסוכים בין בני הועד ובין הרופא, ויפרזק הרופא את עול הראשונים מעל צוארו ויהי השליט לבדו, ואין איש רואה כל מאומה בידו באשר הוא עושה, וירגנו העם באהליהם ולא מצאו נחת .

ואחינו האשכנזים עם לא עז — לא יחפצו בתלונה וישימו אל המעשה פניהם. ויהי בראשית שנת העשרים למאה השביעית לאלף הששי ורוח לבשה את גבאי חברת בקור חזלים וישימו לבם לכונן "בית חזלים" מיוחד אשר יהי עזמר ברשות העדה, והיו בו החמלה והרחמים עיקר, והסדרים החצונים שאינם עשויים אלא להשביע עינים — טפל, ואתו להם ראשי כוללות הפרושים, ויקצו להם מקום בתוך העיר, ויתחזקו הגבאים ויקחו כסף במלות, ובשנת תרנ"ג נגשו אל המלאכה, ויבנו במקום אשר הוקצה להם שלשה הדרים רחבי ידים. ושליח יצא מלפניהם אל קריזת חוצות, לעזור נדיבי עם להביא תרומה אל מלאכת הבית, ותתנהג הגביה בכבודות וזמני פרעון החובות הגיעו, והנזשים נוגשים ותכוטל מלאכת הבניה ותהי בטלת עד שנת תרכ"ה, ומקצה השנה הזאת התאזשו ממוני כוללות הפרושים, וירימו תרומה איש איש מקופת כולל

לפי ערכו, ויהי כסף התרומה כאלפים וחמש מאות ר"כ,
אז שבה מלאכת הבנין והבתים הישתכללו, וישימו בהם מטות
לחולים, ויהיו ל"בית חולים".

וזממני הכוללות התפקדו לקבוע פרס לכלכלת הבית דבר יום
ביומו, למען לא יהי עומד בנס כל הימים, ויאותו ראשי כוללות
הפרושים להקצות לו עשרה ידות למאה מחלקם במעות המשותפת
הבאות לשם כל הכוללים. ואף העמידו עליהם לתת בעד כל
חולה מכוללם אשר ישכב בבית הזה כעשרת קאפי בכל יום
לקיפת הבית, וראשי כוללות האשכנזים החסידים מאנו להקצות
מחלקם במעות המשותפת, ויעמידו עליהם הזק לתת עשרים
קאפי לכל חולה מכוללם ליום. אך ראשי כוללות הספרדים עמדו
מנגד ולא נגשו אלינו לאמר: "עמכם נבנה ויחד נשא בעול
הכלכלה", ומי יזרע אם לא היו בהם גם מי אשר לעגו לנו
בלבכם ויאמרו: מזה האשכנזים האמללים עזשים? היעזבו?
היכלו? וגם אשר הם בזים, אם יעלה שועל ופרץ חזמת
אבניהם! וכמו נבואה קטנה נזרקה מפיהם, כי באמת עלה
עלי היום, אחר שלשים שנה, שועלים קטנים האזמרים לחבל
מעשה ירינו. אך אם העולה על רוחם היה יהיה? זו שאלה
אחרת אשר להזמן פתרונים.

והבית הלך וגדל משנה לשנה כי לא לשוא עמלו בזנו בו
ויזיפו בו עליות מרוחות ומטות לחולים, ויגדל כבודו כרזפאים
ומשרתי החולים, וישימוהו לתהלה בארץ. ונדיבי עם מרבים
להביא אליו את תרומותיהם למען החיותו, כי מטופל הוא בחמשים
מטות ושני רזפאים, ומשרתים ומשרתות, והכלכלה ביד רחבה,
וההוצאה רבה. ולאחינו הספרדים ימים רבים ללא חברת
בקר חולים, וללא בית החולים, כי צרכיהם בפנה זו מלאו

ממקום אחר, וגם בית החולים והרזמשיילדי היה פתוח לפניהם
ולא נסו לבקש להשתתף אתנו במפעלנו, ואף לא היה איש
בהם אשר מאתנו יראה וכן יעשה בעדתו. ויהי בשנת התרל"ט
ויער ה' את רוח אחד מפרחי החכמים איש יקר רוח יליד שלונקי:
הכם מנחם שם טוב שמו, ויסד לאחיו בני שבטו חברת בקי"ח
אשר פיו קראה חברת "משגב לדרך", ותהי החברה בראשונה אך
משגב לחבריה העשירים, אשר באו כתוצאה על מנת שימצאו
להם רופאים וסמים בזול, אך בשנת תרמ"א השכיל מיסד החברה
לכונן לה בית-סמים על השבזנה, ויהי ריוח הסמים להנאה
להעניים, ומאז והלאה התרחבה החברה גם ע"י נדבות הויץ ונסבה
למעלה לשמחה כל ישרי לב. ובשנת תרמ"ח בנו השרים לבית
רזמשיילד בית גדול והדר מהויץ לעיר ויהי להם לבית חולים.
והבית אשר הוי בן החולים בראשונה עזבו, ויתעוררו גבאי
"משגב לדרך" וישתדלו עם פקדי "יסוד מזכרת מזנטיפיורי" בלונדון
לתת להם במלוח עשרת אלפים פרנק, ויקנו את הבית העזוב
אשר מיום העזוב שב לבעליו הראשונים, הם המה כולל הספרדים
יצ"ו — ויהי להם "לבית חולים", ויפנו במכתבי בקשה לנדיבי
הויץ לארץ, במדינות: טורקי, ככל, מצרים, איטלי, אפרוקי,
הודו, בוכארא, קוקו, ותימן, וגם לנדיבי אישכנו לנשאם בכסף
ובמתן למען יוכלו עמוד. ולמען יהי להם פנים לבקש עזרה
גם מנדיבי רוי"פ הכניסו מפרק לפרק גם חולים מנני האשכנזים
אשר נתעו מן העדר ויבואו אליהם. ויהי הם מרכים במכתבים
ופרטומים, ואיש לא עמד בפניהם להניא אותם. ויהי ההפך, כי
כל איש ישר דרך והזלך תום שמח שמחה גדולה וברך "שהחיינו"
על תחית רגש דאגת הכלל בין אחינו הספרדים יצ"ו, וגם על
אשר מעתה יקחו גם המה חלק במלחמה עם הקיום — אך
לא עלתה על דעת אדם כי יבוא יום וחברת "משגב לדרך" תגדיל

עקבה על חברת בק"ה, והתיצבה לה כצר על דרכה. והנה בא השמן ויזישו אצבעו ביניהן — ואשר לא פללנו ראינו, כי הושגו הגבולים ונתערבו התחומים, ואיש נשקה בעיקב ותהי ללחבת. ומי הוא חשמן הזה? מה שמו? ומה שם בניו? כי תדעו? הבה לכו אחרינו ונביאכם אל "לשבת הסופרים".

פרק ב

לשבת הסופרים.

איש היה בירושלם פלוני וכהן הוא, וילמוד האיש מלאכת הכתב כבן קמצור בשעתו, ויהי לסופר בכולל ווילנא, ויעמוד ימים רבים עד כי נכאש ריחו בעיני בעליו משום מעשה שהיה... וישלחוהו מעל פניהם! ובימים ההם עזר טרם נמצאו ראין גזאלים לאנשי און ומרמה לתבוע עלבזנם, ויהי הסופר בזרד לנפשו וינס להנקם בארזו מלפנים, וישפוך עליהם בוז ונאצות במכה"ע ויקרא הוא אחריהם הם: גנבים! אך אין איש מתחזק עמו ואין משלם לו בעד גבורות פיו, וירא כי נזבח הוא ואין קולו נשמע — ויחדל מנבזת, ויתהפך כחמר הזתם ויהי לנכנע ותמים, וישכם על פתחי הממונים ונבאי הצדקה לשוב לרחמיהו ולספחהו אל אחת הכהונות. ובימים ההם אין סופר אגרות לפקודת בית החולים ות"ת, ויועצו הגבאים יחד ויאמרו: הלא אין במלאכת סופרים זו עסקי ממונות, ואל ידח מאתנו נדח — ויהי להם הכהן לסופר, ויקבעו לו שכרו דבר קצוב, מלבד טובת הנאה מכל סכום כסף אשר יבוא לטובת שני המסדים האלה לרגל מכתביו, וישקוד האיש על מלאכתו באמונה, ויחפור לו אורסות, וירב מכתבים

ותרב לרגלם גם ההשפעה להכתיים, והגבאים בראותם כי מצליח הוא, ויאותו לו לספח אליו גם את חתנו וגם את בנו לעזור במלאכתו, ויהיו שלשתם לכני "לשכת הסופרים".

ויתחזק האיש במשמרתו משנה לשנה, ובהתחזקו גבה לבו, ויהי כצאת בנו הבכור ארצה גרמניה ללמוד שמה את תורת הרפואה, ויאמר האב בלבד: ישוב נא בני מוכתר בכתר הרופאים, ואתן לו משרת רופא בבית החולים אשר לבני! לכן עוד בטרם שב הבן, חשב האב מחשבות לכבוש לפניו הדרך, ויגרה מודון בין רופאי הבית, באמרו בלבב, כי לרגלי הריב יעזוב אחד מהם את משמרתו ופנה המקום לבנו. ויפרוץ הריב, ויבואו לרגליו בלבולים רבים בהנהגת ביה"ח, אך מוזימת לב הסופר עוד טרם קמה, כי גבאי ביה"ח לא נאותו לתת המשורה על שכם רופא צעיר אשר טרם התמחה בקמעתו ותכונתו, וירא הסופר כי לא נעשתה עצתו בביה"ח "בקור חולים". וישם פניו אל גבאי ביה"ח "מושגב לדרך" אשר לספרדים.

וביה"ח "מושגב לדרך" מתנהל לאטו לרגל ההכנסה אשר לפניו, וחולך ומתפתח בדרך טבעי בלי שאזן ורעש, ושלום לו עם ביה"ח "בקור חולים". לא יצר איש את אחיו, ואין איש בא בגבול רעהו. ויבא הסופר ויפתה את גבאי הבית להכניס את בנו לביה"ח "מושגב לדרך" להיות "לסופר אגרות בלשון לעז לבדיבי אשכנזי", ולמראה עין יהי "לרופא שני" לבית, ושכרו לא יהי מן העליוה, כי אם מגופם של החמנים אשר ילכוד ברשת מכתביו — ויאותו לו הגבאים, ויהי להם הרופא — לסופר, ומאז והלאה החלו הבלבולים והתגברה התחרות בין שני בתי חסד, ותהי לאבן נגף לשני בתי ישראל להרבות מחלוקת.

פרק ג

התחרות.

התחרות בחפצי שמים מדה נאה ומתקבלת: שאינה עשויה אלא להלהיב את הלבבות בחפץ קדוש ולהרבות מפעלים טובים ונעלים, איש איש במקומו, כפי השג ידו, מבלי ריב וצרות עין.

התחרות בחפצי ממוזנות—מדה מגונה, מדה שהיא פורה ריב ומשטמה בין בני אדם ותולדותיה נזקים גדולים; אלא שיש למחזיקים בה צד זכות, כי עמל אנזש לפיהו ואדם קרוב אצל עצמו ועל פת לחם יפשע גבר. אבל רבותינו! מה משפט התחרות שאנו רואים בין שני בתו חסד לישראל, בקום האחד על חבירו להפילו למשאזת על מנת להבנות ממונו? תחרות קדושה ודאי איננו, כי הקדושה באה לבנות ולא להרוס, ואם גם תחרות ממוזנת איננה—מה איפוא השם אשר תקראו לה? ולוא היו שני הבתים הללו עכ"פ שוים בשנים וכמעלה—! אבל פה לפנינו בת קמה באמה, ויצעירה תאמר לרשת את הבכירה—השמעתם כזאת מימיכם? הברת "משגב לרך" אשר כל ימיה על הארץ אך חמש עשרה שנה, ובית החולים שלה גם לשנות הפעוטות טרם הגיע, היא תאמר להסב אליה צנורות השפע אשר הלכו לבקו"ח. ובמה? בדרכים מגונות ושפלים שאינם מצוים אפילו בין חנונים ישרי לב. לא יפלא בעינינו, אם גבאי ביה"ח "בקור חולים" עומדים ומגוינים על פועל ידם, כי אינם עושים אלא מה שמביע הלב כוחיבם, כי איככה ויכל אדם ויראה מעשה ידיו, אשר עמל ויגע בזימים ושנים והתמחה לברכה ולתפארת—טובע בבויץ ולא ירד לתציל? אבל אתם גבאי "משגב לרך"! מה הכנים אתכם לתגר זה? ומדוע אתם חורשים רעה על בית חסד רם ונשא כבית החולים "בקור חולים" למשאזת אותו משרשיו ולאבד

טובה זו מן העולם? הן פיתם ענה בכס (ירושלם ספר השנה
די לרא"מ לגין) כי לא לקיים מה שיש בידכם מכבר אתם
חזתרים להגדיל הכנסתכם, כי אם למען הרחיב גבול פעולתכם
ולהגדיל תפארת הבית בהדרים ועליות, וכך רואים אנו גם מחשבונכם
האחרון, כי לולא הוצאות השדרים והספרים אשר עלו בשנה
לכם בסך 5360 פראנקים, לא לבד שלא פגמתם את סגולתכם
ולא לזיתם סכום רב שנית, אלא שהי' נשאר בידכם אלף וששים
פראנק לתשלום חוב לונדון, ומה ימריצכם להתעשר על חשבוננו?
אם רבו החולים הרופקים על שעריכם לקבלם וצר לכם המקום?
זאת עצתנו: הדלו לכם מהזלי בני האשכנזים? כי לאיזו תכלית
צודקת פרשתם עליהם כנפיתם לכתחילה? המבלי אין בית חולים
לעדתם נכמרו נחומיכם עליהם? אז אולי באו לפניכם תלונות
על הכלכלה וההנהגה אשר לבית הזה? הגידו איפא — אל
תכחדו? אז אולי מאשר חסותם על מומן חולי האשכנזים (?)
עשיתם את הדבר הזה? אבל לכאב לבכם זה נמוצאה תרופה

* חזק הוא כבית חולינו, כי כל הבא אל הבית: אם ירד
משנת ישלם עשרה גרוש לשבוע (10 קאפי ליום), ואם דל הוא
ובזלל לו, ושלמה קופת הזלל גם בעדו, ואם בזלל עני (כגון
בזלל פינסקי קארלין וכ"ו) אז שאין לו בזלל (כגון הבאים
מן המושבות והספרדים והתימנים, והגורזים), וקובל חנם
אין כסף. בחזק הזה יחזיקו גבאי הבית לא משום הכנסתו המועטת
כי אם למען התועלת המוסרי אשר בו: לבלי יהי' החסד למקבלו
כולו של חנם, אך להספרים הידועים היה החזק הזה לכלי נשק
להלהם בנו בהתכבדם בקלוננו לאמר: אנחנו מתזירים על פתחי
נדיבים לבקש בעד החזלה כל צר כי ו, תחת אשר אתם אינכם
שואלים בעדו אלא חלק מצרכיו. ומה תאמר דעת הקהל להתפארות

הוגנת, כי תחת הכנסתכם את החזלים הללו לבית הליכם, הייתם מביאים את תשלומיהם לנו, והייתם מרויחים גם ריוח המקום וגם ריוח מומון, כי כמה נחשב מעוט התשלומים לעומת הוצאות הכלכלה לכל הזלחה? אבל האמת הוא, כי רק מוגבהות עין ומתוך קנאה שקנאתם בנו תאמרו להשיג פעלכם. וקנאה זו בפני עצמה מבלי תעבור גבולה ותשלח את בעירת לבער בשדה אחר, מדה יפה היא; אבל אתם, קנאתכם השיאתכם להתגררות בנו ולשלוח חצי לשונכם בבית מחמרנו, והעון הזה לא יכופר לכם עד עולם.

אם באמת ובתמים אתם אומרים להדמות אלינו, הלא די לבא מן הדין להיזת כנדון. שלשים שנה עברו לביהמה "בקר חזלים" עד בואו למדרגה זו שהוא עומד עליו עתה, כמה יגיעז אמת, כמה עמל כפים אמונות נשתקעו בו, ואתם תאמרו לבוא למדרגה זו כחפץ אדם יד? אל נא ירדים! במנוסה לא תלכו ובהפוזן לא תעשינה ידיכם תושיה, מי אוהב בהמון לא לז תבואה, וכף רמיה עושה רש, כי תבהלה מביאה לידי קלקלה. אך מה בצע בויוכוחים? נשובה נא למהלך ספורנו.

ובכן נכנס איתו כהן רזפא במקדש "מושג לדרך" לפנים מן הקלעים לשרת בעבודת הקבצנות הספרנית, ולא ארכו לו הימים וגבאי בקי"ה הרגישו כי באה מגערת בתבואת הקופה, ולא

כזו? והנה כל חכם יבין מדעתו כי תשובתנו זו שלמעלה נאמרה בדרך "ולטעמך" ורק כאולתם ענינו להם, כי באמת אין התשלומים מעכבים כלל, ואשר אין לאל ידו, מתקבל בחנם באין שום הבדל בינו ובין המשלמים, כאמור למעלה. אבל אולי ימצאו המנדבים בעם כי אין שוה החזק הזה להניחו כלל, יואילו נא לגלות לנו דעתם בכתבם, וכפי רוב מספר הדעות יקום דבר.

ידעו מאין . ויבוקש הדבר וימצא כי הסופר אבי הרזפא איש
שלזום אשר בטחו בז מעל בהם מעל, וימסור לבנו הרזפא את מפתח
שמות "המתנדבים הקבועים" שלבקר"ח, למען הסכאת מתנזתיהם
למשגב לדרך. וירע הדבר בעיני הגבאים מאד. וזו ועוד אחרת
גרמו כי אמרו להסופר לבהזר לז אחת משתי אלה: אז כי ימצא
לבנו משרה יותר נאותה מאשר היזת סופר במשגב לדרך, אז כי
יתפטר גם הוא ממשמרתו. ואולם הסופר, כפי הנראה כבר
התעתד לבזא לפני פרשת דרכים זו, ויצטיר בתחלה לאחוז בדרך
השניה, ויקח אתו את כל ספרי שמות הנדיבים למקומותם, ויקח אתו
גם את חתנו וזבנו ויתפטר. וכמו קנוניא היתה בדבר *) נכנס
מיד הוא ובניו במזראתם בנוצתם לשרת בקדש "במשגב לדרך"
והמלחמה החלה!

והמלחמה החלה, ומבול של מאמרים בלשונות שמלאכי
השרת נזקקין להן אז אין נזקקין להן הציף את שדות מכה"ע
לב"ו שברוסיא ואמעריקא. מאמרים המדברים על העצים ועל
האבנים ועל חיות השרה, וסוף דבר הכל גשמע כי כזכב הדש
(ביה"ח מ"ל) עלה על אפק ירושלם המכה באורז את גלגל
החמה (ביה"ח בקור חזלים) שמיזם שפנה זיו הכהינה שמה שק
כסותה ותחשך בצהרים. ומבול שני של מכתבים פרטים שטף
ועבר בגבול ישראל, שבהם השתמשו הסופרים בתחבולות ערמה

*) אמת נתנה להאמר, כי כמו לצאת ידי חובה באו גבאי
מ"ל אל הרש"ס ג"י, ושאלו רשות ממנו לקבל את הסופרים .
אבל שאלת רשות זו לא היתה מראשיתה אלא גניבת דעת, כי
ידעו היטב, אשר בטרם רואים באדם מעשה מוכיח על מחשבות
אזנו, אין כל צדקה לקפה פרנסתו, ואפילו הקב"ה לא ענה לנביא
האומות באמרו לגנוב דעת עליון אלא: "אם לקרא לך באו
האנשים קום לך אתם וכו'!"

מרמה שאינן מנוקזת גם מזיופים *) כדי להתעזת את המנדבים לחשוב כי "בקור חולים" "ומשגב לדרך" אינם אלא שני שמות לגוף בית חולים אחד. ויהי תוצאת כל אלה כי באה ערבוביא בסדרי עזלות גדבה: ויבאו כספים ליד הגרש"ם לשם מ"ל, וליד גבאי מ"ל לשם בקו"ח. ונהיי כפויים להזדיע גלוי במכה"ע כי "ערוב פרשיות" יש כאן: "בקור חולים" לחוד, "ומשגב לדרך" לחוד! וטרם ידענו מה טיב הסמים החריפים שהיו בקמזרת זו, כי ככה התעטשו בקול? והסופרים לבשו עזות וחוצפה כמרם, ויצאו לקראתנו בתשובה מזוינת בחרפות מוזרות כלבנה ובכניזת של תנינים. ויהי הם מחרפיו צועקים: אתם מחרפים? הם לזקים, וצועקים: הצילו. כי עבדיכם נלקים!, ולא היינו שמים לב לכל אלה, לולא הוסיפו הסופרים להסית בנו את כל ראשי עדת הספרדים, לעזר מחדש את השאלה, אשר מזה ארבעת שנה כבר נמה שנתה: את שאלת הפשר בדבר מעזת אמעריקא.

פרק ד'

פ-ש-ר מעות אמעריקא

אחינו הספרדים יצאו המתנשאים להיות "אזרחי הארץ" ובזבשי דרך הישוב, הם המה אשר התלקטו מארצות: בכל

(*) נזהגים היו הסופרים לכתוב מכתבי בקשה לשם "משגב לדרך" על גיור הנזשא על דגלו שם "הרה"ג הרש"ם נ"י". מכתב כזה נמוצא גם בידי הגביר הנכבד ר' יצחק פיינבערג נ"י מאירקוטסק — ואף סבבו בכחש מנדבים רבים לאמר: ההזספיטל

מצרים, אפריקא ותוגרמה. ומארצות אשכנז ופולניא התלקטו

נמכרי ויקס למוקנה לחברת "משגב לדרך", כאשר יעיד הגביר
הנכבד מו"ה יהושע פייביל נ"י מאברקערן, חבר קבוע לחי בקו"ח
שלנו, בדבריו אשר כתב השנה הזאת קודם הפסת להגרש"ס נ"י
להתנצל על שלהו נדבתו בשנה העברה לחי "משגב לדרך".
הדברים האלה כתובים מעבר לשטר הקבלה אשר קבל מחי
"משגב לדרך" מזמן כ"ג ניסן תרנ"ג, מנומר 51 ומסך £2,5
ואלת הם הדברים: "באותה שעה ששלחתי את הכסף הזה
"(שכתקבלה) לחי "משגב לדרך" מוטעה הייתי מהם. האיש מ... כ...
"העזר כתב לוי כי הם (חי משגב לדרך) הביאו את התוספיטל
של האשכנזים לרשותם בתורת מכר. הסך £2,5 (ישלחתי
להם) נחשב בעיני כאלו גולו אותם ממני. בשקר ובגזל השיגו
את הכסף הזה מירי, ויוכל כי להראות להם אשר כתבתי. ועח"ח
"יהושע פייבעל בן יעקב חיים ז"ל".

אלה הם הדברים מתורגמים באמונה משפת זארגאן. ומזמנו
של שטר הקבלה בדרך אנב למדנה כי בשעה שישב הסופר
לבטח אתנו ויקבל פרס מהתוספיטל כבר קנוניא היתה לו עג
גבאי "משגב לדרך", ויחרזש רעה על התוספיטל לקעקע ביצתו.
לקיים מה שנאמר: "אוכל לחמי הגדיל עלי עקב", כי הקבלה
נכתבה בכ"ג ניסן פה ירושלים, ויצא איפוא מכתב הרבה מתחת
יד הסופר להמנרבו, לכל הפחות, ירח ימים קודם לכן, ובשעה
זו לא הוסר עוד הסופר ממשמרתו, ומכ"ש שלא נכנס עוד אצל
הספרדים, כי שבתו "במשגב לדרך, אך מר"ח אייר, שבעה ימים
אחר זמן כתיבת הקבלה.

ג"כ אנשים מאחכ"י ויבאו הנה, בחזר מתאווים לשכזן בחצרות
הי, ויקוו בצדק למצוא באחיהם הספרדים אחים נאמנים אשר
יקבלום באהבה. אפס אם נגזל את ספר דברי הימים לעיר
הקודש אז נראה כי תקותם לא באה! ותהי עדת האשכנזים לעדה
שפלה בפני עצמה, לחוצה ונדחפת מכל עברים. הסכמה קדומה
מחז"ר הספרדים אשר חזרה ונתקיימה בשנת השפ"ג אזמרתו, כי
"לא יהיה רשאי שום אדם יחודי אזרכים לעשות שום פירוד בק"ק
יצ"ו, הן לענין בעלי התורה והן לענין הקיפה, זולת בק"ק
אשכנזים (ספר ירושלים לרא"מ לונץ שנה ג') ובשנת תקי"ז
יצא מכתב משארית הנהלאח אשר לעדת האשכנזים בירושלים
לאנשי כנה"ג פרנסי ק"ק מויץ יע"א להתאונן על גזלם המר,
ונמצאו בו כדברים האלה: "וזהב הארץ ההיא זהב סגור.
ממרחק תביא לחמה לכל יושבי ציון וירושלים: חכמי אחינו
הספרדים, ששולחים להם די מהסזרם אשר יחסר להם ועושים להם
כמה ישיבות והספקות. ואנחנו מתי מעט וכוי וקצרה היריעה
מהכיל גזל השוד והשבר אשר מצאונו בימים האלה, כי נפישו
נפוחי כפן וכוי" (ירושלים הנז'). ובמכתב שני משנת תקכ"ג (שם)
באג הדברים יותר ברורים לאמר: "כי יגש אחד ממנו אל אחינו
הספרדים והתחנן לפניהם שיעשו לו איזה סיפוק מהישיבות או
החלוקות שלהם כדי לתחיות נפשו, וענו לו: רב לכם האשכנזים
מהיות לכם חלק ונחלה אתנו? פנו וסעו לכם אל אחיכם הגבירים,
אשר "באשכנז". מהדברים הקצרים האלה למדנו, כי קודם לכן
היו נמצאים מי ומוי מחכמי האשכנזים שהעניקו להם מקופת
הכולל דבר מועט; ואולם מיום שהעיוז (?) לשלוח שליח לארץ
אשכנז להתחנן ולבקש על נפשם להצילם ממועקת החזקת
הרביצה עליהם ולהחיותם כמה שהוא, היה הדבר הזה לתואנה

לעדת הספרדים לסלק ידיהם מהאשכנזים לגמרי *) ויעזבום
לנפשם לגוע ברעב תחתיהם ולהענות בכבל ממש מחמת נזגשיהם
ונושיהם מבני הישמעאלים , (כאמור עם הספר להשר וואלף
ויערטהיימער ז"ל מוויגה הנדפס בספר השנה "ירושלם" לרא"מ
לונץ שנה ד') עד כי היו אנוסים לברוח אחד אהר מירושלם
ולהתישב בצפת, ויבטל ישובם בהר הקודש, ויהי בשל עד שנת
תקע"ב, שנת המגפה בצפת, כי מפני המגפה חשו עדת האשכנזים
הפרושים מפלט להם ציננה, ומאז היתה לעדת האשכנזים עמידה
בארץ ותהי לעדה חשוכה. אין להם דבר עם הספרדים , זולת
בבית המטבחים ובבית הקברות .

בית המטבחים ובית הקברות : המאכל והמות ! הלא המה
שני דברים אשר בהם לא יבדלו בני האדם איש מרעהו לשבטיהם
ולמפלגותיהם, ובכ"ז עזר כמוז חי בזכרוננו פרשת התלאות אשר
שבענו מידי "אזרחי הארץ כובשי דרך הישוב" הללו, והימים אשר
בהם זכינו להפקיע עצמנו מידי השעבודים האלה (ר"ה שנת
תרס"ז לביה"ק ור"ח מרחשון שנת תרכ"ז לביהמ"ט) עדיין הם
נזכרים ונעשים אצלנו כימי "מגילות תענית" כי עמדו לנו
בנפשותנו, ובכן בכל אותם הימים לא עלתה על דעת אחינו

*) מרשמים הרבה נכר כי בכ"ז היו בכ"ז הדור ודור מי
ומי מחכמי האשכנזים אשר נספחו אל הספרדים ויהיו כאחד
מהם. ומאלה כפי הנראה היה גם הרב החסיד ר' חיים ירוחם
ווילנא (א"ז של הראש"ל שיח"י) אשר מצאנוהו חותם עם
האשכנזים על מכתבי בקשה ; אבל לא על מכתבי תלונה . גם
בימינו אלה חי בקרבנו חכם מופלא כזה שזכה לשתי שולחנות,
ומכאן תשובה להרא"י שמביאים הספרדים ממכתב חכם אשכנזי
אחד : כי האשכנזים נהנים מקופת הכולל של הספרדים .

הספרדים יצ"ו להפגין בחוצות, כי אב אחד לכולנו. ומעשה
היה ושאלו חכמי דת ישמעאל מלפני חכמי ישראל: אם האשכנזים
בני אברהם הם, למען דעת אם שחיטתם כשרה לישמעאלים,
ותהי תשובתם כמפוקפקה, ולולא זקן כהני דת הישמעאלים: יש
אסאד זכור לטוב, אשר ברר את הספק מדעתו, (*) עדיין היינו
משועבדים לעדת הספרדים בבית המטבחים שעבוד גמור.
הננו אזמרים שעבוד גמור. כי מוקצת שעבוד לא יצאנו
גם אז, ולא מצאה ידינו לפתח מקולין לעצמנו מבלי טו"ת. עד
כי נעתרנו להם לבא לידי פשרה כדי לפייסם על טענת "הוצאת
העיר" שמענו עלינו. ותהי הפשרה בשנת תר"ל, כי תמור הוצאת
העיר במסים ובארנוניות, אשר תחולנה על הספרדים לברם,
ירימו האשכנזים להם שתי פרוטות לכל אוקיה בשר. אפס כי
העיק המום הזה על נפשנו מועקה רבה. לא משום ממון אלא
משום כבוד; כי היינו בעינינו כזרים נכנעים מביאים מנחה
לאדוני הארץ וכן היינו בעיניהם. ויצלח ביד מזרינו הרח"ג
מוהר"מ אויערבאך זצ"ל לשנה האחרת לבוא עם הספרדים לידי
פשר חדש, אשר על פיהו נפטרנו ממכס הבשר, ונהי לשותפים
עמהם בזכות מעות אמעריקא (**). ויהי לספרדים שלישי במעות
הללו. ובמעות הבאות מאיטליא חלק להאשכנזים מימים ימימה,
חמש וארבעים ידזת למאה עפ"י פשר ישן נזשן.

(*) כי דרש לדעת אם מתחתנים הספרדים את האשכנזים
ויזכה לדעת כי לכבוד יחשב להספרדי בלקחז אשה מבנות
האשכנזים, וגם נכדו של הראש"ל בימים ההם נשא אשה אשכנזית
ונשא הזקן ק"ו בעצמו והתיר גם שחיטת האשכנזים לישמאעלים.

(**) לבלי תת מקום למעות עלינו לבאר, כי מעות אמעריקא

והי בשנה תרל"ג, שלש שנים אחרי הפשר. ויגוע השר
 האדיר קאיד נסים שמאמה, ויאסף אל עמו, והוא יליד תונים
 אזרח איטליא ויושב ליוורנו, ויצו לפני מותו להרים מהזנו
 הכביר מאתים אלף פראנקים, להיות קרן קיימת. אשר מפריה
 יסתפקו תלמידי חכמים יושבי ישיבה בירושלם. אז שכחו
 הספרדים את דבר הפשר, ושלוחיהם יצאו ליוורנו להגזות את
 האשכנזים מזכותם. אך קהל האשכנזים פרושים וחסידים שלחו
 שלוחיהם אף המה להגן על זכויותיהם, ויראו היוזשים כי צדקו
 האשכנזים כמושפטם, ויאכפו על שלוחי הספרדים להתפשר
 עמהם. ויאמרו הספרדים לתת השמינית לפרושים וחצי השמינית
 לחסידים, והאשכנזים עמדו על שתות וחצי שתות, ולא נגמרו
 הדבר, כי בינתים פרץ ריב בין היוזשים ע"ד הירושה. והי כל
 העוזבן מונח תחתיו סגור בחזתם צר מטעם שזפטי המלכות.
 וימשך הריב עשתי עשרה שנה. ובשנת תרמ"ה בא לידי גמרו,
 וידמו אז הספרדים כי ידם רוממה, וישוכו להתאנזות לנו ולהדיחנו
 מעל הנחלה הזאת כלה, ותעל בירי האשכנזים בקושי להתפשר
 עמהם בעשירית וחצי עשירית הסך. ותם שאלת ליוורנו.

ובשנה ההיא נוסדה חברה בנויארק מאחינו יוצאי מדינת
 אונגרין ופולניה בשם "מחזיקי עניי ארץ ישראל", וישלח ראש
 החברה סכום כסף ליד ה"רש"ם ג"י לחלקו לכוללות כפי הרישימה

אלו אינם המעות הבאות מאזרחי הארץ הזאת משנים קדמונות,
 כי אם מעות גולי רוסיא ופולניה אשר התאחזו באמעריקא מקרוב
 ותינו שמה לקהלות חשובות, ושלוחי האשכנזים אשר יצאו
 עזרום ליסד קופות בעד אחיהם באה"ק, ולשלוח מתנתותיהם
 מדי שנה בשנה, והוא הדין גם במעות אנגליה—אבל מעות אזרחי
 אמעריקא ואנגליה תבואנה לכתחילה לשם שתי הקהלות יחד.

אשר צרפו למכתבם, וזכר כולל הספרדים לא באה בה ויתעכב
הרש"ם ממוסר הכסף לידי הכוללות עד ישיבו לו המשלח
מה יהי משפט הספרדים בכספים האלה? ותהי תשובתם בגערה
על העלותו על דעתו לשנות כוכפי המצוה עליו פעם אחת,
ויעש הרש"ם כאשר צוהו.

וסכום שני בא מבני סובלק אשר בטויטיסוויל ודבריהם עם
הספר לאמר: אחינו בני מחזיקי היזשבים בירושלם יאלצונו כדבריהם
לשלח נדבותנו אליהם, כי "עניי עירך קודמים", ואנחנו אין
הפצנו להפריד בין הדבקים ולפרוץ פרצות בקהל האשכנזים
י"ו, ואולם אך בזאת נאות לכם בהצויאכם את הספרדים מכלל
הכספים האלה. אך אם נבצר הדבר הזה מכם לעשותו מסבת
הפשר אשר ביניכם והיו כל הכספים האלה לאחינו בני סובאלק.
ויעש הרש"ם גם הפעם כאשר צוה *).

ויהי בהודע להספרדים משני הסכומים האלה ויבאו לתבוע
חלקם, ויראם הרש"ם את המכתבים, ולא נתישבה דעתם, ויחדלו
מתת לנו חלק ממועזת אטליא, ונחדל גם אנו מתת להם חלק
במועזת אמעריקא והפשר הופר. ותשקוט הארץ חמש שנים.
ויהי בשנת תר"ן ויבוא אליהם אחד מצעירי האשכנזים
ויאמר אליהם: הנני הולך לאמעריקא, מלאו את ידי ואחי לכם
לשליח בארצות האלה, וקבצתי נדבות לשמכם. ויאותו לו הספרדים
ויסמכו ידיהם עליו. וילך השליח לעבר חים, ויעבור בערים
ובכפרים, ולא עשו ידיו תשיה. ויהי דברו אל משלחיו, כי
יקדישו מלחמה על האשכנזים במכה"ע והרבו תלונה לפני דעה

*) גופי המכתבים נשמרים בבית הועד הכללי, ועומדים
להראות לכל החפץ.

הקהל, אולי תהי זאת לישועה. אז יצאו הספרדים במכתבם הגלוי אשר קראוהו בשם "דמעזת עשוקים", וירבו מענות ותביעות אשר אין להם שחר, ונעץ להם במכתב "משיב חכמים" הנזכר למעלה בראשית הדברים, אשר סתם את פיהם — וישקטו במכונם ארבע שנים, כי ידעו אשר לא יקומו אתנו במשפט. ואולם כעת קפץ עליהם רוגזו של הסופר ותתחדש המלחמה, כי הסופר הסיתם לשלוח אותו ואת אחד החכמים לארצות אנגליא ואמעריקא והפכו משרש הרים, ובגערתם יחריבו ימים.

והאשכנזים בראותם אלו יוצאים למלחמה, אמרו לבוא עמם לירי פשר, כי קצה נפשם מפני המלחמות, וכבר קרוב היה הדבר להגמור, ולא הניחו הסופרים, ויפתו את ראשי עדת הספרדים, ויפתו לצאת למלחמה. ויצא הסופר בשליחותו כחץ ברור להזיק בדרך הילוכו ויזדקק אל בני חברת בקו"ח בערי אנגליה, אשר כזננו שמה ידי שלוחי ביה"ח "בקור חולים האספיטאל" ברוב עמל ויגיעה והוצאות מרובות בין אחינו יוצאי רוס — וידבר על לבם להסב פניהם מאתנו ולפנותם אליהם, אך גם אנחנו לא ברחנו בהחבא, ונרם את הנעל אשר השליכו עלינו, ונסוכך לראשנו ביזם נשק, בכתבים הנדפסים אז ויקרא ישראל וידע למי הצדקה, ולמי בזשת הפנים. ויעשו הכתבים את משלחתם, והשלוחים שבו מדרכם כאשר יצאו בה. לא הביאו אתם אלא חוסר גדול בקופה יותר מאלפים פראנק. ונאמר בלבכנו: עתה בא קץ למלחמה ולא יוסיפו להציקנו עוד, והנה "צבי" שבקר נראה רץ על הר הבית. ויניחו הספרדים את תקותם על — קרן הצבי.

פרק ה'

קרן הצבי!

בחמושה עשר בכסלו ש"ה, ביום שהעמיד אנטיובס צלם בהיכל, בא במכה"ע "הצבי" מאמר לחנוכה נקוב בשם "מצות צריכות כוננה", יהוא מלא הבל שיש בו משגים סכנה עד שהרעיש את העולם, ונשמע הדברים במקום גבוה, וכי"ד כסלו בבוא המאמר לפני מזריגו הרש"ס ג"י נבהל למראה עיניו, וישלחני לפני תבירו הרב הראש"ל ג"י לדעת מה ידון בו, וימלך הראש"ל עם בית דינו וימחר לשליח לקים וללכת אל פקיד ההשכלה, להודיעהו כי בשם כלל ישראל מוחה הוא (הראש"ל) על הדברים שנאמרו במאמר זה. אחרי כן הוגשה איתה המחאה (עפ"י מאמרו של שר ההשכלה) כתובה וחתומה בשם שני הרבנים יחד, וביום השלישי נתבע העורך לדין. אחר ימים מועטים באה פקידה תליגרפית מראש החכמים שבעיר הבירה להרב הראש"ל שיח"י לגזור נדוי על העורך וחתנו. וישאל הראש"ל את פי הרש"ס אם ידו תכון עמו? ויען הרש"ס כאשר צויתם עשו, ואתכם אני בכל אשר תעשו.

כך היה המעשה בכלל — לא ירדנו אל הפרטים הרבים והסבכות הגלויות והנסתרות אשר היו בגרמי המעשה הזה, כי לא באנו כאן ללמד סנגורוא על גדולי ישראל שאינם נזקקים לה כלל, מפני שחזקה על חכמים כמותם, החרדים ודאי לשלום ישראל במדה לא פחותה מהטוב שבטובי חו"צ" כי לא עשו מעשה בטרם שקלו נחיצותו במשקל צדק וזמיעין; אף אין אנו מתכונים להזרות, כי קטן החלק אשר לקח הרש"ס במעשה זה מהחלק אשר לקחו בו אחרים, כי כגון שלקח חלק מה בכך

אם קטן ואם גדול? וכיון שבאה הסכנתו על המעשה, אין הבדל
אם באה קודם מעשה או אחר מעשה. אבל ספרנו מהלך המקרה
בקצרה כדי לברר השתלשלות הדברים כהיותה, וראו הרואים עד
כמה תעזו יד השקר להפך ולבלבל את העינים ללבן את הכושי
ולתשחור את הלבן.

הנה המקרה הזה היה לעיני כלל נרגן ולכל אזהב מרגים
לענות בו. ואולם כמוציאה יקרה ומיוחדת היתה לכני "חבורתא
קדישתא" דביפו, אשר כמעט ראתה אותה ותפול עליה ותרם
אותה, לצור ממנה כלי נשק, להרשיע את רבני ירושלם וחכמיה
ויהי לה חמעת, כי נתנה את שנואי נפשה למוסרים ולמלשינים
אלא גם עשתה אותם לגנבים וחזמסים, אוכלי שאר עניים מעל
עצמם, ותרעיש ארץ ושמים בכתבי עמל אשר הפיצה בכל
הארצות, עיי מכת"ע הנאמנים בכ"יתם עמה, כהגזמות והפלות
ועות חמועשים בשקר, עד כי נראתה כל הגולה כמדורת אש!
בעצם ימי המכות והמהומה האלה, שבו שלוח כולל הספרדים
וחספר הגלוה אליו מדרכס, שהלכו בה מבלי עשו ידיהם תושיה,
ובידיהם הכתבים הנדפסים, אשר שלחו גבאי ביה"ה בקו"ח ות"ת
למעורפיותיהם באנגלית ואמעריקא לחגן עליהם מפני רדיפת
השלאחים. וזהו כראות הרב הראש"ל ישיחי את הכתבים האלה
ויהר אפו כי מצא בהם כעין פגיעה בכבודו הפרטי, ויזסיפו
הספרים לשסותו בנו ולהגדיל המדורה, ופתוחו כפיהם כי יתרפס
לפני בעלי ברית עורך "הצבי", והתודה על מעלז אשר מעל כי
באשמת רבני האשכנזים וסופ"יהם אשר פתוחו לכך, עשה כל אלה;
אז יגדל כבודו בעיני בני חו"ל, ואם יצא למלחמה על האשכנזים —
ומצא לו ידים עוזרות לאלפים.

יבני חבר הכהנים ביפו בשמעם כי החל הראש"ל יצ"ו לפקפק

מועט, וכמוז משה אנו לעצת סזפריו, מתרו ויחליטו ממנו הדבר, ויהלו לכבסו מוענו, למען יהיה לכלי חפץ בידם לבזא בז לנטרתם הכללית. כי אמנם יודעים המה אנשי מרמה האלה כי העולה על שפתם: להרכיב את הספרדים אלופים על ראש האשכנזים היו לא תהיה, ואין חפץ להם בכל דרושיהם אלא להרבות המבוכה.

והספרדים בראותם את בני חבר הכהנים מסבירים פנים להם, ישיאו בשוא נפשם כי עתה ארוכתם תצמה ויבזאו על השלל בטח. אך מתון מתון! עוד רבים אשר אתנו מאשר אתכם, עוד רבים אשר לא טפש לבס מהכין, ועיניהם לא הושעו מראות נכוחה. ואך להנם תתנו יד לפושעים, אך להנם תשפילו להראות לכל באי עולם את רזפפות יסוד תכונתכם, כי רק את כבודכם תשפילו וכצע לא יהיה לכם. הלא שמעתם אשר אלה בני בריתכם החדשים מבקשים מידכם במחיר מסרם את מושכות ההנהגה בידכם? הם דורשים כי תקבלו עליכם את הרם דר"ג מאזר הגולה האזכר נשיאת שתי נשים — התאבו להם? התשמעו אליהם, אפילו אם נותנים לכם כל מומן שבאמעריקא? ומי יודע מה ידרשו מידכם עוד? אולי יבזא יום וידרשו מכם כי היו תהיינה גם כל הכנסות של החכמים לעניים, ויום אחר יבוא וידרשו כי הכנסות השליחות והאפורופסות תלקחנה מידי אלה שבידם המה והיו לנהלת ההמון כספרדים וכאשכנזים? * לכן הננו רואים כי הזוג הזה לא יעלה לכם יפה, וטוב כי תנצלו ממנו בעזר מזעד בטרם ישליכוכם גם אתכם בכלי אין חפץ בו.

על פי הצעת הדברים האלה, יבינו חכמים מודעתם את טיבה של הקובלנא „שמעו היום ריבנו" אשר באה פתאום במכה"ע

* עין להלאה פרק „התשובות הפרטיות“.

כאילו הקיצה משנת עולם, ואף ישכילו בינה לדעת מה ראה
 מז"ל המליץ והמגיד להרחיב לה מקום ולהגיד משפט במרם
 שמעם מה בפני הנתבעים
 ויתר על כל תפתר לנו החדה מה ראה "אחד העם" אז
 הכהן הגדול מאחיו היושב באדיססא, לצאת המערכה פעמים
 "ללכלך ידיו ברפש ירושלמי", ולכרכר כמה כרכורים ולהזכיר
 כי האשכנזים היו מחוללי המחאה ולא הספרדים. ומה ראו
 "טובי טובי חוי"צ" שביפו להריק את שלוחי הספרדים אשר שבו
 יתה לצאת החויצה בכלי נשק חדשים: תעודות ומליצות לבני
 חבורתם בכל מקום שהם.

פרק ו'

בוצר על סלסלת

ועתה אתם הררי עד וגבעות עולם, אחרי הארכתם לנו
 רוחכם עד כה ותשמעו בשום לב את כל אשר בררנו לכם ביסוד
 הריב וגורמיו וסבותיו — האריכו לנו דוחכם עוד מעט, ובקורת
 תהיה על מענות אנשי ריבנו על הסדר:

(א) טענת האחדות

"מנחמת לבבנו צעוק נצעק הלנצה תאכל הרב המחלוקת?
 "אחינו מנהלי ועד האשכנזים! אנחנו לשלום ואתם למלחמה.
 "אנחנו בכל נפשנו ובכל מאדנו (?) הננו פזימים זרועותנו
 "ל ה ת א ה ד אויש את רעהו א ת ד ו ת ש ל מ ה ואמיתית, ולמה
 "זה תתגדרו, תתפרדו ותסגו-אחור? ומכל אמצעי לא תנערו
 "ידיכם אך לתלחיב המריבה וללבזת את האש?"

כשאנו קוראים את הדברים האלה, ורואים מי הזתמים עליהם הננו עומדים כמתאכזבים ונטל רוב המדבר מלשוננו, כי מה נשיב על דברים מתווכחים כאלה, הנאמרים בבטחת האמת, והמה שקרים גמורים הפך האמת מן הקצה אל הקצה? אך הבה ונאריך אפנו גם אנו ונספרה ענין הדבר הזה בנרת.

עדת האשכנזים עדה כזשלת ונפרדת היתה מהספרדים בכל דבר הנוגע לעסקי הצבור פנימה מימים ימימה, אבל כפופה היתה בימים הראשונים תחת יד אחותה הגדולה בכל דבר הנוגע לתשלומי המסים, וקבלת ההספקה מקופת מוגבת איי, וכבר ראינו למעלה כיצד יצאו הספרדים ידי חובתם כנגד האשכנזים בנידון קבלת ההספקה. ויהי כי נועזו בני האשכנזים האומללים לשלוח פעם אחת שליח לארצות אישכנז לאחיהם בני שפתם ובני נוסח תפלתם, לעזרם כי יצאו להצילם מיד הרעב והחסן — היה הדבר הזה להם לפוקה ולמכשול לב, ולהספרדים לתאונה רצויה להבדיל מעליה את עדת האשכנזים כלה. ותבא עדת האשכנזים במצור וכמצוק מחמת החובות אשר נשו בהם עם הארץ ואחיהם הספרדים, וכל עמל נדיבו אישכנז אשר התעוררו אז בהתעוררות גדולה להלצם מן המצר הזה לא עלתה בידם, וינסו האשכנזים מירושלם ויניחו את כל נכסיהם וימלטו בעזר שיניחם צפתה. אך בהתחדש ישוב האשכנזים בירושלם שנית מימי הרעש ואילך תחלו ימים טובים להם, כי כמנוקים מתחובות עמדה להם עזרת אחיהם שבארצות אירופא לתת היכלת בידם לשבת בארץ במנוחה. וככ"ז עזר היו האשכנזים כפופים תחת יד הספרדים בכל עסקי הצבור המתחסיים למלכות, כי רוב הספרדים ילידי הארץ המה, ומלבושיהם זמנהגם כלידי הארץ ושפת ערבית, אז תורקית שגורה על פיהם, ויהיו בעיני הממשלה

לעקר העדה, ותתן להם כה שלמון בהכירה את כה "ועד החכמים"
כבא מכה העדה, ולהעמוד בראש הועד הזה נתנה תואר "חכם
באשי" ותכתירוהו בנימוסיה, והאשכנזים ילידי ארצות נכריות,
שפם זרה, מלבושיהם זרים וחסים בצל ממשלות זרות נחשבו
בעיני הממשלה כגרים, והמעטים אשר היו לנתיני תוגרמה
נטפלו אל עקר העדה הספרדית.

ויהי בשנת תרמ"ד ויתפקדו בני האשכנזים אשר היו לנתיני
תוגרמה למכס הצבא, וירשמו שמותיהם במספר הפקודים והנה
הם עם רב, ותיחד להם הממשלה מדור בפני עצמם, ויהיו
לעדה נפרדת גם בעיניה, אך ראשות נפרדת לא היתה לה אשר
תעמוד בינה ובין המלוכה, והרב הגדול הרמ"פ ז"ל אשר היה
"חכם באשי" בעת ההיא היה ראשו ורובו ספרדי, ולא חיב
כלל לחזקה לז להיות לפה להממשלה גם בעיני האשכנזים,
לפיכך רבתה אז ההתעזרות בעדתנו לבהזר לה לעצמה גם ראשות
מיוחדת אשר תאציל הממשלה מכחה עליה. ויהיו עוד בני
עדתנו עסוקים בדבר הזה, והרב הרמ"פ ז"ל נפטר לבית עולמו
והספרדים התעתדו למנות אלוף לראשם אה הרה"ג ישא ברכה
הי"ו, ויהיו בני אדם בשתי העדות אשר חתרו לאחד את שתי
העדות בבחירת האלוף שיחי ובבחירת בני ועד החכמים העומד
על ידו בכל עניני הצבור. ויאזתו ראשי עדת האשכנזים להאחדות
חזאת, וגם השתזקקו אליה. ויציעו תנאיהם כי יחלקו שתי הקהלות
את המשרה ביניהם שוח בשוח. והיה בהיות החכם באשי ספרדי
ונתנה משרת "ראש הועד" לאשכנזי, ובני הועד עצמם יהיו
מחציתם ספרדים ומחציתם אשכנזים. אפס כי זקני חכמי
הספרדים אנשי השם קריאי מזעד ראשי המדברים בכל מקום
שלישה מטיבי לכת, הלא המה: זקן וחכם ראב"ד מקודש מותר"ר
חיים נסים ברוך הי"ו, והרבנים המובהקים מותר"ר שלמה משה

סיוון נ"ו ובאחריו יוסף עמיאל ז"ל לא אבן שמוע התצעה
 ויעמדו כצור איתן להפריע הדבר. והרה"ג ישא ברכה רוח אחרת
 היתה אתו. והיו דברו אל הפצי האחרות, כי אך עזו יעלה על
 כסאו בבחירת שתי הקהלות יחד, ומצאה ידו אח"כ להוציא החפץ
 אל הפועל. ויגיע יום הבחירה, ויקחו גם ראשי עדת האשכנזים
 חלק בה. כי חשבו בלבם, כי היו יהיה זה הצעד הראשון להתקרב
 אל המטרה הנכבדה. וישב הרב שיחיה על כסאו ויחל המשא
 ומתן בדבר האחרות, וזקני הספרדים עמדו בשלחם, כי אין חפץ
 להם באחדות מדינית שאינם מבינים את מושגה כלל. אך בזאת
 יאותו לנו להיוות לקהל באחדות מדינית, בהקדם לה אחדות הכיס.
 והיה אם נתן להם חלק במעוזת אמריקא והתאחדנו, ואם לאו —
 איש לאהליו ישראל. ויאותו ראשי עדת האשכנזים לבוא עמהם
 בפשרת גם בנידון זה ויאמרו: בחרו לכם אנשים מתוכם, וגם
 אנו נבחר אנשים מתוכם ויכנסו לשיבה — והתפשרו. ויבחרו
 אנשים משתי הקהלות יחד, והיו בהכנסם לשיבה בפעם הראשונה,
 וישאלו שלוחי האשכנזים משלוחי הספרדים להראות להם
 ההרשאה שבידם, ויענו שלוחי הספרדים כי לא נתנה להם רשות
 לגמור דבר, ולא באו אלא למושא ומתן, ויראו שלוחי האשכנזים
 כי אך התל יתלגו בהם ויעמדו בחרי אף — וילכו. ואחר נזעזו
 הרב הראש"ל והרב הגרש"ם שיחיו פעמים ע"ד השלום, ובאחרונה
 כבר גמרו ביניהם ראשי הפרקים ויכתבו בספר, וממחרת שלחו
 את הכתבים להראש"ל נ"ו לחתום עליהם — וימאן, בשלשלת על
 גבו.

מכל האמור יראה תרואה, מי זמני היו הגורמים בבטול
 דבר האחדות. וכי"ז לא בושו "שלשה מטיבי צעד" אלה אשר
 רק בשלחם הופרעה עצת ישרי לב, לקיים בחזתמם את הדברים

האמורים למעלה, אשר סדרן לפניהם הספרים הללו בנחשת מוצחם
ובקשיות פניהם. הספרדים לשלום ואנחנו למלחמה" "הספרדים
פזשים זרועיהם להתאחד באהבה ואנחנו מתבודדים" (? ? ?)
אך לשחוק ידברו כדברים האלה ! פשיטות זרועות זו דומה
במקצת לכשיקתו של דודנו אחי רבקה אמנו שנשק לבנה ליעקב
(בראשית כ"ט) ואין בין זו לזו אלא שאחי אמנו זה גם אחרי
נכזבה תחלתו למרגליות לא זו מחבב את בן אחוזתו ויביאהו
אל ביתו ויאמר לו : אך עצמי ובשרי אתם, ופזשתי הזרועות
בטרם היה להם בית תקוה למרגליות פקפקו הרבה אם עצמם
ובשרם אנחנו וכמעשה שהיה . . . באמת נאמר : לא ידענו
מה יענו החזתמים הנכבדים על הדברים האלה ליום הדין ובנה
יצטרק ? רק זכות אחד יש לנו ללמד עליהם כי כהו עיניהם
מזוקן או מסכה אחרת, ולא ידעו על מה הם הזתמים . וזו תשובה
גם על שאר הדברים המוגזים היוצאים מתוך מכתבם, ואשר בשום
אופן אינם נאותים בפני ספרדים חכמים נקיי הרעת ובעלי נמוס
וד"א . היתכן כי כיריעה קודם למעשה ראו החכמים הללו את
הדברים כגון : "הרועים את עצמם" , מפני תכליתם הפרטית לא
ימונעו מעשות זר מעשיהם" , מפני פניה אחרת שכח (הרשים)
את דבריו הראשונים" וחתמו עליהם ? הלילה לנו מחדשכם
בכך, מי כמוכם יודע : מי המה הרועים את עצמם ? מי המה
אשר סבה פרטית יעשו זר מעשיהם ? ומי המה אשר מפני
פניותיהם שזכחים וחוזרים ונזכרים ? הוא הדבר שאמרנו :
הספרים כזתבים, ואפשר בכתב שאין אתם נזקקים לו ותעמידו
את תלמידי חכמים האלה על הזקתם שלא יוציאו דבר מוגזת
מפיהם ותחתמו .

ב) הפש השליחות

אחרי שראינו שקרות הספרים בדברים הנאמרים למעלה,

לא יפלא עוד בעינינו אם שזמעים אנו מהם, כי שלוחים רבים
 אשכנזים, סובבים בימים האלה בערי המערב והזרז. אבל לזאת
 נתפלא כי לא קראו את השלוחים האלה בשמות, אולי נחפש
 אחריהם ונמצאם, ונציל מהם את הגבוי למעננו ונמסרהו— להם!
 ובתי החסד של האשכנזים המושפעים מן הספרדים, אנא יגידו
 לנו איפה מקומם? כי מאד תאוה נפשנו לראות את הפלא
 השמיני הזה שבפלאי עולם. בושו והכלמו סופרים שקרנים!
 וזי מאתנו יעצור בעד שלוחי הספרדים לסבב במדינות האשכנזים?
 רק במרגלים והולכי רכיל אנו נלחמים, ולא בשלוחים ההולכים
 לתומם, יהיו ספרדים או תימנים או גורזים, ילכו בשם ה' וברכתנו
 תלום על דרכם.

ג) עכוב הרבים מעשות מצוה

אמנם כן לעכב את הרבים מעשות מצוה חטא גדול הוא
 מכ"ד דברים שב"ד מנדים עליהם. אבל ילמדנו רבינו: עכוב
 הרבים מעשות מצוה שעדיין לא נעשה, ובטול הרבים מעשות
 מצוה שכבר החזיקו בה, חטא איזה מהם גדול? ואם בדיני שו"ע
 תבואו עלינו, הננו ונזכיר גם לכם דין מפורש בשו"ע (או"ח
 הלכות בית הכנסת) "אין סותרים ביהכ"ג על מנת לבנות אחר
 במקומו אלא בזנים ואח"כ סותרים". ואם בביהכ"ג ישן אמרו
 אשר קודמתו נוטים לנפול — בהיכל מפואר אשר מצבו איתן
 כבית החולים "בקר חולים האספיטאל" על אחת כו"כ! ואתם
 לא תחוסו על חמדה יקרה כזו לערות יסודותיה למען הפילה
 תחתיה, ע"מ לקזמם "בית משגב לרך" במקומה — היחכן?

ד) טענת הפירמא

לפי דברי הסופרים השתמשנו ימים רבים גם אחרי הופר

הפשר, בשם "ועד הכללוי" סתם, רק למען הרגיל את המתנדבים בעם שתהי רגלם רדופה אלינו. והנה אנחנו לא במחשך עשינו זאת, זאת הוא כי היתה לנו הצדקה להקרא בשם זה. ובאמת לא עשינו זאת אלא ברשות מפורשת מאת זקני ועד הספרדים יצ"ו, יען כי גם אחרי הופר פשר אמועריקא עוד באו אלינו כספים רבים מישותפים לספרדים ואשכנזים, כאשר יראה הרואה בכל ספרי "שמש צדקה" אשר יצאו באותם הימים, שנקראנו "ועד הכללוי" סתם. אבל אתם הסופרים: מי התיר לכם לגנוב גליונות בפירמת הרש"ס נ"י המיוחדים לת"ת ובקור חזלים של עדתנו ולכתוב עליהם מכתבים לשם "משגב לדרך"? היש גם לכם מקום לאמר: ברשות עשינו?

ה) טענת הפשר

טענה זו כבר בלתי מזוקן, ותמהים אנו כי תשובו להעלותה גרה כפעם בפעם, אחרי אשר כבר תברנא לגזיזיכו בתשובת "משיב חכמים".

ו) טענת: סתם ארץ ישראל

טענה זו חדשה היא, עתה צמחה. לפי דברי הסופרים אין דעת סתם מתנדבים אלא לשם סתם ארץ ישראל: בין לאשכנזים ובין לספרדים. על הדברים האלה ישיבו המתנדבים עצמם ולא אנו. רק אחת ידענו אנחנו, כי בהכספים הבאים באמת לשם סתם א"י, כגון: כספי בני ארצות אשכנז וצרפת וכספי אזרחי אנגליה ואמועריקא, שאינם מבני יוצאי מדינות רו"פ — לזקחים הספרדים חלקם במלואו ומה להם כי יזעקו?

ז) טענת: דלות ההכנסה

הסופרים מביאים ראיה מספרי החשבון לעדת הספרדים,

כי הכנסת העדה הזאת דלה וצנומה מאד. ואנחנו הלילה לנו
 מהרהר אחרי צדקת ספרי השבונותיהם ; אבל שאלה יש לנו
 לשאול : אם באמת הכנסתם מועטת מהכנסת האשכנזים — מפני
 מה רוב חכמי האשכנזים עניים מרודים שאין להם אף לחם
 צר ומים לחץ, ורוב חכמי הספרדים מסובלים בעושר ונכסים
 וביתם מלא כל טוב ? *) הן אלה כאלה אין עיניהם אלא אל
 הקופה : ממנה פרנסתם ועסקים אחרים אין להם . ובמה
 נשתנו אלו מאלו ? אם לא תדעו תשובה לשאלה ונשיב אנחנו
 במקומכם : כבוד השבונות "מורה לצדקה" במקומו מונח , כי
 לא תבואנה בהם אלא התכנסות אשר לכלל הכולל . אך יש
 עוד הכנסות פרטיות, אשר לא תבואנה ולא תכלנה לבוא בחשבון.
 ועושר גדול צפון בהם. ונמנה אותן על הסדר :

1) הישיבות : הדבר שאחינו הספרדים יצ"ו קראים אותו
 "ישיבה" רחוק במושגו מאד מאד "מהישיבה" שאנו רגילים
 בה . אין כאן לא רב מגיד פרק בשיעור דבר יום ביזמו , ולא
 תלמידים מקשיבים השוקדים על דלתות ביהמ"ד מהבוקר ועד
 הערב ; אבל יש כאן בית מלא ספרים וספסלאות סזכבים אותו,
 וקרן קיימת, אשר אחד הגבירים או בעלי הבתים האמודים עשאה

*) שני ראשים של הקתלות נפטרו בימים האלה בשיבה
 טובה : הרב ר' שמואל מונא זילבערמאן זצ"ל, ראש "ועד הכללי"
 של עדת האשכנזים , והרב ר' יוסף עוזיאל ז"ל מראשי קריאי
 הועד של הספרדים. שניהם עסקו בצרכי צבור ימים רבים. וצאו
 וראו מה הברכה אשר הניחו שניהם ליורשיהם ? הראשון גועבעניו,
 ואפילו קבא דמוריקא לא הניח , ויורשי השני יתאוננו כי יחסר
 להם מעט ממנון אלפים דגרי זהב — והקשת מזה אל השאר .

סגולה לעילוי נשמתו, ומסרה לאחד החכמים אשר בחרה נפש בן
 וזה משפט הישיבה: אחד החכמים הנ"ל הוא "ראש הישיבה"
 והוריש את משמרתו זאת לבניו אחריו, והוא נזטל בתבואת הקרן
 חלק בראש וחתיכה הראויה להתכבד, ומשיורי המנחות נזתן
 פרס למספר ת"ח, למען יבאו לביתו וילמדו אתו יחד איזה שיעור
 (אם בגמרא ופוסקים, ואם במשניות ואגדה ואם בחק לישראל
 ותהלים) לעילוי נשמת מיסד הסגולה. מוכן מאליו כי לפי
 גדול הפרס כן שיעור הלמוד. יש ישיבות הנפתחות מספר שעות
 בכל יום, ויש שנפתחות פעם בשבוע, ויש שאינן נפתחות אלא
 פעם בחדש ומה עושים הת"ח האלה בשאר שעות היום, או
 בשאר ימי השבוע והחדש? אינם הזלכים בטל חלילה. אבל
 הזלכים מחיל אל חיל: לפני חצות היום בישיבה פלגנית, ואחר
 חצות בישיבה אלמזנית; היום בישיבה זו ולמחר בישיבה אחרת;
 מוזי לוקח פרס זה ומוזי לוקח פרס אחר, הכל לפי שמנוגית
 הסגולה.

והישיבות הללו בירושלם מספרן יותר משלשים, ובאיתן: כל
 חזבשי מצנפת אשר שם "חכם" חזפף עליהם, וכולן נחלת הספרדים
 לבדם הנה — אין לאשכנזים אלא ישיבה אחת דוגמתה — והן
 מקור נאמן לפרנסת "החכמים", מעין נזבע ברכה רבה אשר
 יתברכו בה חכמים ותלמידיהם.

2) האפוטרופסות. מנהג בין הספרדים, אשר כנראה הובא
 אתם מארץ הזספניה הקתולית אשר הגלו ממנח, כי הנשים
 הכבודות, אשר ברכן ה' בעושר רב אזמעט, כשתגענה לשנות
 המטרניות, כל אחת בזחרת לה אחר מן החכמים להיות לה לאב
 אשר לפניו תגלה כל מסתריה ובעצתו תשאל ובשמו תשבע.
 דעת לנבון נקל, כי אפוטרופוס כזה, כל הימים שנטרוניתא שלו

קיימת, לא ידע חסר בפרנסתו; ובמזתה, אם אין לה יורשים, והיה הוא היורש. ואם גם יורשים לה לא יצא האפוטרופוס חלק, כי תדאג למענו בצואתה, והניחה לו חתיכה הראויה להתכבד. וכל היודע את ירושלם יודע כי לא תחסרנה בה מטרונות כאלה. וממילא גם אין חסרון באפוטרופסים.

8) השליחות. שליחים יוצאים למדינת הים למגבת "מעות ארץ ישראל" גם לאשכנזים וגם לספרדים. והנה שלוחי האשכנזים מתי מספר חס, ופרנסתם בלחץ, ועשרם לאויבך הי. ושליחי הספרדים — לגיונות, כי אין חכם ספרדי שלא הלך בשליחות מימיו, ופרנסתם בריוח. ובשובם משליחותם והיו מסובלים בכסף וזהב ושמלות.

ומה בין אלו לאלו? האם אלה אנשי אמנה, ואלה אנשי תרמית? חלילה! כולם אתובים כולם ברורים וכולם ישרי לב; אבל ההבדל הוא "ביסוד השליחות" עצמה: לאחינו האשכנזים "הגביה" היא העקר, ואין השליח אלא אמצעי לה. לפיכך ראשי עדת האשכנזים נוהגים עם שליחיהם כאשר יתנהג הסוחר עם שלוחו. אינם נזתנים לו אלא חלק קצוב, ואינם משלחים אותו אלא במקום שיהיה השבח מרובה על היציאה. אבל לאחינו הספרדים "השליח" הוא העקר, והגביה לא נכראה אלא בשבילו; אין השליח מקבל דבר קצוב, אבל להפך הוא נזתן דבר קצוב להכזולל בשביל זכות השליחות. לפיכך השליחות עצמה עסק טוב הוא לכל העוסקים בה. (וזה: א) מפני הגביה עצמה. ב) מפני שהיא נזתנת לו ידים למצוא אחד הנדיבים אשר יסד לו ישיבה, כלומר: קרן קיימת לישיבת כמבואר למעלה) וכל החכמים זוכים בה על הסדר איש איש בזמנו ובמקומו, כאשר זכו כל הכהנים בקטרת: היום האחד ומחר רעהו ואין קנאה

ואין תחרות ביניהם .

אחרי שלש ההכנסות האלה המעשרות את בעליהן תמהים
אנו, כי יקחו החכמים גם חלק ממועזת הבאות לעניים — ועוד
מתאנים לנו כי הכנסתם מועטת, יסלקו נא המזה ידיהם מזה
שאין מוכן להם, ויאכלו ענייהם וישבעו מבלי לקפח הכנסות
האשכנזים .

ה) פגיעת כבוד

לפי דברי הספרים פגענו בכבוד הרה"ג הראש"ל שיחיה
אשר באמת יקר הוא לנו עד לאחת. ואילו עשינו כדבר הזה היינו
מצטערים באמת והתרפסנו לפניו למחול לנו על חטא שחטאנו
בשגגה; אפס כי חפשנו בנרות בכל המכתבים אשר יצאו מתחת
ידינו למצוא בהם אפילו צל של פגיעת כבוד ולא מצאנו, רק
אזינו שמועז דבר כואחרינו כי הספרדים מרננים אתרי מה שיוצאנו
במחאה כנגד תואר "ראש הרבנים", באמרם כי "ראש הרבנים"
אינו אלא תרגום נאמן מהתואר "חכם באשי". אבל באמת אין
דבריהם כנים. התרגום הנאמן של "חכם באשי" הוא "ראש
החכמים", והתואר "חכם" אצל אחינו הספרדים אינו מסמן אלא
איש שתורתו אומנתו, והוא מתאים עם התואר "למדן" אצל
האשכנזים, והיה איפוא מוכן אחד לתואר "ראש החכמים"
"וראש הלמדנים". כלומר: "רב" + אבל תואר "ראש הרבנים"
מסמן איש אשר רבני קהלות שונות כפופים תחת ידו, כמו "רבני
הגליל" בימים הקדמונים. ורבני קהל עדת האשכנזים יצאו לא
היו מעולם כפופים תחת יד רבני הספרדים שיחיו. ותמהים אנו
אם נמצאו מי שיאמרו, כי נשתנה עתה הדבר מכמות שהיה.
תרי ב"ה בית דינו של יהושע, שמואל ושלמה קיים! אמת כי

ראשי עדת האשכנזים נאותו להכיר את הרח"ג הראש"ל שיהיו בתור עומד מצדם מול הממשלה, אבל בעיני ההוראה והדינים והנהגת הצבור הפנימית לא הכחו אותו עליהם, ואף הוא (הרב הראש"ל שיהיו) אינו מתכין כלל לקחת עמרה זו לעצמו, כי עינינו הרואות, אשר הכספים הבאים לידו לעניים סתם, אפילו מן המדינות שאין להן הכרע ימסרם לקופת הספרדים, ולוא חשב את עצמו כראש אחר לשני הגופים, הלא לא היה מבכר את האחר על פני רעהו. *) גם לעדת האשכנזים, ולא לקח התואר "ראש תרבנים" לעצמו אלא בעצת אנשים אשר פתוהו ויפת. בכל זאת לולא גשתרבב מהתואר הזה נזק ממונות לנו — החרשנו, אך אחרי ראינו כי התואר הזה נתן מקום לטעות, ויש מנדרים שהקדישו ממונם לשם כלל ירושלים, ושולחים אותו להרב הראש"ל שיחיה סתם בחשבם כי הוא המרכז לכולם, והוא מזסר אותם לקופת הספרדים דוקא. אז — מתוך אונס — יצאנו במחאה זו, והסופרים כנראה תלו כלי זינם על אותה המחאה וצועקים כי רבן דקרנו, אך הרב עצמו יודע ועד, כי יקר לנו כבודו מאד, וחלילה לנו לחסר ממנו אפילו כטפה מן הים, אלא שאין אנו רואים במחאה זו שום עולבנא דחכמיא, ואף נבצרה מאתנו להבין: כיצד תהי האמת למפגע כבוד לאיש שאין חפצו ואין כבודו אלא האמת?

*) גם לא היה סובל לשמוע טענות "הפשר" עולה על שפת הספרדים, אחרי שאין כמוהו יודע שאין בה ממש, יען שתי השוכות בדבר, א) לא אנחנו כי אם אתם הפרתם את הפשר. ב) מאחר שהאשכנזים, כעת עדה בפני עצמה גם בעיני הממשלה והיא נושאת בעול הוצאותיה לבדה, הרי נפל יסוד הפשר לגמרי.

סוף דבר!

שנים שבאו לרדן זה טוען וזה טוען, ואין ב"ד יכול לברר בעדים טענת מי משניהם אמת. הרי הם דנים מאזמר ורזאים: מי שדבריו בנחת ודבריו דברי טעם ומתכונים אל הנדון, בידוע שהוא דובר אמת. ומי שדבריו מבולבלים ורחופים, וקופצים מענין לענין שלא ממין הנדון. מתחיל בכד ומסיים בחבית וממלא העולם בזעקתו, סימן הוא שיודע חולשת טענותיו ואינו מתכון אלא להתעזת לב הדיינים ולשבש את דעתם. ואתם רבותי חררי-אל וגבעות איתן! רוחות כאלה לא יזיזו אתכם ממקומכם. וכבר שמעתם טענות טובעינו וטענותנו ותדעו להבחין בין השקר והאמת.

אבל מה לכם לרדן מאומד במקום שאפשר לברר ברור גמור ושלם? הנה בדברי עורך המליץ מצאנו דבר טוב, כלומר: עצה נאה והגונה, והיא נתקבלה על לבנו מאד. הוא אומר, כי יעלו לציון שלשה רבני חו"ל מובהקים אנשי תורה ודעת, ובקרו את כל המומים ותקנו את כל הבדקים. ואנחנו נענה אחריו: מי יתן ועצתו תקום! משנת תרמ"ד ואילך אנו דורשים זאת. וכמה פעמים קראנו קריאה זו מעל עלי "המליץ": אדרבא, יבאו ישרים ויראו, יבאו תמימים וישמעו! ויבקשו ויחפשו בנרות ובאבוקות בכל סדרי החשכויות ובכל חורי ההנחגה, יקבלו תלונות ושמעו תשובות נכוחות ויוציאו לאמת משפט; אבל אחר המשפט הזה כל נא יתרחק אדם עור, כל יחפש עלילות וכל יפצה פה, וידענו כי נצדק קדש!

ואף גם זאת אנו מכריזים בקול גדול לאמר: אעפ"י שידענו

מאד כי האמת אתנו והצדק והמשפט על ימינו, בכ"ז אין אנו
 אומרים: יקוב הדין את ההר, כי השלום חביב לנו יותר, ובגלל
 הננו לותר הרבה מזכויותנו ולבוא עם תובעינו לידו פשרה בכל
 הדברים החוצצים בינינו: בין בינינו לבין עצמנו ובין עפ"י כ"ד
 של זבל"א משלשה רבנים של גדולי הגולה שאינם נזגעים
 בדבר.

כלל של דבר אנחנו — רק אנחנו — לשלום, אבל אם
 לשלום? והיה השלום אמת, מבלי לגודל כקנה במים לכל רוח
 מצויה. ודבר זה לא יתכן אלא אחרי תוסרנה סבות הריב והמדנים.
 הז"ל אמרו: בעון לה"ר נגעים באים, וכאן היה המסובב לסכה:
 בגלל הנגעים "מספחת הספרים" באה לה"ר ומשטמה בין שתי
 הקהלות הקדושות. מספחת זו צרעת ממארת היא כאנה להרפא.
 היא היתה מקור הריב לשעבר, והיא לא תחדל מהיות זה גם
 לעתיד, כי מעפוש זה היא יזנקת כל חיותה, ובלעדו לא תוכל
 להתקיים אפילו שעה אחת. לכן יסירו נא אנשי ריבנו את הנגע
 הזה מתוכם, ויחדלו להטות אזניהם לנרגנים, ולפשוט יד לפושעים,
 ועל ישראל יהי שלום!

מעשה בית דין

דא פתגמא דקהלא קדישא דאשכנזיא דבירושלם, דאתא
 לאותבא על תביעותהון דקהלא קדישא דספרדיא. ברם לית לנא
 רשו להחויא דינא מקמא דידעינן דחשהין בני סטר תנינא על
 פתגמא דנא להתבותא, משום הא יתכינן פומכי למלתא בגין
 דישמעון ויגבון. ברם במטותא מנהון דיהון מתינון במילהון
 ויסדרון יתחזן שפיר שפיר בגין דיתכררון מיליא כהוגן. ולאמת

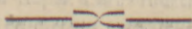
נוציא משפט .

ולראי באנו עה"ח בשם האמת והשלום. בי דינא רברבא
דקהל ישראל .

נאם הורב זעירא דמן חבריא דמתקריא סינר

נאם מוריה דמתקריא הר הבית

נאם כרמל קטן הבא בימים ואושפיוזיכנא דאליהו זכור למזב

לוח המעות

צד	שורה	תחת	צריך להיות
4	17	שנצרה	שנוצרה
5	אחרונה על	אל	אל
7	9	בגיעת	ביגיעת
9	2	שבקרבה	שבקרבה
10	1	הן לא חדלו	הן לא חדלו
16	20	תרכ"ג	תרכ"ג
17	16	קטנה נזרקה	קטנה היתה נזרקה
18	1	ממקום אחר	מקופת הכולל
22	19	הכולל גם בעדו	הכולל בעדו
23	22	ולמעמיד	ולמעמד
25	10	מחרפים ו	מחרפים וצועקים
33	4	ובי"ד	ובי"ז
35	11	תבונתכם	חכונתכם
38	17	אה	את
40	8	אתם	אתה
"	28	מפיתם	מפיהם

2.

אמת מארץ

תצמח

כמחברות יוצאות לע"צ לפרקים בלתי קבועים
ובכמות בלתי קצובה

על ידי

בית ישראל

מחברת שניה

יצאה לאור בחדש שבט שנת: "נקרש בצדקה" לפ"ק.

PINCHAS M. GRAJEWSKI

JERUSALEM (Palästine)

דבר אל הקורא!

בשלחי את דברי הפעם החיצה, הנני שומע לקולך, קורא נכבד!
 ואקרא שמי מפורש, אך אשאלך נא והבינני: מה היה לך כי נזעקת,
 בשמעך דברים כיוצא בהם מכלי קריאת שמי עליהם? דנה הדברים
 שהסופרים משמיעים לבריות יוצאים לישני מינים: א) דברים שיש בהם
 משום "הגדת עדות" וספור מעשים שהיו, ב) דברים שיש בהם משום
 "הגדת משפט" המיוסד על הקשי הגיון הבנוים על יסודי מעשים שהיו.
 המפורסמים לכל אדם ואינם צריכים ראייה, דברים ממין הראשון, הכל
 מודים שהם מעונים קריאת שם בעלים, כי עדים שאין מכירים אותם
 אינם עדים ולא יאמנו דבריהם, ממני שאין משגיחים בכת קוד; אבל
 הדברים ממין השני — בעליהם למה מתבקשים? הלא אמיתתם או שקריותם
 מוכחה מתוכם, ואם אמת הם — אמת הם לעצמם, ואם שקר — לברם
 ישאו! ודברי אני והכבושים שיצאו מתחת ידי הלא ממין השני כולם,
 כי אין חלקי במספרי דברים בכלל ומכ"ש שאין דרכי ללכלך ידי
 ברפוש של מעשים, משפט הגדתי לישראל, הגות רוחי חזיתי
 להם, אישר יצרתי לי על יסוד מעשים שהיו, המפורסמים וידועים
 פה וביפו אפילו לילדים המשחקים בחיצות — ומי האיש אשר דברים
 אתו לסתור את משפטי ולהכזיב את הקשי יבוא ויסתיר וכזיב — אם
 בגלוי פנים ואם בהסתר פנים — רק כי דבריו יהיו דברי מעם, ואשוב
 מדעתי גם אני; אך ברוח־פח ובדברי לצון לא יקנה הקשי כדול, ולא יזוז

III.

ממקומם. ואם יהיה בעליהם איש המבקש אמת לשם האמת או לשם פניה עצמית — הם כעמדם יעטרו כי אין האמת משתנה לפי אומרה. ואולם שאלת העולם הישם בספרות או "דסטר פנים" במעשהו, הואיל שכאה לידי אומר בה דבר. כי רואה אנכי את הישטן מרקד גם בשאלה זו לבבל את המושגים למען יתעו תמימי לב בתווה לא־דרך. הן רבים המה בני האדם המתחפשים אשר "נושא־מסוה" יאמר להם — הם המה ההולכים למסקרדאות, הם המה החיתרים בחשך בתים והם המה עקובי הלב מסבירי פנים תמימים. הנה שלשה אלה משתפים בסגולת המסוה. אך היש ביניהם גם שותפות־פנימית במושגיהם? לא מינה ולא מקצתה! ההולך למסקרדאות לא יעלה על לבו להסתר מפני מכוו כהחלטי; הוא אינו משים המסוה על פניו אלא לפי שעה, אם לשעשועים ואם גם למציא יותר אומץ לנפשו ויותר חרות ללשונו להגיד למכוו דברי אמת. אשר לא נתנו להאמר פנים בפנים מפני המנהג, וכן שאמר מה שאמר שוב אינו משתדל להתנכר, ואם מרגישים בו הרי הוא מגלה פניו ומתודע בשם, לא כן הבא במחתרת הוא חפץ בהעלמה מוחלטת, ואם רק חושש שמא ירגישו בו מיד הוא בורח; אפס כי דבר טיב נמצא גם בו, כי בכל חפצו להסתתר אינו מסתיר אלא את פניו, את חיצוניותו; אבל איננו מסתיר את פנימיותו, לאמר: את רוע לבו וחמס ידיו ונותן מקום לאדם להזהר מפניו או לעמוד כנגדו. לכן הגרוע גם ממנו הוא הצבוע, מפני שהוא מגלה פניו ומסתיר את מחשבות אוננו, ותחת חסות מסוה כזו, הוא מלא כל חדרי משכיות הבריות ונותן אל כליו מה שלבו מתאוה, ואינו נתפס כננו, מפני שהוא נכנס ברשית ויוצא ברשית. אלא ירדצבועים עצמם יפרדו ג"כ לשני

IV.

מינים : לצבועים גשמים ולצבועים רוחנים. רצבוע הגשמי נתן מסיח על פנימיותו כדי ללסמם את הכריות בכטחה ולקחת מהם את ממונם והממון הוא מהדברים הנתנים להישכון. אם על ידי הגזלן עצמו ואם על ידי אחרים ; אך הצבועים הרוחנים (כגון בני חברת "הישועים" ודומיהם) אינם מתטפלים להביא ברשותם את "הקמנית" של עניני ממונות אלא למען תהי ידם שלטת "כגדולות" של עניני "הנפשות". ואם אמנם אפשר כשהם לעצמם כונתם רצויה לזכות את הנפשיות הפורחת להכניסן תחת כנפי האוישר לפי מה ישנם מצייירים איתו להם ; אבל בעלי אותן הנפשיות אפסור שמציירים להם את האוישר הנצחי באופן אחר לגמרי, ולגביהם אין הצבועים הרוחנים הללו אלא "צודדי נפשות" פשוטים מסוכנים מאד שאין שמירה מהם אלא בקרוע המסיה מעל מעשיהם ונבעו כל מצפוניהם.

והנה אנכי, מודה אני בפניק הל ועדה, כי הקונטרס "אמת מארץ" מתחת עמי יצא ובכן נושא "מסוה" הייתי ; אבל רק ממין הראשון. ואחר שהרגישו הקוראים כי הן לא נסיתי להתכחיש ולתרץ את דברי ולהתייש כחם באמתלאות המטעות את הכונה הנאמנה. אך האנשים המסתתרים אשר דברו עליהם יסבו, לאיזו מין נושאי מסוה יחשבו המה ? התשובה לשאלה זו מוטלת עליך, קורא נכבד !

מכתב גלוי ל"אחד העם"

מאת יחיאל מיכל פינס בירושלים*.

חכם נכבד!

רק פעם אחת בשבת יבואו לי גליוני "המליץ" ובשבת העברה היה הגליון האחרון. הבא לידי גליון רכ"ח אשר באה בו תחילתה של "התשובה הגלויה" אשר ערכת לאחד הגאונים הדתיים, ואקרא אותה בשום לב והדברים הבאים בה באחרונה [לאמר: "עוד שדה רחב ידים" לפנינו (כלומר: לפני "המכעים" והדתיים)] שנוכל לעבדו ולשמרו "כי חר, בדרך רצויה לשני המינים, לכל אחד לפי נקודת מבטו" העירו את געגועי במדה נפרזה לראות בעיני את השדה הזה, אשר ברכו ד', כי למה אכחד, והנה "חבת ציון" לפי הצורה שלבשה עתה או שהלבישתה אתה והנגררים אחרך אין אני מוצא בה שום נקודה שיוכלו "שני המינים" הנזכרים להשתתף בה. אמנם היו ימים טובים "לחבת ציון"

* "מכתב גלוי" זה שנדרס עתה "בהחכמה" נשלח תחלה "להמליץ" לקיום מה שנמרונין: "החובע הולך אחר הכתב" אפס שלפני בית דינו של העתון הזה משואם נים יש בדבר ותוקע עצמו לצד אחד לא אבה להודק לנו י ואין אנו יודעים אם לא אבה להודק לנו כלל או שחם להביא מראה בדברינו ולהסרם ככל העולה על רוחי כאשר כן הסבין לעשות עם כל המאמרים שיבואו מצד השני.

אשר היתה כולה "רשות הרבים" (neutrales Gebiet) ויד כל אדם שוה בה. הימים האלה היו "ימי המעשה" לחכת ציון; הם הימים שהיתה הדעה שלמת בעולם, כי אין לעשות לחכת ציון אלא לקנות קרקעות בא"י ולהושיב בהן בני אדם, או להמציא ענפי פרנסות אחרות לתושבי הארץ הזאת. בימים ההם צדקו מאד דברי הגאון המנוח הר"מ אליאסברג ז"ל על "המכעיים והדתיים", כי מן ההכרח לחבר את שני אלה יחד "לשובת הלאום" ואולם, הימים האלה עברו, מיום שנתגלה "האמת מארץ ישראל" הראשונה והשניה, רפו ידי העם מעשות מעשה, ורבים מנלהבי חו"צ יספיקו כילדי "חזיונות" ובתקון העם הרוחני, אשר יכשירוהו להיות עם במובן המלה הזאת, כשאני לעצמי אינני מתנגד לחפץ תקון הרוחני, כלומר: המוסרי והמדותי באומתנו, ומודה אני כפה מלא, כי בדבר הזה יש "שדה רחב ידים לעבדו ולשמרו", אך השדה הזה חדל להיות "רשות הרבים" מפני שרק בעלים בני השקפה אחת ודעת אחת יכולים להחזיק בו ולעבדו ולשמרו ורק "מנקודת מבטם" האחת, כמובן לכל מעמיק חקר ברוח האדם; אבל כל שותפות וכל פשרה בעבודתו ושמירתו, בהכרח שתביאנה לידי פרוד הדעות, והייתי מצטער על הדבר הזה תמיד, ומה גם אחרי רואי כי בכוא הדבר לידי פרוד, אז תהי יד "המכעיים" על העליונה וכבשו את כל השדה להם, זה: מפני ש"המכעיים" יודעים מה שממרתם דורשת מידיהם וחפץ להם להשיגה, ו"הדתיים" שלנו מתוקה להם השגה מאד ומתעצלים אפילו לחשוב מחשבות ומכ"ש לעשות מעשה, ואמת נתן להאמה, כי לולא המכעיים לא היו הדתיים בחו"ל (1) מתעוררים מעולם לצאת

(1) למה נקוד על "בחוף לארץ" לאמר לך: לא כך המרה בדתיים שבארץ' כי

לעזרת "חבת ציון" מאליהם, וכל מה שעשי עד היום לא היה זה אלא
מפני שנגרפו בשטף הנחל, ועתה כהפרדם וינצלו מהשלולית ינחו
בשלום תחתיהם; לכן שמחתי מאד באמרי למצוא בסוף דבריך את

למרות הולי לבם או התאבנותו אך מאלה יצאה התנועה לחסן הישוב ראשונה גם
להלכה וגם למעשה, וצאו וראו מכתב כתיב מאת הרב ר' מרדכי בהרב ר' אברהם שלמה
צורף ד"ל מירושלם, אשר ערך להשר מנטיפיוני ד"ל ברביעי לחדש תמוז שנת התקצ"ט (הכא
הוא כתוב על ספר מסעי יהודית) והשתוממת על הום ההרגשה עם מתינות החשבון שבו ביחס
אל ענינינו, והתפלאתם על הזק הנענעים: לראות את הארץ בישובה על ידי עבודת בניה
הנראה מתוכו, ועל השכל הישר והמעשי הכא לציון לפני הנענעים האלה את הדרך הישרה
אשר בה ילכו למטרתם ולא יכשלו. במכתב הזה אנו רואים איש דתי ספק ונלו עד קרקרו
בעל מעשה ושאר רוח לוי, אשר לבו בוער באהבת עמו וארצו וחותר בכל כחו
ומאד לבוא אל המטרה הנשגבה אשר אליה תשאף נפשו, ומקריב את חייו ואת מזונו למען
השיגה. האיש הזה אצל מרוחו גם על בניו אחריו ועל רבים וזלתו מבני ציון היקרים ויבצעו הם
בידיהם את אשר החל הוא במחשבה, והיו בוני עירות בארץ ישראל: עירות סביב ירושלם
(נחלת שבעה, מאת שערים, משכנות ישראל וכו') ועירות על פני השדה סתח תקיה
יהודיה) וקרובו חיהם ומאודם על מזבח הישוב החומרי, וכל מעשי תקסם ונבורתם בסנה זו
לשעבר, הלא הם כתובים על לוח לב כל יושבי ירושלם הרואים את הישוב בהכרח
ובהתקמו בחשאי מאחורי הפרגוד, בעיניהם הם, ואינם נוקקים ליריעות של בית העתונים,
זל הבא? כשאני לעצמי מהרהר אנכי בלבי תמיד, שאלמלי לא יצאה התנועה הציונית
הבלתי טבעית כשערה גדולה מן הצפון ונגזה בקולה להרגיז ארץ, אולי היתה אותה
התנועה הטבעית, אשר החלה בארץ, הולכת ומתפתחת במתינות גדולה, אבל בדרך בטוחה
ולמיכך מירדע אם לא נכון היו לשוב ולתקן עוד חיום את הקלקול הזה ולנסות להקדים את
הדבר על ידי מתישבים מילודי הארץ? ואולם ידעתי כי אך חלום לבי הוא ולא יתאמת למעשה
עד עולם.

"גן העדן" אשר הכשחת לנו. כי בו יוכלו למייל החרד והחפשי שלובי יד, וגר זאב עם כבש ואריה כבקר יאכל תבן, אך כגודל השמחה כן גדל צערי בראותי את תקותי נכזבה!

הנה עתה ההמשכים האחרונים של תשובתך מונחים לפני, ומה אני מוצא בס' דרשה ארוכה ע"ד "התסונים": להבדיל בין אותם שכאים בידים ובין הנאים מאליהם בדרך ההתפתחות. הדבר הזה דשו בו רבים לפניך ולפני פניך, כאשר ידעת, ואם אין אנו מדברים בו אלא להלכה, בתור חוק טבעי השולט ביד חזקה בכל סעיפי ההיסטוריה — מה ענינו לכאן? אף אנו מודים בהתפתחות כזאת ואתנו יחד כל שלומי אמוני ישראל, כי מה היא התפתחות? גרעין שאתה טומן בעפר ועושה צמח הרי הוא מתפתח. כלומר: אותה הצורה שהיתה טמונה בתוך הגרעין ונעלמה מעין בשר, היא מתגלגלת ויוצאה מתוך העלמטה עד שנראית לעינינו כמו שהיא, והוא הדין בחדושי ההלכות, גם הנה טמונות היו בכללי התורה שנמסרו למשה מסיני וכל אחת מהן נתגלתה בשעה שהיה לעולם צורך בה. הרי אותו ענין "עין תחת עין" אשר עצמך לקחתו ליסוד לבנות עליו בניןך, הוא יהי כדבריך, כי עברו ימים רבים שלא יצאה ההלכה הזאת למעשה, יען שהם היו נגררים אחרי המנהג השולט בכל העמים סביבותם: לשום את העונש למעשה נסמה ונשתכחה מהם ההלכה, והיו מפרשים את הכתוב כמשמעותו מקופיא אבל אם נעמוק חקור בדברי הכתוב, הלא על כרחינו נבוא לידי הוכחה שלא נאמרו הדברים בדרך דו-א-י מפני שמקרא מלא דבר הכתוב: "לא תקח כופר לנפש רוצח", לנפש רוצח אי אתה לוקח כופר, אבל אתה לוקח כופר לראשי אברים (כמו שהערות אתה בעצמך)

זהו איפוא דבר הכתוב : "עין תחת עין" : רשות ! לאמר : ואי בעית
עיניה סיב' ואי בעית דמי עיניה סיב' והברירה ביד הנחבל באיזו משתי
אלה יבחר, אך האומנם הברירה בידו ? היוכל לדרוש הנחבל את עין
חובלו ממש גם אם ירצה כה ? הן תנאי המילה התורה : "כאשר עשה
בן יעשה לו" ועין תחת עין ולא "עין ונפש תחת עין" ואיככה איפא
יוכל הנוקם לדעת מראש, כי בסמותו את עין חובלו לא יקבע גם את
נפשו ?

הדברים האלה יזכירוני דבר משפט שיצא מלפני מושל צדיק
וחכם, בבוא לפניו צעקת יהודי אומלל אשר נפתה לתת בעביוט בחובו
לאחד ההגמונים — למרא בשר אחת מכנגד לבו ובאהרו את התשלומים
בזמנם עמד ההנמון על זכותו לקדור למרת הבשר מחזה בעל משה ידו
ויאמר המושל להאכזר : הנה היהודי בידקי, אך השמר לך ושמור נפשך
פן תסיף ממנו גם נשף דם ארצה ושלמת אותו בראשך.

וכי תאמר : מדוע בחרה התורה כאן בלשון ערוטים ולא בטלה
את המנהג האכזר בפירוש ? אף אני אומר לך : מצאנו כי דברה תורה
כנגד יצה"ר של עריות (יפת תואר) ומצאנו שדברה תורה כנגד יצה"ר
של ע"ז (עיין מו"ג ח"ג ככמה פרקים) אף כאן דברה תורה כנגד יצה"ר
של נקמה והשכילה פיה בחכמה, ותורת חסד על לשונה.

והנה לפי דבריך נעלמה הכונה הברורה הזאת של התורה מעיני
כל ישראל כל אותם הימים שהיו שרוים על אדמתם, ולא הופיע רוח
הקודש להכינה אלא בבית מדרשה של יבנה ימים מספר אחרי החורבן
(שהרי ר"א חלוק עליה לפי דבריך). נמצאנו למדים מזה דבר חדש, כי
בכל הימים אשר חי ישראל חיי מדינה למד על דרכי הגוים לחכב את

הגש הנקמה כמוהם, ורק בנחות עליו יד ה' וקוממיותו נכפפה אז נתעדנו
הגשותיו והתרומם במעלת המוסר מעל לכל הגוים אשר כפפו את קומתו
ומראה כזה אנו רואים גם בתקופת הצלחת ישראל הראשונה, כי כל
אותם הימים אשר ישב בארצו נצמד לתועבת ע"ז ולא מצאה יד ק"כ
נביאים שעמדו להם לטהרם ממומאתם זאת, והנה נחרב הבית וישראל
הלך בנולה, אלא שהתורה ירדה אחריו, ולא עכרו ימים מעטים ונבה לבו
בדרכי ה' ונזדככו דעותיו וישבור את אלילי כספו וזהבו, ויזכה את יצרו
של ע"ז מבלי השיבו לתחיה עוד.

שתי הקורות האלה הלא הן הן ראיות לסתור את דעתך הרמזה
בדבריך כי יש בכח חיים מדיניים עצמיים, ש ב פ ו ע ל או ש ב ח ז י ו ן
להברוא את הלב וליישר את השכל ולפישט את עקמומיותיו, כי הן
עינינו רואות את ההפך, כי מה שלא עשתה השלוה עשתה הצרה, ואור
המחשבה ויפעת המדות לא באו להתפתחות תחת השפעת קרני אור
ההצלחה, אלא דוקא תחת השפעת הרוחות והסערות אשר כפפו את
קומת ישראל והביאוהו ברשות אהרים, עם זה רואים אנו, כי לא פסקה
מישראל ההתפתחות, במיבן שאמרנו אפילו אחרי בואו לכלל המצב אשר
פיך יקבנו בשם מצב "ההתאבנות" הרי "הפסעת עמי זמנינו מכלל עע"ז"
המושכת אחריה כמה תולדות נכבדות בחיים ומו"מ, והיא יצאה מפיו
רבותינו הצרפתים ז"ל "המאובנים"? בנגוד לדעת הרמב"ם ז"ל "המפותח ;
והרי "היתר עסקא" היתר "מכירת חמץ" היתר "מכירת בתי הרחיים וכליהם
ובהמתם משום שבת" ושאר קולות והתירים אשר המציאו הרבנים
"המאובנים" (?) בזמניהם בשעה שדרשה השעה כזאת מידם, אלא שגם
להמצאותיהם היה יסוד בהלכה, שהיה טמון בה כצורת הצמח בגרעין.

וצורך הזמן הביאהו לידי גלוי.

הנה ראינו עד כה, כי כל זמן שאנו מדברים בענין ההתפתחות להלכה, לאמר: בתור דעה מדעית אין אנו נזקקים כלל לסכלנות. כי אין בין שני הצדדים בנדון זה אלא הכדל דק, כהבדל שבין האומר: תורה קדמה למבוע, לבין האומר: מבוע קדמה לתורה, בי"כ וכך שתיהן אצליות מאורו של עולם ומציאותן קיימת, וכן אף בנדון ההתפתחות: הכל מודים שהיא תלויה בכריאות הלב והתישרות השכל ותקון המדות, שהדברים מעונים הכשר, וביד "חבת ציון" לחולל את ההכשר הזה, למען תצאנה "התולדות הטבעיות" ממנה מאלהין, ואף הכל מודים כי אם כל מפלגה ומפלגה מציירת לה את התולדות האלה לפי רוחה — אין בכך כלום! כי כל זמן שלא נעשה מעשה בידי אדם לת-פניה מסוימת להתפתחות, ועשתה דרכה לכדה, אין בכך "צירוף הטובה" השונים להמותה ממהלכה הטבעי אפילו כחוט השערה, ומה מקום כאן לאי-סכלנות? וכן אין מקום בנדון עיוני כזה לא לשדה קצר ידים ולא לשדה רחב ידים "לפעולה משותפת" אשר הבטחת להראותה לנו, ואיפה איפוא גמצאנה?

ואולם כשהגיענו לסופה של התשובה מצאנו דברים מעטים לאמר: אחרי שכולנו מתנגדים לכל תקון "מלאכותי" בעניני הדת, ואחרי שכולנו (?) "מודים כי מצב הלבבות עתה רחוק מאד מן ההתפתחות הטבעית של ההכרה המוסרית-בדרך "האמורה", הנה מובן מאליו כי לכל הדעות אין מקום לפעולות מתנגדות אל הדת, לא בעבודת "הישוב החומרי", ולא בעבודת "החנך אל יסוד חבה ציון" וכו". הדברים המעטים האלה לפי הנראה מכילים בתומם את התשובה להשאלה הגדולה שצפינו להתדתה, אבל היא לא השכעתנו רצון כלל וכלל, מטעם שבארת

בראשית מאמרי, כי אם אמנם יש לאדם בעולם המעשה פעולות רבות שאין למהלך מחיבותיו בעניני הדעות שום השפעה עליהן, וחמיד יגיד האכר את גירו בדרך אחת, בין אם יהיה מאמין או כופר; ולפיכך אפשר הדבר בעבודת הישוב החומרי, אשר לא יתנו* בו מקום לפעולות מתנגדות לאיזו מהדעות שהיא אבל העבודה המשותפת בפנה זו, הלא עמדת עליה אתה ובטלת אותה! כל יאמת" "אמת" תפשיה להאי גברא, ותרבה ותכבד כי את התנאים הדרושים לפי דבריך, לעבודה הזאת כי תצלח בידי עובדיה, עד שישמעו העם ונבהלו ותרפינה ידיהם. ואני ידעתי כי לכך נתכוננת מתחילה! יודע הייתי כי דבריך יהיו כמשיל קרח באמבשי רותחת, ודברת למען ישמעו העם ולמען יחדל מהתעסק בעבודת ישוב החומרי, והקנה לבו וכל כחות גפשו ומאדו אל משאת נפשך: אל החנוך "על יסוד חבת ציון", כאשר כן שפתיך ברור מללו בפרדם השני צד 7 לאמר: "מצטער אני כל הימים, "בראותי את מעש הכח אשר לנו הולך וכלה, בעבודה מתפסקת המסוגלה רק לקרר לב העם "כו" וע"כ הנני מניח וחוזר ומניד תמיד כי לוא הקדשנו את מישוב כחנו זה לתמוך הלבבות: "לעבודת החנוך הלאומי על יסוד חבת ציון וכו" או היו ימים באים וכו". ולמרות ההלמתך שמה כי שומע לא יהיה לך בין המון החובכים, ידעת מאד את ההפך כי דבריך אלה יהיו מעתה להמון חבריך גם להתנוסס בו, והחרו על

(* ולמה נקוד על "אפשר" יועל לא יתגר? ללמדך כי לא כל האפשר הוא גם "הזה" ומעשים רבים יוכיחו, אלא שנקיות דעתי לא תתנני ללכך ידי "ברפש הישוב" הוה, ואינני אלא מבקש את סליחת דקדאים על המבטא הוה (רפש ישובי) כי לא השתמשתי בו אלא אחרי דואי כי כן השתמשו "נקי דעת" אחרים במבטא כדונתו: "רפש ירושלמי".

ידיך והחזיקו את הדעת הזאת והפיצוה בין העם בנוסחאות שונות. מבלי שת עוד מקום לעבודה משותפת ביישוב ההומרי, ומה הרחננו איפא אם אין מקום לפעולות מתנגדות להדת בעבדת הישוב ההומרי, אם העבודה הזאת בטלה במציאותה?

ואולם בכואינו לפרק עבודת החנוך על יסוד חכת ציון או נמצא פרשת דרכים לפנינו, אשר פניתה של האחת יוצאה לעבר המנגד לשל דעותה, כי בעבודה זו אי אפשר שלא תהי למהלך המחשבות של הפועל בה, הישפעה נמרצה על פעלה, הגע בעצמך, כי הדתיים והמכעיים באו לכלל הסכמה אחת: להקים בית ספר להקדמת החנוך על יסוד חכת ציון באחד המקומות באה"ק, בכונה רצויה לערוך את הלמודים בו בדרך אשר תישר את כח השופט של המחונכים, ותפישט את העקמוניות שבמושגי המוסר אשר בלבם, והכשירו אותם להתפתחות המבנית הרצויה לישני הצדדים. והנה נמנה ועד כלול משני המינים לברר מורים, ולעיין בדבר מערכת הלמודים, ויציעו לפניהם מורים אשר זכו להקנות אל דגל המכעיים, עם שהם מתולדתם בני הפקר, אלא שבדרך התפתחותם הגיעו למעלת אנשי הרוח, כי יודעים הם ללכת עם הרוח, ולהשתנות לפי הרוח, וזרם של חיים טבעיים מלאים חליפות ותמורות יזרם בעורקיהם שמביאים אותם לפעמים ללעוג גם לקדוש ישראל, ונרתעו הדתיים לאחוריהם ואמרו: האם בידי אלה נמסור את חנוך בנינו? הלא יעקרו כל שורש דת מלכבות הילדים הרכים! וען אחד המכעיים בקול דממה: ומה בכך! יעקרו השרשים האלה, והוכשר הלב ביתר שאת להתפתחות טבעית! ותעל חמת הדתיים על הדברים האלה, ותהי מריבה! הם מדיינים אלו עם אלו, והמתונים

משני הצדדים ראו כי ירחב הפרץ. אז נדברו איש אל רעהו ויבואו לידי פשרה. ויקם ראש המדברים על רגליו, ויהם את העם ויקרא: פשרה פשרה! ויזקפו העם את אזניהם לשמוע את הפשרה הנפלאה, ויען ראש המדברים לאמר: אל נא נדחה את המורים מלפנינו. כי יודעים הם פרה בתרבות, אפס כי לא נמסור בידם את למודי הקודש "מנקודת המבט של הדת" כי ללמודים האלה דרוש מורה מיוחד לגמרי, וכאשר תתעשר קיפתנו אי"ה נבקש אחרי מורה כזה שיהי' מרוצה לכולנו ונעמידהו על משמרתו; אך אלו המורים ילמדו עכרות "רק בתור שפה של חולין" ואת ספרי הקודש רק בשם "ההסתוריה" שבה ויופי השפה, ובכך אין לנו לשים לב לדעותיהם ומנהגיהם בחיים, כי לא יהיו אלא מורי שפת צרפת או ערבית, הנשאל להתנהגותם? ובכ"ז נחייב גם את המורים הללו, כי לא יקלו ראשם בעניני הדת לעיני התלמידים, וסר כל מכשול. העם שמעו את הפשרה ויגיעו ראשם, לאות אי רצון משני הצדדים, אלו אמרו: "הנעשה את למוד הדת כגרזימא הבאה באחרינה? ואם בדרך כזו נביא את תורת ישראל בלב הנערים, ונקלוט בסרסם את חבת ציון על טהרת הקדש, ואהבה רבה לעמו ולדתו? ואלו אמרו: וכי נחייב את המורים שיתחפשו כמצחקים בתיאטרון והסתירו את מעשיהם מעין רואה? הלא נעשם בידיים לצכועים? ומה תקוה לאהבת האמת אשר עליהם לנטוע בלב הילדים? ואולם ראשי המדברים משני הצדדים הסבירו להמתלוננים מכל צד, כי השדה שלפנינו עלינו לעבדו ולשמרו יחד, ולפיכך צריכה שתהיה מדת הסבלנות ניהגת בנו, ויחזקו עליהם דבריהם והסערה קמה לדמטה.

עתה בא לפניהם דבר "מערכת הלמודים" ויסכימו כלם פה אחד

להכניס בגבול המערכה : א) למודי התורה שבכתב ובע"פ ב) למודי הידיעות והחכמות האנושיות, ג) למודי דרך ארץ, ובכללם למודי אחת השפות שבאיראפא, כי הכל מודים בצורך כל הלמודים האלה להבראת הלב ולהישרת השכל. וירדו לערוך את כל הלמודים האלה לפרטיהם. ותבא לפניהם שאלת "ברירת הספרים". ויענו הדתיים ויאמרו : בנינוע לספרי למודי קודש אין כאן שאלה, כי הספרים ערוכים לפנינו מדור דור, הלא המה : חמישה חומשי תורה נביאים וכתובים, משנה נמרא ומדרשות ופוסקים ראשונים ואחרונים. ויען אחד הטבעיים מהמתונים שבהם בכת"צחוק על שפתו לאמר : אם תאמרו להעמיס על הילד את כל אוצר הספרים האלה, הלא תרוצצו את מוחו, ואתם הלא ידעתם כי מוחו דרוש לו מאד, למען יספוג בו גם שאר הלמודים אשר מנינו. ומשפט אחינו הדתיים להכהל תמיד מדברי הטבעיים, וכפרט כשהם באים מתובלים מעט בהתולים, כי יראים הם מפניהם מאד, באמרם : הנה אחינו הטבעיים מלומדים נוראים ויודעים פרק בהוית העולם יותר ממנו ! ע"כ הרכינו ראשם גם הפעם וישאלו בשפה ברורה : ואתם מה סבורים ? ויענו הטבעיים ויאמרו : דעתינו אנחנו, כי כל למודי התלמוד נניח לגדולים, היינו לבחורים שנתכננו כל צרכם ונשאם לכם להקדיש חייהם לרבנות, הם יענסו בבית מדרש הגבוה אשר נקים לעתיד לבוא ללמודי החכמות על ייסוד חבת ציון, ויתעסקו במקצוע הפילוסופיה הדתית, אשר יכלל בו גם למודי התלמוד, אך לנערים אין צורך ללמודי התלמוד כלל, כי מלבד עומק הענינים אשר יכבד על שכל הנער לדרת בו, הנה גם עצם הענינים אינם נאותים לילד רך, אשר אנו עסוקים לשתח את הרגשותיו, כי הם לא יגרמו אלא לאבנן, ולכבוש בו

גם את ההתרגשות של הילדות הטבעית שהביא עמו מבית אמו; לכן די לפני הנערים למודי תנ"ך, וגם את ספרי התנ"ך לא נוכל לתת לפני הנערים כצורתם, כי גם בהם הרבה ענינים קשי העכול לילדים, ואחרי כי גם בלא זאת הסכמנו כי לע"ע לא ילמדו את הלמודים הללו מנקודת המבט של הדת, לכן נוכל בלב סמך ובטוח למסור את הדברים בידי המורים הנבונים, והמה יבררו את הפרשיות הגאותות לחפצם ואת היותר יזרו הלאה.

וצעיר הטבעיים לא התאפק ויקפוץ בראש ויקרא: ואני אומר כי לא יראה ולא ימצא התנ"ך בכל גבול ביה"ס. סגנונו המליצי והמסולסל יקלקל מעם הטבעי, ואין שוה להניחו! הדברים הקצרים והברורים הללו חוללו רעש גדול בבית. הדתיים צעקו מרה, והטבעיים הרכו להתנצל, אלו אומרים: שותא דינוקא דאבוה ודאימא! ואלו אומרים: לא עלינו אחריות המבוהל הזה, המקדים סיו לאזניו, הוא "נביא" ומסור לרעיונו הגדול בכל כחות גופו ונפשו "ואינו רואה את העולם ואת החיים אלא מתוך אספקלריא זו, ורק עס' רעיונו אשר לתקן את העולם אבל אנחנו כלנו "כהנים" אנשי רוב "להנביאים" מעולם, אנחנו "התנועה הבינונית" הגולדה מבין שתי משיכות מתנגדות. אין אנו מבקשים מה שצריך להיות, כ"א מה שאפשר להיות, ואם גם יש אשר רוח נבואה מנצנצת גם בנו, וחפצנו אמנם בבטול העבר, אבל רודיק שכלבנו מלחשת לנו, כי ישנה עוד עבודה רבה וקשה להביא את הרעיון הגדול הזה (בטול "העבר"), הממלא את כל לבנו נצחון בהחלט, ועבודה זו אי אפשר לה להסתפק בעובדים יחידים ונפרדים המתמכרים אליה איש איש בפני עצמו, כי טעונה היא חברה שלמה (דוגמת "החברה אשר יסדנו) אשר תהיה "נושא תמיד מיוחד" לכה הרעיון שלנו, לעומת כחות כל שאר "הרעיונים השולטים בעולם כיו וכיו" (פרדס צד 77 - 80) אבל במרם נעשתה התועבה הזאת, כהנים "אנו" "כהנה ההוה" ועת ומשפט ידע לבנו, ולשונונו ברשותינו להסתיר מחשבותינו עמוק עמוק, ומשתדלים אנו במעשה להרחיק זמן הסגיש הגלוי שבין דעותינו ובין "דעות וולתינו" עד לאחר שישלים רעיון לבנו יליד ההוה את מלאכתו בסתר, וכחן של דעות

יולתנו בנות העבר והלשי במדה הדרושה למפלתן הנמורה" (פרשם צד 65) לכן אין לכם הדתיים
 "שום מקום לפחוד מפנינו כי היום בזה בו תנלה הסתירה מאליה עוד ירחק הוקי ובהיום אין אנו
 "מבקשים מכם אלא מעט בלנות כדע ות לכלי תשמרו מפנינו על שדה העבודה המעשית".
 והדתיים שמעו את כל הדברים הנשגבים האלה אשר הקול מדבר
 אליהם מתוך עב הענן ולא ידעו לדון בהם רק בשמעם שם "סבלנות"
 יוצא מפורש מפי "כהן גדול" כרעו וישתחוו ויפלו על פניהם כי קסם
 רב בשם הזה להשכיח כמעט כל שאין בלב הדתיים מתלא אומר:
 לתנוק שנלקה אין מראין לו רצועה, והדתיים מרגישים בעצמם כי הרבה
 פגמו בשם בן ו' זה והרבה נלקו עליו, לכן גרתעים מפניו כמפני ארי,
 וכורחים אפילו מצלה של קנאות, פן יהיו לבז בעיני הטבעיים ויסצצו
 בנטיעות. . . והלך חמורך טרפון! לכן כבשו כעסם ויישיבו פנים אל
 הטבעיים, אפס כי ההרעדה אשר התחוללה בנפשם לא עברה בלי כל
 רושם, ותעורר אותם לכלתי הכנע להטבעיים בכל דבר, ואטרו להם;
 ישמעונו אחינו! התנך בידכם הוא עשו בו כטוב בעיניכם כי משלח
 ידכם הוא מעולם, ותהיו בו "לבריות נפלאות", ואם אתם אומרים שצריך
 לקצרו או לברר בו "מסתמא צריך להיות כך" אך בלמודי תורה שבע"פ
 אנחנו הבעלים, ואנו אומרים: כי לא יתכן אשר לא ילמדו
 לנערים משנה גמרא ושו"ע, לכן נמהר נא ונעמיד את המורה
 ללמודי הדת אשר אמרתם ונגש לכהירתו, ויראו הטבעיים כי הפעם
 התעקשו הדתיים וכלה ונחרצה מאתם לכלתי לזוז מדעתם ויתלחשו
 איש אל רעהו לאמר: אם נעמוד על דעתנו עתה אילי תפקנה עיני הדתיים וראו
 את "הסתירה הנוראה" שבינינו ובינם ויבדלו מאתנו, ומי יודע אם לא ימשכו גם רבים מהפוסחים
 על שני הסעיפים אחריהם? לכן על כרחינו עתה להביא קרבן, אלא כי נסכב את הדבר כי
 "ה" הקרבן הזה לנו לרוח נחום, ונאמר לאחינו הדתיים: "הנה המורה ללמודי הדת בצביונו

שאנו מצוירים אותו לנו לא נמצא עדיין בפועל. ואולם יען כי דוחקים אתם את השעה לכן נבחר באחד ידלומדים המצוינים. ונבחר במלמד כזה אשר יכירו בני הנערים המתפתחים את ספוס ההתאבנות והעקמימות והתפלות. ועם המלמד ימאסו גם בהלמודים עצמם. והיה איפא חפץ הדתיים להצום אנהנו בידינו להביא אל לבם הם. ככה דברו וככה החליטו. ויענו את הדתיים קול רם לאמר: שמעו נא אחינו! הרבה שקלנו וטרינו בדבר הצעתכם אשר טרם הניעה זמנה. אך מה נעשה וחסצנו מאד בשתפית העבודה. לכן הננו ונותר על דעתינו. ובהרנו בסלוני בן סלוני להיות המורה. ואתם ידעתם אותו כי בקי הוא ברמזו יבעל הטורים" ובספורי "ראשית חכמה" והיה בעת הפנאי ושעשע את לב הנערים בכמו אלה ויכירו את מי שאמר והיה העולם. לאהבה אותו ואת תורתו. וישמחו הדתיים על הנצחון הזה ובשמחת נצחונם חקקו ונשקו את אחיהם הטבעיים, וידרו נדרים לאלהי הלאומיות להקים בית הספר "לחניך על יסוד חכת ציון".

ואחד הצעירים ממפלגת הדתיים ישב במרן זוית כל עת הוכוחים וידום. והיה כי כלו הוכוחים ונסדר סדר כל למודי הרשית, קם אחד הצעירים הזה על רגליו ונטל רשות לדבר — וידבר: דמה דמיתי כי באנו הנה ע"מ להכין "מערכת למודים" לבית ספר הנוסד על "יסוד חכת ציון" ועיני רואות פה מערכה ערוכה בכל ברוח התורנים המשיכילים מהדורות שלפנינו, ואין בין זו לזו אלא שבמערכה הראשונה הביאו בשדוכין את התורה הפשוטה עם ההשכלה הפשוטה, וכמערכה זו כרתו ברית הדתיות הציונית עם הטבעיות הציוניות, וכשם שזווג ראשון לא עלה יפה, כך אין תוחלת מהזווג השני, המשל מספר: הצנין אשר בנג הירק שלח לקורת אשר על הארו ביער לאמר: תני לי את בתך את הדבש לאשה, ותקצוף הכורת מאד ותאמר הלמגואל כטוך אתן את בתי לאשה? הן מיט וחלאה מלאת מכף רגלך, ויען הצנון ויאמר: מרקיני נא, שטפיני נא, ואת בתך תני לי, ותען הכורת ותאמר: היככם איש כושי וילכן? הלא

חשך משהור תאריך, ואיך אתן את בתי הברה בחיקך? ויען הצנין;
גרדיני נא, קלפיני נא, ואת בתך תני לי, ותאמר הכורת: גם אם תכבסי
בנתר ותלבין כשלג מר לך מרי, ואיך תתן בתי את מתקה לך? ויען
הצנין ויאמר: שלקיני נא שלוקי, כבשיני נא כבוש אך את בתך תני
לי, ותרא הכורת כי מתאמץ הוא לכחת את בתי, ותאות לי, ויקרא
הרב לברך ברכת חתנים ויאמר הרב: הצנין עיקר והדבש מפלה, ויברך
בקול רם: בורא פרי האדמה!

גם בשדוכים הללו רואים אנו כמראה הזה: ההישכלה או הטבעיות
מתרפסת לפני התורה או הדתיות להזדוג לה, ומכביחה כמו פיה להכנע
ולקבל עליה מרות ככל אשר ישיתו עליה, וסוף סוף ידה על העליונה
ושפחה תירש גבירתה, ומדוע? במה כח השפחה גדול לרשת את
גבירתה? התשובה פשוטה מאד: כל זמן שהשפחה יושבת בבית
השפחות לא תקח גדולה לעצמה לעולם, אבל כיון שמכניסים אותה
לטרסלין ונותנים לה זכויות יתירות אז תקל גבירתה בעיניה, ובעצמת
כשפיה תירש את מקומה, ואת הדבר הזה תעשו אתם הדתיים עתה
כאשר עשוהו אבותיכם התורנים בדור העבר: נפתים אתם לחלקת פי
השפחה, ותכירו לה כח השלטון על הדתיות מבלי משים, לכן אמרו
נא שלום להדתיות מעתה, ושלחו אותה בכבוד, מתוך הבית אשר
בניתם לה, כטרם יגרשו אותה מתוכו בחרפה ובוז, וגם את "הציונית"
מהרו ושלחו מן המקום הזה בעוד מועד, כי גם ימי ממלכתה לא ימשכו
פה ואחרת תירש מקומה . . . !

"פרש דבריך! פרש דבריך!" נשמעו קולות מכל עברים, זה אומר:
"שונא השכלה אתה", ואתה אומר להחזיר גלגל המה לאחוריו עשר

מעלות זה לא יצלח"י. וזה אומר: החובב ציון אתה! ואינך אלא שונא ציון ושונא הלאום. כי אינך מאמין בכח הלאומיות, ואחר אמר: איכה ידמה אדם את מערכת הלטודים אשר ערכנו, אשר כל עקרה אינו מיוסדת אלא על דעת שפת עבר ודברי ימי ישראל, למערכת הלטודים של הנאורים בדור העברי, והיא ניסרה כולה על ידיעת הלטודים הכללים שאין בה משום יחבת ציון כלום. ויהם ראש הישיבה את העם, והדובר הוסיף לדבר ויאמר: הנני ואפרש דברי! חובב השכלה אנכי כמוכם הטבעיים, מכבד אנכי את האור האלקי הזה, אשר חננו בו יוצרינו מימי בראשית, וחפץ אנכי בהתפתחותו ובהתקדמותו בינינו עם ישראל לא פחות מכם, כי יודע אנכי מה רבה השפעתו על תקון לב האדם במדות ותרבות ודרך ארץ, וכמה כחו גדול גם לצרף את לבנו ברגש דת טהור, אבל לא זו היא ההשכלה הרצויה העומדת כגוף בפני עצמו הנפרד מן הדת, לא זו היא ההשכלה החכיבה לנו, אשר משכילי דור העבר נתנוה אחרות להדת, וחכמי הדורות שלפנינו נתנוה לשפחה לה, גם אחות גם שפחה על כרחינו תהי צורת לאחותה או לנכירתה, וקסמים בידיה להטות לב בעלה אחריה מבכי תת אפילו זוית צר בלבכו לאהבת צרתה. ההשכלה שאנו רוצים בה היא השכלה כלועה וקלומה בכשרה ודמה של הדת עצמה, בלי שום פרוד הנגפים, ומדוע נפריד ביניהן? האם לא נתנה תורה למען נשכיל ונצרוף את מחשבותינו והגיונינו כצרוף את הזהב? ואם לא נתן השכל ממרומים, כדי שנתכונן על גדולת יוצרינו במעשיו ויקרת תורתו ומצותיו אשר נטע בלבבינו? אין בעולם הרוחני מחיצות ומדורים נפרדים, כל מה שהלב הוגה וחושב אם רק מקוץ הוא להאמת קדושה חוספת עליו.

ואף חבת ציון לא לכם לבדכם נתנה בחכירה. חובכ ציון אנכי
כמוכם, ולא נפל אנכי מכם, ואולם אף לא זו היא "חבת ציון" שחלצתם
מתוך היכל דת ישראל ותעשוה לחטיבה בפני עצמה. אם לכל עם ועם
יש לאומיות עומדת בפני עצמה, אשר דבר אין לה עם הדת, לנו ב"י
לאומיות כזאת פגול הוא, ולא זו בלבד אלא גם אין בה ממש, לפי
שאין לה יסוד בטבע. כי מה היא לאומיות ישראל בלא תורה ודת? אך
הנה בטל, אך שיחה נאה פורחת כאויר. הלאומיות בכלל היא "מושג",
לאמר: ציור של המחשבה, וכל ציור של מחשבה שאין לו אחיזה
בעולם המעשה אינו אלא דמיון כוזב, ומה היא האחיזה בעולם המעשה
לציור המחשבה של לאומיות ישראל? זולת הישתתפות העם בתורתו
ודתו? ידעתי דבר מה תשיבוני: גם דברי ימינו גם שפתינו קנינים
לאומים הנה. אמנם כן "דברי הימים משותפים לעם" קנין לאומי הוא,
תולדות הלאום, אבל לא קונה הלאום או יוצרהו וכוונתו.
השמע אדם כי המסוכב ישוב ויהי סבה לסבתו? הישביע איש את
רעבונו באכלו את בשרו? והשפה אשר אמרתם — אמנם כן, אלו
היתה עכ"ס עודה חיה בפינו, אולי מצאנו בה קצת אחיזה, ולוא גם רפה
מאד, אבל כפי מציאותה כתוכנו היום, למה אתם נותנים נפשכם עליה?
מי מצוה אתכם להחיותה? הלאומיות? עוד הפעם אנו רואים כאן:
מסוכב שהי' לסבה! כל חיותה של הלאומיות היא השפה והיא עצמה
אין בה חיים, אלא שיונקת חיותה מן הלאומיות. והרי זה משפט המסוכב
בעגולה שאין לה סוף!

כלה דבריך! כלה דבריך! צעקו הטבעיים, ולא בקולם המצוי
וגם הדתיים רעמו פנים, כי יראו מאד פן תישבת ההרמוניה היפה

שביניהם ובין הטבעיים.

אבל הלאומיות שאני רוצה בה היא "לאומיות ר' יהודה הלוי והרמב"ן ז"ל; לאומיות שהיא בלועה כדת, והדת בלועה בה, לאומיות שגשמתה התורה וחיותה המצוות, ולפיכך בבואינו לעסוק בענין "החנוך על יסוד חבת ציון" לא אוכל לנענע בראשי לחפץ שאני רואה פה: לשוב לעשות מחיצות מחיצות. ללמודי קודש בכבוד וללמודי חול בלבד, ומכ"ש לעשות מחיצות בלמודי קודש עצמם, ולהבדיל בין למודי ספרי קודש לשם הדת, ובין למודם לשם השפה ודברי ימי ישראל. הלמודים האחרונים הללו כבר נקדשו בקדושת הדת, ואצ"ל שחלילה לנו להורידם מקדושתם, אך גם הלמודים אשר הסמינו בני אדם עד כה לחשבם כחולין עלינו להקדישם לשם "חבת ציון" בכלי ולערבם בחנוך למודי הדת ולהכליעם בה, כאשר כן עשו גדולי חכמי אומתינו מימי רב סעדי גאון עד הר"י ערמאה והאברבנאל ז"ל, והטיב אשר דבר "המיוחד" שבכם. כי החכית הישנה מישגת גם את היין החדש "הבא אל תוכו (פרדס א' צד 62) אמת הדברים האלה ואין בהם ספק, ורק בדרך הקודש הזה תמצא ידינו להביא חכמה ודעת עולם בלב חניכי בית ישראל, לא לבד מבלי הצר לרגש הדת להתפשט שמה בכל כחו, כי אם להיפך. לעזור עוד, לצרפו ולזככו, עד שיהפך הוא עצמו והיה למחילל את החיים הטבעיים שאנו מבקשים, על יסוד חבת ציון, ולפיכך תמה אנכי בראותי אתכם מבכורים כמה בכורים לערוך מערכה ללמודי הדת, והיא כבר ערוכה ושמורה אתנו מימי עולם, ואינה מעונה אלא מורה משכיל ופדגוג אמן אשר ידע להשחמש בה ככשרון דעתו, ואינכם שמים לב מאומה ללמודי החול להעמיתם קדושה ולהכשירם ברוח ישראל! (מחאת כפים

מיטין ושחוק פרוע משמאל), צחקו נא אחי כאות נפשכם, ואנכי הנני שונה דברי, כי עלינו לערוך מערכה מיוחדת ללמודי הול דוקא. עלינו לחשוב מחשבות להכין ספרים ללמודים הללו אשר ישאו עליהם חותם דת ישראל ורוח ישראל, ולא חדשה אני מגיד לכם, בואו ואראכם דוגמתה גם בשלומי אמוני העמים, צאו וראו בכתי הספר אשר הכינו כל האומות שומרי דת לילדיהם האם לא יצאו מבתי ספריהם חכמים מחוכמים מלומדים בכל חכמה ומדע, ועם כל אלה המה נאמנים את דתם? ואם בידיהם עלתה לבטל את הסתירה שבין הדת והמדעים, למה לא תעלה כזאת בידינו אנחנו מכלי עמל רב.

כלה דברך! כלה דברך!

עוד מעט ואכלה, אך לא הספרים לבדם המה אשר יביאו את ההסכמה המחלמת בין הדת והחיים והמדעים בלב הנערים, כי סוף סוף הכל תלוי בהמורים, חז"ל אמרו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיהו, והדברים הללו אינם מליצת גזמא, כי אם דברים כמשמעם, המורה אמנם אומן הוא ובעל מלאכה, אבל נשוא מלאכתו הוא דבר שיש בו רוח דעת ומלאכתו עצמה היא מלאכת שמים, לפיכך לא די לנו לבדוק את חיצוניותו אם אין בו מומים שבנלוי, כי אם עלינו לבחון גם את כליותיו אם לא נלקו בלקוי שעושה אותו טריפה. פעולתו של המורה על התלמידים הוא מעין הפעולה ההפנטית, וגם למחשבות יו אשר לא יציאם בפה יש השפעה רבה על יצירת המושגים במוח התלמידים ובכבם, לכן יוצא אני במחאה רבה על המורים אשר בחרתם עתה, עוד לא אלמן ישראל ממורים חכמים ומשכילים החפצים בקיום דת ישראל האמתית, ואין לנו חפץ בחרטים מצופי כסף; אין לנו חפץ

במחנכים מתחפשים! (רעש גדול ומחיאת כפיים ומחאות).
ויקם אחד המיוחד שבמבצעים על רגליו והסערה שבכה ויאמר:
המדבר אשר לפני הגיד שני דברים. (א) מערכת למוד הדת, ערוכה בכל
ושמורה מאז, לאמר: יש לנו ספרות עתיקה בפנה זו והיא מתוקנת כל
צרכה לפי רוח המחונכים, והיתה היא נושא הלמודים. (ב) כי ללמודי
החול צריך לתת צורה קדושה במדה שימנו גם הם על דגל למודי הקודש.
והנה בנוגע לפרט הראשון אומר אני כי יש לנו ספר אבל לא ספרות
והבדל גדול בין זו לזה. הספרות הוא דבר ישיש בו רוח חיים, לובש
צורה ופושט צורה, ומתחדש בכל יום ויום התחדשות רוח הזמן, והספר
הוא אבן דומם שאם יעברו עליו אלפים דורות לא ישנה את צורתו,
הספרות היא אחת מהתולדות שהחיים האנושים מולידים איתן
ומביאין אותן לעולם, אבל הספר אם נתן לו להשפיע על החיים, הרי
הוא נותן להם את הצורה, כי הוא מושל בחיים ומכניעם תחתיו. עם
"הספר" הוא עבד הספר. עם כזה פירחה נשמתו מתוך לבו ונכנסה
כולה לתוך דברים שבכתב, וישראל הוא "העם הכזה". התורה חדלה
אצלו להיות תולדה ספרותית הנובעת מתוך חיי עממותו ותהי
בקרבו לספר מכלכל לו חיים, היא ירשה אצלו את מקום הלב
המבצעי, ותהי לו ללב המחלק חיים לאבריו, אך החיים הללו, אינם אלא
חיים של הזיה, חיים של דמיון, המחליאים את גוף בעליהם, ומביאים
קפאון והתאבנות, ואנחנו הלא כולנו רוצים בהתפתחות, כולנו רוצים
בלב בריא המשפיע חיים מבצעים, לכן עלינו להסיר מקרב בנינו את
לב האבן, הוא הכתב ולתת תחתיו לב בשה, היא "חבת ציון" המבצעת
אשר ממנה יצא זרם חיים חדשים לאבריו, וישרש יעקב ויצין ופרח

ישראל, ככל הגוים אשר על פני האדמה (תלונה חרישית מימין) אל נא תהיו שועים בדברי אחי הדתיים! אינני אומר לבטל את הכתב בידים בטול גמור, יהי נא גם הכתב לפנינו, אך תחת היות פועל יהי עתה נפעל, תחת היות "ראש כוכבים" המקף סביבו את המולות, יהי מעתה אהד המזלית הסובב יחד עם חבריו את "מרכז השאיפה" החדש את "הבת ציון הטבעית".

על פי הדברים האלה לא נוכל לערוך מערכת הלמודים על בסיס הספרות העתיקה, כי אדרבא עלינו לרכין לספרות העתיקה הזאת, צורה חדשה, צורה טבעית, עלינו להפשיט מעליה את אדר הקודש, ולהציגנה ערומה בחור יציר הרוח של הלאומית העלול להתפתחות ההולכת ובאה, וחדלה הפעולה המאכנת אשר עוללה לנו עד כה, ודור יבא יכון לפנינו בעצם כחו הטבעי, מוכן ומוכשר להכל השפעת החיים הנאמנים, חיים שיש בהם תנועה וחלוף כה, חיים שיש בהם כח בורא ויוצר חדשות, ועתה הלא מענתו השניה של "המדבר-לפני" תפיל מאליה, כי אם על הראשונים אנו מצטערים, הנלך ונוסיף עליהם חדשים? אם נאמר להוציא את הקודש מידי קדושתו, איכה נקדש את החול?

ויכל האיש לדבר, וישמעו הטבעיים וירוגו, והדתיים הורידו לארץ ראשם, כי הדברים האלה הקימו סערה גדולה בלבבם, פתאום ראו את עומק התהום המפריד בינם ובין הטבעיים, ונפשם חשה כי אין כאן מקום לגשר, אולם יש אשר התנחמו תנחומים של הבל, כי לא כל הטבעיים עומדים בדעת אחת עם המדבר הזה, מפני הטעם הפשוט שאינם מבינים אותה, ולכן נתנו את המדבר כאלו הוא עומד מחוץ לשותפות, ואין אחריותו על השותפים, ויש שחשדו את עצמם, שמא

אינם מכינים הם כראוי את תורת המדבר, וישובו ויבקשו ממנו לבאר את דבריו, והבאור הזה הוא הנתון לפנינו "בתישובה גלויה" בהמליץ. חכם נכבד! אין כמוך ידע כי ככל החזיון הזה לכל פרטיו ופרטי פרטיו נקרה ויאתה בפועל ממש, אלא שעלילותיו נפרדו לזמניהן ולמקומותיהן, ורוחי הוא קבצן לזמן אחד, ולמקום אחד, ותהיינה לשלשלת אחת, אשר חוליותיה אחוזות אשה ברעותה, גם הדברים אשר שמתו בפי הטבעיים לא מלבי בדיתים והמה בכתובים זער שם זער שם, מפי סופריכם עצמם, ואם לפעמים חוספתי עליהם וגם שנית את לשונם, הן את ענינם ואת תוכנם שטרתי מכל משמרי, ולא ערבותי בהם חלילה כונה זה שלא על דעת אומרים, ולא היתה ידי כהם אלא לבארם באור יפה ומוכן, ולחרזם יחד בחרוזה אחת, אשר המרגלית הקצונה שבה היא "תשובתך הגלויה" בהמליץ בשלשת המשכים.

בתשובתך זו אמרת לבאר דבריך בבאר שנלמוד ממנו כי בכל הבדל מחשבותיך ממחשבות הדתיים, עוד שדה רחב ידים לפני בני מחשבות שונות לפעולה משותפת, כיצד נתקבל באורך זה על לב המבקש תורה? המצא בו קורת רוח ונחה דעתו או לא? את זאת לא ידעתי, אבל זאת הלא לבי ולבך יודעים, כי באמת אין באותו באור כדי להפיש דעת צלולה, היורדת לעומקה של הלכה, וע"כ פליאה דעת נשגבה ממני: אתה שאדם כשר אתה ואוהב את האמת בכל לבך, מה ראית לאחו את עיני הדתיים ולתפשם בלבם בתישובות ננובות? הבטחת אותם להראות "שדה רחב ידים" לפעולה משותפת, ופטרת אותם בדרשה עיונית, או יותר טוב: יעצת אותם לראות במנוחת לב כבלע את הקודש ולשים יד לפה, אל נא איש, חכם נכבד, לא

כך היא המדה אדרבא, עליך להגיד מפורש ושום שכל בנקודות
וטעמים, כי לא דרכיכם דרכי הדתיים. פניכם מערבה ופניהם
קדמה. ואולם אם אתה לא הגדת זאת, אנכי אומר: אל נא תהי
טריבה בינינו, כי אנשים אחים אנחנו, הפרדו נא מעלינו אם
תימינו ואם תשמאילו.

נכתב ונחתם פה ירושלם יום ה' לסדר ושמרו דרך ה'
לעשות צדקה ומשפט, שנת והיה אז זה להם לב
אחד ודרך אחד ליראה.
יחיאל מיכל פינס.

מכתב גלוי

לכבוד הרב הגדול מוה"ר דוד שלמה סלאסטש ג"י.
יושב על מדין בעיר אדסא יע"א.

מתוך דבריך רב נכבד בהמליץ 244 245 ראה ראיתי למורת ריחי,
כי ימי ההפלגה נתחדשו כמחנה "החובבי ציון" ואין איש שומע שפת
רעהו רעהו ממש. גם בני אדם תמימי דעים תמיד יצאו פתאום במערכה
איש לקראת רעהו והתאבקו עד עלות האבק השמימה. אך לוא ינחו
מעט ממלחמה והתכוננו אל הנדון בשום לב וראו כי אך לחנם היו
לאויבים!

"מלחמה על חבת ציון!" נתנו פתאום בני כתה ידועה קולם,
ויצאו התן מחדרו וכלה מחופתה, מזוינים בטקלות ובחרבות לגריש את
האויב. ואין כאן לא דובים ולא יערי, לא אויבים ולא מלחמה, אבל
יש כאן מהומה ריקנית, כי מי יריב את "חבת ציון" ומי יריב את
"חובבי ציון"? גם הרעיון עצמו גם כל העוסקים בו חביבים על כל
ישראל, אלא שיש נסודה אחת קטנה אשר מצאה עליה עוררים והיא
מתוך קטנותה לא נראה אלמתי מספר מחובבי ציון הנאמנים,
ושאר כל ההמון צועק ואינו יודע מה צועק. מתוכח ואינו יודע על מה
מתוכח.

הנקודה הקטנה הזאת היא חברה אשר נוסדה "לתקון הרוח
והמדות בעם ישראל" על יסוד הדעות וההשקפות אשר הואיל "אחד העם"
לבארן כדיקנות חריפה: כתוך מכתבו לעורך המליץ, בהחלו לצאת

שנית לאור ע"י עורכו הנכחי, בתוך מכתביו ופרוריו בהפרדס וסוף סוף
בתישבותו הגלויה לאחד הגאונים בהמליץ רב"ח. כ"ט. ל'.

החברה הזאת שמה: חברת "בני משה", והיא משתדלת לבוא
למטרתה בתפשה את כל העינים הרוחניים לכל קדשי בני ישראל
להתעסק כס, ועד היום השיגה את הדברים האלה:

(א) ידעה החברה הזאת לפעול כתחבולותיה המרוקמות כסתר
להביא את עצמות ההנהגה של "יעד חברת התמיכה" שבאדסא —
בידיה היא.

(ב) ידעה להפיץ בין העם על ידי עושי דבריה בכל מקום את
הדעה, כי אין תקוה עתה לישוב החומרי, אשר על כן אין
להשתמש עתה בכל הכחות המקודשים לחבת ציון אלא להטמרה האחת:
"להחנך על יסוד חבת ציון".

ידעתי מאד, רב גדול ונכבד, כי לא אתה ולא שאר עמודי
הועד המה מבני החברה הזאת, ואולי לא ידעתם כלל ממציאותה, ואם
ידעתם ממציאותה אולי לא ידעתם את כחה ואינכם מרגישים את
פעולתה גם עליכם; אבל כבודכם במקומכם מונח ומעות הוא בידכם.
אתם המדברים בוועד הזה אבל לא אתם הפועלים, הפועל באמת
ישב בקרן זוית, ומניח ידו על כסתר נעלם והאופנים יסוככו והמוטות
יתרוצצו והמכונה משתשכת והפעולה נעשית ואתם אינכם יודעים
מאומה, חדמו היות פעילים ואינכם אלא נפעלים, תאמרו להיות דוחפים
ואינכם אלא נדחפים, ובכח הפעולה הנעלמת הזאת, חיותם "ספרוניג"
למפעל אשר עם היותו בגבול פעולתכם איננו ראוי להיות מיכז
פעולתכם ואתם שמתם אותו למרכז הפעולה, היש לי צורך

לקרוא את המפעל הזה בשם? בלעדי. הכל יודעים שכונתי עד "בית הספר שביפו".

"בית ספר ביפו" בפני עצמו הוא ענין נכבד מאד, יפו היתה מרכז להישוב ההדשי והתחדשות הישוב החומרי מבלי תלוה אליה התחדשות הישוב הרוחני תכול בלי עתה, כי חומר בלי רוח אינו אלא אבן דומם, לכן השכיחה מאד חברת ב"מ בשומה כל מעינה בביתו הספר הזה לכוננו על יסוד הכללים שיצרה לה לפי השקפותיה, אך כמ כן גם צדקו החרדים על תורת ישראל ועל דתו בדעתם את הסכנה הצפונה בהיסודות הכללים האלה, להרים קול כרמה למען הזיר את בני ישראל מכוא אל הבית הזה, או מי יכחיש כי בית ספר אשר כל תעודתו היא לכבול את הכתב (היא התורה) מהיות מרכז ללאומיות ישראל ולתת תחתיו "מרכז שאיפה" חדש: את "חבת ציון", כי "בית ספר" כזה, כמוהו בבית אבידן, ואסור לכל בן ישראל לעבור על פתחו?

היוצא מהדברים האלה, כי אין לאדם מלחמה, לא "חבת ציון" כמשמעה ולא "חובבי ציון" כמשמעם, אבל יש מלחמת "חבת ציון" כשהיא נדרשת כמדרש "בני משה" ועם "חובבי ציון" כשהם "כלי מעשה" בידי אנשי הרוח, ואם כן מה לך רב גדול ונכבד, כי נזעקת? הן לא מהם אתה ולא ממהומתם, ומה מקום לעדותך, כי בני הועד מתאמצים בכל כחם שיהיו כל מעשי הועד נחתכים ע"פ דרך התורה? גם בזה לא ספק אדם מעולם, כי ידענו את רוב בני הועד והמה משלומי אמוני ישראל, אבל לא לכל חפץ נלוה גם היכולת ולא כל רצון יבוא לידי מעשה, אך הדבר שאמרת, "כי בית הספר שביפו מתנהל

על פי חוקי היהדות המהורה לא מצאתי בו ידי ורגלי כי חפשת
 לדעת מה המה חוקים שנחקקו על פי היהדות המהורה ביחס לבתי
 ספר? ולא מצאתי אלא אחד, והוא: שאין לומדים תורה אלא מפי רב
 ירא שמים, והחוק הזה הלא אינו משתמר כראוי, ומתחלה הייתי סבור:
 אפשר אינך יודע הדבר, אבל קראתי דבריך הלאה, והנך אומר: האם
 בשביל המורה האחד אשר השחית דרכו נשחית אנחנו מעשה צדק
 וענין רב? הדברים האלה הרבו עוד להפליאני מדבריך הקודמים ומתפך
 אני שאלתך: האם בשביל המורה האחד המשחית דרכו תשחיתו
 אתם מעשה צדק וענין רב? ואילם באמת לא "המורה האחד" הוא
 הגדון, כי אם השמה כולה אשר עליה נוסדה מערכת הלמודים
 בבית הספר הזה, ואין המורה אלא סימן להשמה, כמו שהלחה המהולה
 בדם סימן היא לדלקת הריאה, והשמה הלא היא להעביר כל קודש
 מישראל: לעשות את התורה להיסתוריה ודברי הנביאים לכנור שמנגנים
 בו משוררים, ולשון הקודש לשפה לאומית, ואם כן הוא הדבר, מרם
 ידעתי כיצד התקוה תשעשע נפשך, כי התלמידים אשר יגמרו חוק למודם
 בביה"ס הזה ינחילונו כבוד ויקר? הוא הדבר שאמרת, כי דמיתם היות
 פועלים ואינכם אלא נפעלים. אין אני חושדך הלילה, ואף לא את
 חבריך היושכים אתך, שטא תדעו את האמת ומעידים אתם על ההפך.
 עדותכם ודאי אמת. רק על דרך מי שנשבע: הכי אמר רב! כלומר:
 לבך אנסך, כי יש אדם היושב בספינה ונשבע שלא זו עדיין ממקומו
 והשכועה אמת, אלא שאינו מרגיש שהספינה הולכת והוא הולך עמה.
 אבל העומד על ההוף ורואה ונשבע שהאדם היושב בספינה הולך
 הוא — גם שכועתו אמת, ואמת לא מיתתה. כי לא רק על דעתו

נשבע כי אם לפי מה שהדבר הוא בפועל.

אשר על כן אין בעלי המלחמה מבקשים חלילה לערות יסודות
"החברה המאושרת" ואינם הפצים להמעיט את הכנסותיה, ומכ"ש
שאינם דורשים מידכם להחריב את הישוב משום מתי מספר
קאלאניסטים הרעים אם לדי' ואם לבני אדם, כי מראש ולא בסתר
דברו לאמר: "את אחינו העובדים אנו מחכים מפני שחביב עלינו
"כל אדם העוסק ביישוב וד"א ומכ"ש העוסק ביישוב ארצנו הקדושה, ואם
"גם נמצאו בם מי שאינם מדקדקים במצות, הן לנו לב להביץ כי אין
"אדם גדון אלא לפי חנוכו והסכות המכתירות אותו לפיכך מחכים אנו
"גם אותם העובדים שאינם מדקדקים, על הטיב שנמצא בהם ובמוותם
"אנו בכחה של מצות הישוב כי סוף סוף תשיב גם את הנדחים למרעה
"התורה". רק זאת בעלי המלחמה מבקשים מכם, כי לא תתנו נפישכם
לשבי בידי אנשי הרוח, ואל ישיאו אתכם כי הכל מתנהג על פי חוקי
היהדות הטהורה. פקחו עיניכם וראו! ואז גם אתם תעמדו אתנו יחד
במערכה. אף אין בעלי המלחמה מבקשים, כי תמישכו ידכם "מבית
הספר שביפו" כי אם להפך שימו ידכם עליו אך גם שימו עליו עיניכם
שיהיה באמת בית ספר מתנהג על פי חוקי היהדות ועל פי רוח
היהדות והיה פרוי קודש וגם הלוליו קודש, או אז גם אנו נשתתף
בתקותך, כי התלמידים אשר יגמרו חוק למודם יגחילונו כבוד ויקר.

עוד מודעה אחת עלי למסר לפני דעת הקהל בשרם אכלה דבריו, הנה אנכי עצמי
גמניתו בין חברי חברת יבני משה ונדחםתי ממחיצתם, אם יאמר הקורא לחשדני כי מנקמתי
הנני בא עליה עתה בקובלתי, הרשות בידו, כי בלעדי הבוחן כליות ולב הרוואה את כל
אפניתי מי הייב לדוני לקף זכות? אך תהי סבת קובלתי מה שהיא -- היא עצמה אמת!

יחיאל מיכל פינס

שלח נא ביד תשלח.

דבר ממי שהיה חבר ל"ועד הפועל" ביפו
אשר לחברת התמיכה שבאדסא.

כבוד עורך "המליץ" נ"י יצא כגליון 249 במאמרו הראשי לדון
בשאלה נכבדה העומדת על הפרק, והיא השאלה: מה תהי תזונת האיש
או האנשים, אשר תבחר חברת התמיכה בו או בהם, להעמידו או
להעמידם בראש ועד הפועל.

והנה מן הדין ראוייה היתה הצעת השאלה לכיאו כמטבע אחרת,
והיא: מה התכונה הראויה שתנתן מעתה לעצמו של "ועד הפועל"?
מפני שבאמת עדיין אין ל"ועד הזה כל אופי בולט וחכינה מסוימת,
וטרם נתברר היטב: בריה זו למה היא משמשה? הן בישעה שנוולד
הועד שלמה רוח "התישבות" בעולם, ויאמרו הכל, כי תעודתו להביא
את זרם הרוח הזה בנתיבות קבועות ומסודרות; אלא שלפי ההשקפה
הזאת ראוי היה כי אחריות כל מעשי הועד תחול על החברה עצמה,
אשר מכחה הוא בא. וזה היה לא לפי כחה, לכן בכוא שאלת האחריות
לפני החברה הלכה למעשה, בקשה ומצאה, כי אין תעודת הועד אלא
להעסק בהמצאת התמיכה לנתמכים, אשר הואילה החברה לזכותם
בתמיכתה.

לפי הבאור הזה, היה ענין "ועד הפועל" לצורה שאין לת חומר ו

וע"כ בבוא ליד החברה לכונן ועד מחדש לא בחרה אלא בטורשה אהה אשר היה לתבה סגורה הנפתחת רק במפתח שהיה מונח באדסא. רבים אמנם רגנו באהליהם על הדבר הזה; באמרם, כי הטורשה צריך שיהיה גם אדם מרגיש, אך מי יאמר, כי לא היה בקרבו לב בשר ומרגיש? אולי כאיש נבון היודע את אשר לפניו צוה על לבו להתאבן; למען לא יחוש מכאובים מבלי תועלת.

והנה נפטר הטורשה הזה לכית עולמו ושאלת מנוי ועד הפועל עלתה שנית על הפרק. ועתה, נראים הדברים, כי החברה עצמה חדלה למצוא סירת רוח בהתכונה האויטומטית שנתנה ליציר כפה זה, וכמו בידיה ממששת והולכת למצוא לו ממבע יותר מסוימת, אשר לפיה לא יהיה מקום להשאלה מצד האחד: מה חפץ להוצאה מרובה ומתמדת בשכר אדם חי שנעשה לאויטומט, בעוד שכל עקרה של מכונה אויטומטית אפשר להשיגה במחיר מועט? והשאלה מצד השני: אם מכונה בעלת רגש ודעת פועלת ביפו, מה טיבה של מכונה השניה בת משקל כמח אלפים ככרים באדסא? האם לא דיה מכונה אחת להמציא מחטים מספר?

הוא הדבר אשר אמרתי, כי הדין נותן שתתברר לראשונה שאלת הגבולת המטרה; אפס כלל מסור בדיגו מחז"ל, שבכל מקום שהלכה מפוקפקת בידך, הנח להם לישראל ויכוננו את מעשיהם לפי הראוי, מאליהם; כי אם אינם נביאים בני נביאים הם, ולפי הכלל הזה יהי לנו הפוך הסדר בהשאלה לישועה, כי בידי הפועלים תצטייר צורת הפעולה ולפי צורתה כן תסתיים המטרה.

יתכן כי בכוד "עורך המליץ" אף הוא חש את הדבר הזה, ולפיכך

פתח בשאלת הגופים, אך גם יתכן כי המטרה כבר ערוכה ושמורה בלבנו כתומה, ואף תכונת הפעולה כבר מצוירה במוחו לכל פרטיה, ואין לו לשאת ולתת אלא בשאלת הגופים. ונראים הדברים לתפוש לשון אחרון, כי רואים אנו את כבוד העורך שיחיה נושא ונותן הרכה בשאלה העמוקה: רב — מהו שכשר לשמש במקדש ועד הפועל? אם נאמר: כיון שהוא אדם, אע"פ שהוא רב כשר, או אולי אפילו שהוא אדם כיון שהוא רב פסול, ונפסקה להלכה, כי לכהונה גדולה צד הרכנות שבו ודאי פוסל, ואפילו לסתם כהונה לא גרע מעל מום, לפיכך לעבודה על גבי המזבח ג"כ פסול ואינו כשר אלא לעמוד על המשמר, ולהורות הלכה מוסר ודעת את ה', לאלה אשר תורה יבקשו מפיהו. כל הדברים האלה מעידים על עצמם: ממקור מה יצאו ועל ברכי איזו שמה נילדו.

אך יהי מקורם איזו שהוא, גם אנו מודים, כי רב שאין לו אלא רבנותו לא יכירהו מקומו בעבודה המעשית של הועד, ועוד אני מוסיף כי גם לעבודתו הרוחנית אין ענין הישוב זסוק לו, לאמר: לרב מיוחד המובא ממרחק ובא בישרו, כי ממה נפשך? אם יהיה הרב הזה הולך בשמת כל חבריו הרבנים? הלא כמוהו כבר נמצאו בארץ רבים מאד אשר יורו הלכה לכל מבקשיה חנם! ואם לשם "חבת ציון" יסול לו הרב דרך הדשה שלא כרצון חבריו — מי יאבה לו ומי ישמע לו? הלא אך לבז וקלסה יהיה, וגם בני המושבות עצמם, אשר לא נוח להם בהפקר, יעזבוהו לנפשו, ותורה יבקשו מרבני ירושלים, כאשר כבר ראינו בגסיון, והדברים עתיקים! לא נשאר איפא לרב מלאכותי כזה אלא ללחוש על "עין הרע": שמת תחול כהכת "חבת ציון" או שיחיה

כשומר הזה. העומד על הפתח ומטיל מוראו על העוברים, שלא יציצו
בעד החלונות ולא יסתכלו במה שבטרקלין. אך גם המשרות האלה אין
מתן שכרן בצדן, כי ביחוס הלחיש לעין הרע, הבת ציון אומרת: כבקשה
ממך אל תצערני בלחישותך, כי אנא מזרעא דיוסף קאתינא ולא
שלמא בהון עינא בישא. וכל זמן שהאומנים המולכים מעצמם העומדים
עד גבי עריסתי לא יחליאוני במזינס הררוחני ולא ילעימוני
בשיקויהם מכוס התרעלה. איני זקוקה לא לקמעות ולא ללחשים.
ובנוגע למשרת השמירה, מסופק אנכי מאד אם ימצא מי ומי ככהל
הרבנים, אשר נצוין רגש כבוד בלכבו ויאות לשמש בכהונה כזו, ואם
ימצא — מסופסני מאד אם תמצא ידו להניא את העוברים מהסתכל
במה שנעשה בתוך הטרקלין?

כללו של דבר כי אין מקום לרב כועד הפועל משום צד, אבל יש
מקום לאיש דעת, נאמן רוח ואיש מעשה הבקי בהיות העולם ולב רגיש
לו ונפיש ערינה החיובת ציון ואיבת אה עמה וחפצה בהתקדמות הישוב.
ואולם כל התנאים האומרים כאן אינם אלא תנאים חיוביים
הנחוצים לגוף המעשה, אבל יש גם תנאים של שלילה אשר אם
גם אין ענינם לגוף המעשה, בכ"ז אין נחיצותם פחותה לכלל הדבר
מתנאי החיוב הנזכרים, וכבר הודה גם עורך המליץ ניי, כי יש
לכחור רק באנשים כאלה, אשר הנהגתם הפרטית לא תצא לבת
שלומי אמוני ישראל, ואני איני מסופק אלא תנאי אחד, והתנאי ההוא
נחוץ עוד יותר מהתנאי הראשון, והוא, כי לא יהיה להנבחרים דבר עם
חברת יבני משה ומכיש שלא יהיו עצמם מכהני החברה הזאת
וראשי המדברים בה, כי חברה אשר סתר פנים תשים לה ואין

עין שולמת ברקמת פעוליתה, גם לוא תחיה כולה קודש יראו אותה
העם ברע תמיד ולא יוכלו לאנס את לבכם להאמין בה, ומכ"ש שלפי
מה שלקמה העין מבעד לפרכת המסך, אין בשמת החברה כדי להפס
דעת החפצים שתהי חיותו של ישראל נובעת מלבו שנברא לו משימת
ימי בראשית, ולא מלב החדש אשר החברה עוסקת ביצירתו. ולפיכך
אין להם חפץ גם בכהני החברה הזאת, אף אם יהיו כל מעשיהם
צרופים בכור התורה והיהדות, ואף אם ילבשו מלית שכולה תכלת —
תמיד יהיו השודים בעיני העם, ואמרו שאין כל החיצוניות הללו באמת
אלא לכסות על מערכי לבם של הכהנים הללו ועל מעשיהם אשר יעשו
במהשכים: לבא במחתרת אל לבבות צעירי הדור.

אפס סן תאמרו בלבבכם: איכה נדע להבדיל בין כהן להדיוט —
הלא גם הכהנים ישימו להם סתר פנים? לכן סימן זה יהי מסור לכם:
האיש אשר כמו מבלי הועד, נמנו עליו כל צעירי חו"צ אשר
במלוא ארצכם, והעתונים מכרכרים כמה כרכורים לסמנו בסמנים
כוללים מבלי הזכיר שמו — הוא הקדוש! לאמר: הוא האיש אשר
נמנו עליו ביישיבת סתרים של חברת בני משה, וגמרו להושיבו
ביישיבת הועד ולהלכישו ציץ ואסד. ואתם אם חפצכם בהתפתחות שלוח
ושקטת של ענין הישוב מבלי תערוכות דברים שאינם ממדה זו — שלחו
גא את מי שתשלחו, רק הזהרו מכהני החברה הזאת ומעבודתם.
יחיאל מיכל פינס.

תוכן ענינים במחברת שניה :

מה הבמה ? חלק ראשון. ופרקיו :

- (א) דבר אל הקורא.
 - (ב) מכתב גלוי לאחד העם*)
 - (ג) מכתב גלוי להרה"ג ר' דוד שלמה סלאסמש
 - (ד) שלח נא ביד תשלח
- מאת יחיאל מיכל פינס.

תוכן ענינים במחברת הבאה :

"מה הבמה ?" (חלק שני)

* בראשית מכתב זה בתוך המחברת מהערה ראשונה נאמר : כי אותו המכתב נשלח ל"המליץ" תחלה וימאן להרסימו. ואולם אחרו נדפסו הדברים נודע הדבר כי לא בא המכתב לעיני עורך "המליץ" ואין מקום לחלונה.

3/

אמת מארץ

תצמח

במחברות יוצאת לע"ע לפרקים בלתי קבועים
ובכמית בלתי קצובה

על ידי

בית ישראל

מחברת שלישית

יצאה לאור בחדש אדר שנת : י"ב נצדק קדש" לסיק

מחיר המחברת הזאת חצי פראנק ופריה קדש לישוב הארץ על טהרת הקדש
וכל החפץ בה יפנה אל האדרסא :

PINCHAS M. GRAJEWSKI

JERUSALEM (Palästine)

תוכן ענינים במחברת שלישית :

מה הבמה ? חלק שני (תשובה מסוימת)

מאת יחיאל מיכל פינס.

תוכן ענינים במחברת הבאה :

מה הבמה ? (חלק שלישית)

תשובה מסוימת,

לכבוד הרב הגדול מוהר"ר דוד שלמה סלאסמש הי"ו
יושב על מדין בעיר אדיסא.

כלל גדול בהגיון, שאין דבר מסתיים כל צרכו עד הנבילנו
אותו בחיובו ושלימותו להגיד: מה שיש בו ומה שאין בו. ואנכי קראתי
לאגרת זו שם תשובה מסוימת משום שלכך נתכונתי מתחלה
לאמר לך, רב נכבד! כי יש דברים רבים בתוך "תשובתך הגלויה" אשר
פטרתי א"ע מהשיב לך עליהם. מהם דברים שאינם ממין הטענה בגדר
"טענו לו בחטים וכו'", ומהם דברים אשר אולי יש להם יחס מה אל
הענין; אלא שאין נקיות דעתי נותנת לי להטפל בס. הדברים ממין
הראשון המה, ד"מ התפעלותך הנמרצה מהמחזה הנהדר בקודש, כי מאה
וארבעים ילדים שופכים שיח לפני "האק האחד", כאלו חו"ש בבית ספר
של בני עובדי אלילים אנו עסוקים שרוצים מוריהם לזכות אותם באמונת
האחרות. והדברים ממין השני היא החלטתך, כי אנכי משנאתי ל"מיסדי
הבית" הוליכני לבי שולל להטיל דופי בו, וכי העדים המעידים לחובה
רק מוציאי דבה הם, והמעידים לזכות כשרים בלי פקפוק, ואין להטיל
ספק בעדותם. הן בנוגע אלי כבר מסרתי מודעה שהרשות ביד החשדנים
לחשדני ומורם ונשא אנכי גם מן החסין להנקות מחשד מתועב כזה.
ובפרט בדבר המתחם לקדשי קדשים של האומה. ובנוגע להעדים —
טרם ידעתי אם חובתי היא להעבירם תחת שבט הבקורת, למען הודיע את

טיבם או את השקפותיהם או את הסכות אשר גרמו את עדותם. אין חובתי אלא להגיד מה שאנכי ידעתי והקולר תלוי בצואר השופטים לחקור ולדרוש דברי מי נאמנים יותר, ואני, מה לי להסתבך בפרטיות אשר אין נפשי אליהן ואין דרכי בכך? ואולם לבלי הוציאך חלקי, אין לי אלא להעירך, כי יש בכלל העדויות שאתה סומך עליהן גם עדות אחת "שאי אתה יכול להזימה" כי "לא תענה על רב" כתיב, ועדות שבטלה מקצתה בטלה כולה (1).

1) נפלאתי מאד כי לא צרפת לעדויות אלה, גם עדות רבי אביה ליב הורביץ "ממוכרת כתיב" המעיד גם על עצמו שהוא מקפיד גדול בעניני היהדות, ואחרי כתיב את הדברים האלה באו יודי נליוני "המליץ" הראשונים לשנה זו ובם ראיתי "עדות חדשה" בזכות בית הספר מאת ידידי הרב החכם משלומי אמונים הרא"ל גארדאן כי "הנושא כהיום משרת מורה ילדים מטעם הסקידות במושבת "פחת תקוה". עדות זו באה כרוב דברים וברוב ענין ובסגנון "פולמוס של ספרים" החולק על כמה דברים כדי לתת עצמה יתירה להדברים אשר יקיים, וידעתי מאד רב נכבד כי "עדות זו" תהיה בידך לחוטר חדש לחשובה חדשה, לכן אקדים ואומר: כי עדות זו לא נוספת מאומה במדרגת אמיתתה מאחיותיה שקדמו לה, אם רק נשים לב להסכות שגרמו אותה, לפיכך אין נפשי להודקק גם אליה, רק שתים אשאלה את עדנו זה, אשר בין לילה נהפך מקטנור לסגנור. (א) מתחלה מאי קא סברית? אם באמת נחחדשה לך עתה ידיעה בטיב ביה"ס הזה מה שנעלמה ממך קודם לכן הלא זה אית מי טרם חקרת ודרשת אז את הדבר היטב, א"כ איפוא, כיצד הרשית לנפשך באמת להשיא חרפה על הבית הזה בטרם נבעו לך מצפוני? (ב) רואה אני השתדלות נמרצה בדברייך לאמת לכל באי עולם כי אין בית ספר זה מתקיים אלא על שני עמודים, והם המורים הכשרים; הספרדי ה' סמחון והישיש הנכבד הר"מ בלקינד נ"ו ונפלאתי מאד בראותי אחרי כן בגליון ארבעה עשר של "המליץ" את זכרון דברי "אספת המורים" שהייתה בראש"ל בשני לכסליו, כי אותם שני העמודים אשר כל ביה"ס נשען עליהם לא הוזמנו ולא באו כלל לאספה נכבדה מזו, חרה היא ותהי לחדה!

שמה תאמר רב נכבד, מנין לי הלכה זו? כי רשות ביד הנתבע להשתמש מהשיב על דברים שהם לפי הודאת עצמו מעין הטענה? אף אני אומר לך, כי ממך למדתיה, ובמדת קל וחומר. הנה אנכי במכתבי הראשון שאלה גדולה שאלתיך לאמר: "האם בשביל המורה האחד, אשר גם לפי דבריך, השחית את דרכו תשחיתו אתם מעשה צדק וענין רב?" ועל השאלה הקשה הזאת עברת כשתיקה מבלי לשים אליה לב, ונשאתי ק"ו בעצמי, אם מותר להשתמש מהשיב על שאלה עקרית כזו, שאלות טפלות כאלו מכ"ש. כי על כן הנני עובר עליהן ואישים לבי רק להדברים המנויים למטה.

(א) שאלתני רב נכבד, שתי שאלות שהיא אחת, לאמר: מנין לך שהוא כן? מנין לך כי בית הספר הוקם מבראשונה על יסודות מסוכנים להיהדות הדתית, אחרי אשר לא דרכה רגלך בו? וגם מנין לך אשר עלתה בידי כתת "בני משה" לתפוש את המון בני ישראל בלבם ולבוא לידי כלל השפעה על הועד באדסא, אהרי כי כמה שנים עברו, ואתה לא עברת את גבול ארצך לבוא בסוד קהל אחינו שבארצות הצפון ודבר אין לך עם אדס ועם בני הועד? ומכח שתי השאלות האלה למדת, כי אין משפטי באותם הנדונים בנוים אלא על יסוד שמועות בלתי מאומתות ואינני אומר אלא כדידמי.

בתשובה לדברים הללו הנני אומה, כי הדרכים שעל ידיהם יגיע האדם לידי המעשים הנעשים מחוצה לו, שתים הנה: דרך החוש ודרך ההקש. ודרך ההקש אף היא תפרד לשני ראשים: הקש מהקודם אל המאוחר והקש מחמאוחר אל הקודם. או מן הסבה אל המסיבב ומן המסוכב אל הסבה. והיה אם בא אדם ואמר לך, כי בבית פלוני נמצאים עצים

דולקים על בית המוקד, ושפמט כי הגיע לידי ידיעה זו באחת מן הדרכים הללו. או שראה את העצים הדולקים בעיניו ממש, או שראה איש הולך בשוק ועצים ושלחכת בידו ואומר כי בכואו הביתה ידליק את העצים וברי לו שיעמוד האיש בדברו, ובכן הוא שופט מהקודם אל המאוחר, או שהוא רואה עשן יוצא מהארוכה שעל גבי בית המוקד ושופט מהמאוחר אל הקודם. והנה אמנם בכלל יש יתרון לאמיתת הידיעה הבאה מבח החוש, אע"פ שגם החוש עלול הרבה למעות; בכ"ז חלילה לנו להטיל דופי באמיתת הידיעה גם אם באה היא רק בכח התבונה או ההקש, כי הלא רוב ידיעותינו לא באה לנו אלא מתוך משפטי התבונה, ואם באנו להתכחש לכח האלמי הזה לא נמצא ידינו ורגלינו בכל חכמה וכל מדע, וכל תורת הרפואה הלא כל משפטיה נוסדו רק על משפטי התבונה, כי אם ראה הרופא אדם שהביא דעל אל קרבו, הלא יבא לו מראשו, כי יחלה וגם ימות, וכן להפך בראות הרופא אדם בריא שאכל סעודתו המצויה ופתאום הרגיש כאב בוער בבטנו והחל להקיא בחזקה, הלא מישרים ישפוט הרופא כי היה מות בסיר אשר אכל ממנו החולה, ואז יבדוק את הסיר לדעת: מה הרעל אשר הוטל בו.

אחר הדברים האלה, הלא אין עוד מקום לשאלתך ששאלתני: מנין לך שהוא כן? הן לוא יהי, כי לא ראו עיני את עצם הדברים. הלא לא יבצר ממני להגיד משפוט על יסוד חסבות והמסובבים אשר אותם ראיתי בעיני. הנה דרך משלי, ידעתי מאד כי יש אדם פלוני בעולם המשמיע דעתו בפומבי, כי אין לישראל "תקנה" אלא בשנותו את ימרכז שאיפתו מהתורה להלאומית הטבעית. וידעתי מאד, כי האיש הזה יסד כתה מסתתרת לתכלית תקנת ישראל, ושמה "אגודת בני

משה, וידעת ימאד, כי ראשית הדרכים אשר בה תאמר האגודה
 לכוא למטרתה היא: לתפיש בידיה את מעשה "חהנוך והתרבות" בישראל,
 וידעתי מאד וגם אתה, רב נכבד, ידעת זאת, כאשר פיך ענה כך, כי
 בני הכתה הזאת המה אשר תפשו את "בית הספר" שביפו בידיהם,
 והמה ישימו משגנם בו, ועמוד התוך אשר הבית נשען עליו
 הוא (למרות השתדלותו של ידי הרא"ל גארראן לעשות את המפל
 שבמפלים לעיקר שבעיקר) המורה האחד מבחירי "מחליפי מרכז השאיפה"
 להלכה ולמעשה אשר לא ישים משמר ללשונו ויגיד בפה מלא בכתב (2)
 ובעל פה, כי אין להטריד את הילדים בלמודי דת ומוסר. ובמערכת
 ה"למודים" הנהוגה בבית ספר הזה, הנה בכל פנות שאני פונה הנני
 רואה את מגמתה הנכונה רק למטרת "החלפת המרכז" (3) ועתה הגידה

(2) עיון הפרוטוקולים (שנדפסו ב"הצבי" בשנת תרנ"ג) של "אסיפת המורים" ומצאת
 את הדברים הללו שחור על נכי לבן.

(3) הנה ידעת, דרך משל, כי בחרו בבית ספר זה ללמוד "דברי הימים לבני ישראל"
 דוקא מתוך ספר אשר השמיטו ממנו בכונה את שם שמים, וזה מקרוב הופיע ספר
 חדש למתחילים אשר אותו המורה תברר, ובני אותה הכתה (המסקחים פה על עניני הישוב מטעם
 הועד שבאדיסא) שמו על בני המושבות (הזובה לתת לו מהלכים בבתי ספריהם, ועללתי בו לעמוד
 על אומיו והנה ראה זה מצאתי, כי אין שם שמים קרוא אלא על הדברים, כגון: בית ד'
 ומקדש ד', אשר אמנם כך נקראו בפי העם בסועל; אבל מאד נזהר המחבר לקרוא שם
 ד' גם על הפעלים והעלילות, מי נתן התורה לישראל? משה! ומי הביא את העם לארצם?
 יהושע! ומי הנלה את ישראל מארצו? נבוכדנצר! ומי הציל את ישראל מתחבולות המן?
 מרדכי! אשר בקש את קרובתו את אסתר המלכה, והיא בקשה את המלך, ויקרע את הגזר! ומי
 הציל את ישראל מןף היונים? החשמנאים בגבורתם ואומץ לבם! רק פעם אחת

נא לי, רב נכבד, האם נאמת אין לי הצדקה להישען על יסודי כל
ההקדמות האלה ולהוציא משפט ברוך, כי "רעל מות" בבית הספר הזה
ושומר נפשו ירחק ממנו כמלאו עיניו?

ואם מעט לך אותו המשפט מן הסבה אל המסוכב, הבה ואראך
גם סמני התרעלה אשר כבר נגדו לעינינו. ושפמת גם אתה מן המסוכב
אל הסבה, והנני מוסר מידעה, כי אינני שם לבני למעשים מקולקלים
שאני רואה או שמשפדים לי מטקצת תלמידי הבית הזה, כי ידעתי מאד
שסבות רבות יש בעולם הגורמות את קלקול המעשים גם זולתי רוע
החנוך, אבל מה ששמעתי מהדעות השולטת בקרב בני בית הספר
הזה ובנותיו אותה אנידה לך.

ביציאת מצרים זכור וזכור, כי משה הוציא את בני ישראל מארץ מצרים על סידי ישר
כחו! ובשאל המורה את תלמידו: מי הוא? וענה לו: עברי אנכי! דמה דמותי, כי
תבא אחריה השאלה: ואת מי אתה ירא? למען יענהו: את האלקים אני ירא! כי בן
הסכנתי לראות בכל ספרי החנוך אשר לישראל ואשר לארצה. אפס כי המחבר שלנו בחר להשמיט
את השאלה הזו לגמרה והסתפק אך בשאלת: ומה שם הארץ אשר ישבו בה העברים?
והתלמיד ענה באותיות גדולות: ארץ ישראל!

ומבין התשובות אשר נתנו מטעם הועד באדיסא למצויני תלמידי בית הספר
הזה: נערים בני ט"ו שני הקרה די לסני את "מאמרי הבקורת" של הרמ"ס חוברת א'
ובחברת זו ימצא הסרק "עת לרבר" אשר בו יבאר המחבר את שמתו בלמוד סגנוניו על
אלישע בן אבויא וקטגוריא נוראה על ר' עקיבא ושמתו! ועוד באזרו כמה ישות מיוצא בה!
רב נכבד! האומנם קיה תקוה, כי "העוללים" אשר התגדלו סרא (?) בשקדם על דלתי
למודים כאלה יעלו מעלה מעלה במעלות התורה והחכמה גם יחד? אם ככה תקוה קנאתי
בך מאד וכמדת הבטחון הנמרץ השוכן בקרבך, כי למה אכחד? ואנכי אין בי מטדה זו!

הנה כמה פעמים המיתי אזני לשמוע מה בני בירב הללו משוחחים
איש אל רעהו? פעם אחת שמעתי כדברים האלה: משה לא היה גבור,
משה היה אך איש הרוח, אבל יהושע הוא היה גבור. שוב שמעתי ילדה
אחת מבנות בית הספר יושבת ודורשת כברוריה בשעתה לאמר: אנו
אין לנו אלא הלאומית הישראלית, אך הדת נחלת הפרט הוא, החפץ
יחזיק בה, ואשר אין נפשו אליה גם הוא ישראל. שוב ספרו לי (ונאמן
עלי המספר) גלוי דעת אחד הנערים מגידולי הכתה הזאת לאמר: כל
השתדלותם עתה בלאומית אינה אלא בתורת נסיון. אם יעלה חפצנו
בידינו — מושב, ואם לאו הרי קלו כל הקצין, ומה נפשנו כי נוחיל עוד?...
שוב ספרו לי מעשה שהיה באחד המורים אשר מעשה קופים בידו
לחקות את בני הכתה, לעשות מה שהמה עושים ולדבר מה שהמה
מדברים, ויהי היום וספר התנ"ך נפל ארצה וירימחו אחד הנערים וישקהו
למו פיו, כי כן הסכין לראות בבית אביו, ויגער בו המורה ויקרא: חמור! את
מי נשקת? עור וניר! הלא טוב לך נשוק עקבה של סוליתי! לימים פגשני
אותו המורה בחוץ ואשאלהו על הדבר הזה, ויתרץ לי דבריו ברוב עגון
והבלים רבים, ומתוך דבריו למדתי כי לא קוב לי המספר במאומה.

ועתה, רב נכבד, הישפיקו לך המעשים הללו? או חפצך לדעת
עוד? אם כה תאמר: חפצי לדעת מעשים יותר ממשים! הנני להגיד
לך, כי לא דילמור אני! בוא הנה, וחקור ודרוש ותמצא את אשר
אותה נפשך במדה מרובה.

וכדברים האלה הנני להשיב לך גם בדבר המקורות שמהן שאובות
ידעוטי על דבר השפעתה של הכתה הזאת על עניני חו"צ ועוצם כחה
בדבר הישוב. הנח יודע אנכי, דרך משל, ידיעה ברורה, כי ועד הפועל

הראשון לא נתמנה אלא על פי השפעת בני הכתה הזאת, ומעשה הועד הזה ביפו לא היו נחתכים אלא על פי מה שעלה במוסכם בני הכתה הזאת באספותיהם המסתרות, (א"ע"פ שאחרי מפלת אותו הועד נשמטו אותם בני הכתה אחד אחד וירחצו ידיהם לאמר: ידינו לא שפכו את הדמים האלה). וראש ועד הפועל השני אמנם לא נתמנה על דעת אותה הכתה ומאד מאד לא חפצו בו, אלא שתחבולותיהם עמדו להם לשות "עזר" על גבור, אשר מבלי גשוא כל אחריות יסבב את הגלגל לפי רוחם, גם הראש עצמו ראה וידע כל אלה כאשר הגיד לי בפיו, ואך בחר במדת השתיקה היקרה מזהב והניח את הגלגל לסוב אל אשר יסוב כי אמר: אם אכביד עליו אכפי ואעצרהו, הלא ישמיע חריקה קורעת אזנים בהעצרו. ופן ירגזו האזנים תחתיהם....

כן יודע אנכי ידיעה ברורה, כי מדרכי הכתה הזאת: להשתדל להכניס מאנשי בריתה לכל בתי אדירי ישראל לפנים מן הקלעים, בתור פקידים, מורים, או משרתים, למען יפעלו כלאחר יד על בעל הבית ועל בני משפחתו: להכשיר את לבביהם לקבל את תורת הכתה, ולהכשיר את גופם שיהיו כלי מעשה נאמנים לחפציהם הנרקמים בסתר, וידעתי כי הרבה הצליחו בפנה זו והרבה עלתה בידם, וכמעט אין אחד מאדירי חו"צ אשר אין אורב כזה יושב בחדרו, שוב מרגיש אנכי פה, כי כל המתיחס לכתה זו או כל המאיר פנים לה ועושה רצונה — מתברך בשבע ברכות ומקבל תמיכה שלא בצער, ומי שאינו מהם ובדרכיהם נפשו געלה, הרי הוא נוף ואין מלאכי השרת נזקקים לו כלל, ואם נזקקים אין זו אלא בכחינת הסתר פנים כמשליך פרוסה לעני מרחן, ועל יסוד כל הידיעות הברורות הללו אשר מניתי אותן פה בכל לותן הוצאתי "משפט חרוץ" כי אתם

היושבים בוועד חברת התמיכה באדיסא, כונתכם ודאי רצויה. אלא שהנכם מוטעים. כי תדמו היות פועלים ואינכם אלא נפעלים ואינכם מרגישים כלל את היד הפועלת עליכם, כי תשכל את דרכיה ונתיבותיה עקלקלות. וא"כ איפא מה מועלת לי עדותך כי תאמר: הועד על דעת עצמו הוא חי ולא על דעת אחרים וכו' ? הן ידעתי מראש כי כן תגיד לי, כי על כן הקדמתי להגיד לך, כי טעות הוא בידכם, ואין אתם דומים אלא לאותן האנשים יושבים בספינה ההולכת שפי, ואומרים בלבם: עדיין לא זזנו ממקומנו! הן על כיוצא בכס יאמר משל הקדמונים "לא כל הלועג לכבליו הוא גם בן חירין!".

ב) עוד שאלה שאלתני, וכדאי לתשובה גם היא. תמצית שאלה זו היא: "על יסוד מה החלטתי, כי "בית הספר ביפו" היה להועד באדיסא "למרכז הפעולה" — והרי אין הועד מוציא לפרנסת הבית הזה אלא "ארבעת אלפים פרנקים, מתוך כמה עשירות אלפים שהוא מוציא לדברים אחרים?". אמרתי "תמצית השאלה" כי אמנם, רב נכבד, הכנסת שאלה זו במוץ שלה והעתרת עליה דברים שאינם ממיץ הטענה כלל, ואלו אחזתי לי דרך משפטך הייתי אומר "מרכז" כל דברך איננה השאלה הנזכרת, כי אם כל מנתך וחפצך ללמדני פרק בהלכות תקון "החנוך" ונחיצתו בזמן ההוא בכלל ובהמושבות בפרט; אפס כי הבנתי במושג "מרכז" היא משונה לגמרה מהבנתך אתה בו, דרכי לרדת תמיד לעומקה של הלכה שאני גדון עליה, דרכי לבור את הבר ולזרות את התבן הקאה. ובלכתי בדרכי זו צלחתי גם למצוא את המחט בתוך הערמה של תבן אשר גנבת עליו, ואליו תתכונן תשובתי. לאמר:

אין חשיבות הפעולות נערכת לפי כמות הנפוח של כח, כי אם לפי כמות משקלו השקוע בהן, וכמות המשקל של כח אין אנו מוצאים אלא בעוצם החפץ והרצון המוציאהו אל הפועל. לפיכך אני אומר, שאין הפעולות נמדדות אלא הן נשקלות, כמאמרם ז"ל: אין צדקה משתלמת אלא לפי חסד ישבה. וכונתם לאמר: אין מעלת הצדקה נערכת אלא לפי מדות הרצון של חסד אשר העירה את בעליה לעשותה. ודבר זה, כלומר: שקול החשיבות של פעולה 'אע"פ שבכללו לא יחקר אלא במשקלו של אל דעות, בכ"ז יש אשר לא יבצר גם מהאדם לעמוד על אופיו, כי סמנים טובה קיים נמסרו לנו אשר נוכל על פיהם להכיר את כמות "החסד" שנמעשה הצדקה, והם: עין טובה ופנים מסכירות. לפי מדת טובת העין וסבר הפנים שאנו מוצאים באחת הפעולות אנו מעריכים את חשיבותה. הנה, דרך משל, רואים אנו, כי הועד באדיסא מוציא כדי שלי יש הכנסתו לשכר פקידים וסופרים ושמשים והוצאות נסיעותיהם וכ"ו וכ"ו, הנאמר איפא, כי לא נברא הועד אלא לפרנס את האוכלים הללו, וכי פרנסה זו היא "מרכז" פעולתו? חלילה! ידענו מאד כי לא נחשבו לו כל הפעולות האלה, אע"פ שבולעים הון רב, אלא לטוץ, כלומר: לשומרי הפרי או להעגולה שלא נבראה אלא בשביל "המרכז", ועתה נפן נא לגוף תשובתנו.

הוה יודע, רב נכבד, כי קורא אנכי את כל הפרוטוכלים של הועד בשום לב, וסלח לי אם אומר לך, כי הנני מוצא בהם "קלות ראש" בענינים נכבדים מאד במדה שאין לה כפרה, ולהפך אני מוצא מנהג "בובר ראש" בדברים טפלים שאין כדאי לאבד עליהם אפילו רגע, וכבואי להביא מופתים לדברי, אין לי לנוע אל הפרוטוכלים הישנים, אשר כפי זכרוני

באה בהם דרשה אחת ארוכה בקביעת סדר הפעולה להועד שהיתה כולה "מדוישת תבין" אשר לא לכד אנחנו, כי אם גם ממקורבי הועד השוכנים פה משכו כתפיהם עליה למעלה, כי אם נגול נא לפנינו את הפרוטכלים האחרונים (המליץ גליון 28) ונתכוונן אליהם.

א) "בקשת הקאלאניסט ש' מראש"ל אלף פראנק, הוחלט לתת לו. ההרבו בני הועד גם בו חקירות ודרישות כדרכם? אין אנו מוצאים בהפרוטוכל שום רושם מיוחד כזאת. וגם הדעת נותנת כי לא הרבו פה ח"רד' כי אילו הרבו קרם ידעתי אם באו לידי החלטה מאשרת, אך לא נדבר הרבה בזה, כי נזנע הוא לפרטיות של אדם.

בקשת הפועל ש' מס'ת. הפועל הזה הוא אחד מהמצוינים שבנדוד הפועלים. במקלו עבר את הים ובחריצותו והסתפקותו הנמרצה עלתה בידו לקמץ לו סך 1200 פרי' ויקנה בשני שלישי מעותיו כבדת ארץ בס'ת ומבקש עתה מאת הועד פלוה של שש מאות פראנק למען תמצא ידו למעט את אדמתו כרם. וכרם בס'ת הכל מודים שהוא רכוש נכבד לבעליו, יען המושבה הזאת עומדת תחת חסות הנדיב שיחי' ואין ספק כי יבנה בה יקב גדול, ומי סלל אפסא כי בקשה כזו תשוב ריקם? ובכ"ז למרות דברי ה' ראבינאוויטש אשר דבר דברים נמרצים ומיוסדים לטובת המבקש, נדחתה הבקשה מטעם מעורר שחוק, מטעם שמנויה ונמורה כסוד חכמי סברא, כי חלקת אדמה בת שלשים דונם אינה נחשבת כיסוד לפרנסה! ענו נא רבותי: האפילו בשדה מגדל כרכום הסברא מדברת?

ומה שני הפרטים הללו מלמדים אותנו? הם מלמדים אותנו כי בני הועד במהילה מכבדים נוהגים קלות ראש בשאלות נכבדות וחותרים אותן רק לפי מעלת רוחם בלי שום העמקה, ובכלל אנו רואים בשאר פסקי הבקשות אשר בל בקשה שסכומה מועט ממחרים לאישרה, ובל בקשה שסכומה רב מרבים לרחותה, וגם זה אות נאמן שאין כאן מתינות בדין, כי כלל גדול מסור בידינו: דין פרוטה כדין מאה וכן להפך. ואתה רב נכבד, אל תדמה כי אין בידי להביא ראיות חותכות אלא את שני הפרטים הללו, יש ויש עמדי חכילות ראיות כאלה, אלא ישבכונה

בחרתי רק בכושלות שבהן מפני כי לא לבקר את מעשי הועד באתי, כי אם להראות מקו פיא שאינו נותן לכו היטב להענינים אשר לפניו. לא כן אמנם משפט פרס בית הספר! כונת הלב ועריכת שפתיים אנו רואים בשעת דינו, וטובת עין וסבר פנים אנו רואים במה שנותנים לו והרי זה סימן יפה כי משפט הבכורה בעיניכם למפעל זה על כל שאר המפעלים, ואין אני מודה לכם, כי כך צריך להיות. כי אם גם בעיני ענין בית הספר בפני עצמו דבר חשוב מאד להישבו, אך יש ענינים חשובים ממנו הרבה, ואתם כי תחשבוהו עליון על כל, אין אתם יוצאים כנגדו ידי חובת שמירה מעולה כראוי לו.

ג) בדברך על הכנסות בית הספר שרבו כימים האחרונים, הנך כמו מטיל קוצים בעיני להקנימני, כי רק בשלי ובשל החונים עלי, אשר יצאו ביד רמה להרוס שתות הבית הזה, נתרבו הנודכים; יען כי "עם הספר" הוא העם הזה, ואך ראה ראה כי הקיפו אויבים את מצר משגבו (כלומר: את בית הספר ביפו!!!) ואומרים להוריד את חומותיו ארצה, אז שגם את מתניו להנן עליו וכו' וכו'.

רב נכבד! צר לי מאד כי גרמתני להגיד לך, כי שלש מעיות מעית, ראשית כל: הוה יודע, כי חצי הקנטרך ממני והלאה, ואינני מצטער כלל על רבוי ההכנסה, כי לא להרוס מגמתי אלא לכנות; לא לקלקל אלא לתקן, למען יהיה הבית באמת בית נכון ונשא שממנו תצא תורה ואורה לכל ישראל, והיה כי תרבינה הכנסותיו הלא יש תקוה כי יותר תפנו אליו לבבכם לתקן בו כל בדק ואז מאליכם תתכוננו ותראו כי אין לו תקון אלא בשנוי צורה או בעבור צורה, כלומר: בהעביר ממנו אותה הצורה אשר נתנו לו מנהיגיו בפועל, (כי לא כל

הנקרא מנהיג הוא גם מנהיג באמת. וכל איתם שקרא הרא"ל בארדאן
נ"י בשם זה יד להם בהנהגה בפועל כמוך וכמוני רב נכבד! ובינה
בדברים, כי לא תוהו המה! אלא שאני מצמער להפך: פן אין כל קול
ענות הזה שאני שומע אלא רעש של מהומה? כי בשומי לב אל
הנדבות ואל המנדבים ואל עסיוציותיהם ודברי חזויהם יעלה על לבי
מעשה שהיה: במשוח מלחמה שהיו חילותיו מועטים ובקש להתעות את
אויביו, מה עשה? העכיר לפניו את מחנהו, פעם ראשונה בדמות
ד'רגנים, פעם שניה בדמות אילנים, פעם שלישית בדמות כוזקים, פעם
רביעית בדמות צידים. פעם חמשית בדמות בעלי תריסים וכו' וכו' עד
שחעומדים מרחוק יכולים היו לחשוב כי רב מחנהו מאד ואין קצה
לאוכלסיו, אך יודעי חן ידעו מאד כי אין זו אלא מחנה אחת שמתהפכת
לכמה פרצופים, וחוששני אם אין זה גם משפט המתנדבים: הרבים
המגינים על מצר משגבם, ואם כך הוא באמת, אז אין תקוה
רבה להבית הזה, כי יאריך ימים על הארץ, ובמותו אתאבל עליו מאד!
כן זאת שנית עליך לדעת, כי אנכי על דעת עצמי יצאתי
למלחמה על הקלקולים בבית הספר הזה, ולבדי הנני נלחם, ואינני
משתתף בה עם אדם בעולם, כי אותם בני אדם אשר במחתי כס, כי
אתי יהד יעמדו במערכה הפכו פניהם כיום קרב ויברחו לנפשם כהחבא,
אם משפלות ידים ואם משפלות הנפש, וכל העבודה עלי, ואנכי לא
ביד רמה יצאתי, כי אם ככח האמת, ולא לנצח מנמתי כי אם
לגלות המסך ולפסוח עינים, הרואה יראה והמעצים עיניו להכעים גורם
רעה לעצמו!

וכזאת שלישית גדלה מעוהך באמרך: "עם הספר" אלה! כלומר:

עם בני ישראל סבאו. הם הם שיגיגו על "בית הספר". הן עם בני ישראל לא "עם הספר" לכד הוא, הלא גם בשם "עם החמלה והרחמים" ידענוהו ולמה הוא רואה עמל בצאת אויבים נרגנים להרוס את שתות בתי החסד והרחמים בירושלם ואיגו מתעורר עליהם ויושב שקט ובוטח? כי עד היום לא ראינו איש יוצא לתבוע. דרך משל, עלבון "בית החולים" הגדול העומד לנס. ועלבון בית "מיושב זקנים" העולה כיונק לפנינו בארץ ציה, ולזכות אותם במתנותיהם על מנת למיקמ את חבר הנכים אשר חוברו עליהם לנכאותם מעל פני הארץ, ונהפוך הוא: רואים אנו בגי עליה מסכירים פנים למלשינים ומחזקים את ידם מי בידיים ומי בגרם מי בפועל ומי בנתינת מקום, והכל בחשק נמרץ כאלו להפיל את חימת יריחו מגמתם. ומדוע כל אלה. הלא תגיד לי רב נכבד, מדוע כל אלה? אך אם לא ידעת אתה אחיך אני! גם "עם הספר" גם עם "החמלה והרחמים" נכודו במקומו מינח; אך להתעורר על עולה אין זו ממדתו כלל, כי מתקה לו השנה מאד ואפילו אתה שורף את ביתו עליו לא יקוץ במרם תנע האיש אל עצמו ואל בשרו. הן אמנם רואה אתה אותו לפעמים מפרפר בידי ורגליו כמו להגן על עצמו; אך אין כל זה אלא מתוך חלומותיו הקשים ולפיכך אתה מוצא כי כל מעשיו תכונת מעשה חולם להם ואינם יוצאים למטרה אלא לצדדים. ואולם המעוררים והנוקפים אשר לפנינו, הזועקים והצועקים והממלאים את כל העולם בהמונם ושאוונם, כאלו שלוחי עמך בית ישראל המה, משרטוטי פניהם הכרנום כי לא בני "עם הספר" המה, כי אם בני "עם הספרות". ואם רצונך לעמוד על ההבדל שבין אלה לאלה, עיין "בפרוס" השני במכתב ההולך בראש!

ד) בסוף דבריך, רב נכבד, לא תמנע ממני גם נועם מוסרך, על שאני מערב שאלה בשאלה ועל מה שאני מדבר סרה על רעיון הישוב, ובקול מוכיח ממרום ישבתו תקרא לי בהדר: כלך לך מדרך זו! אל תביא ערבוביא לעולם ואל תשיא עין אשמה על ועד חברת התמיכה וכו' וכו'.

בי אדוני! חכיבה עלי תוכחתך מאד ועמרות על ראשי אענדנה; אך מכל דברי הקודמים הלא נוכחת, כי אנכי ודאי שאין דרכי לערבב דבר בדבר, וברעיון "חבת ציון" לא נופל ולא מאוחר אנכי לא ממך ולא מחבריך ואף לא מכבוד עורך המליץ נ"י המפקפק אמנם באהבתי היתירה להישוב מפני שאינני מסובי החובבים כי אם ממשוטיהם, אלא שכרוב חסדו מכטיחני סליחה גמורה גם מצד הטובים, אם רק תמצא ידי לקיים את ההלכה בידיהם כי אין דין כלאים נוהג בשרשים, ואחרי כי כן הלא אין תועלת בתוכחתך אלא להלכה ולא למעשה.

ואולם בדבר "השאתי אשמה" על הועד אשר תאמר למנעני ממנה, כלומר: בדבר זכות "הבקורת החפשית" ביחוס אל מעשי הועד אשר תאמר לשללה ממני, מרם ידעתי אם מחויב אנכי לשמוע לך, כי ידוע תדע אשר גם בהקרת כבוד הועד הזה ובחפץ לקיימו ולהפריחו אינני נופל ממך מאומה, אלא לפי שבכבודו יקר לי מאד ולפי שאני חפץ בקיומו לפיכך הצדקה לי לבקר את מעשיו איזה מהם יסכון ומאיזה מהם יתרחק. וכי מה אתם סבורים — שהועד הזה צלם איזים הוא שאין בשר ודם רשאי להרים המסך ולהסתכל בפניו? אמת כי קודש הוא; אבל אין קדושתו יתירה על כל שאר מסדות החסד והצדקה העוזרים להרחבת הישוב, ואם אלה נתנים למדרס לשון שגג ר לכל הרוצים להתעלל במ

ואין העולם חרב, הלא גם לא ירגזן עמודי הישוב בבקרי אני את מעשי הועד בבקורת אמת. ומה אני שואל ממנו? הלא אך להנזר מהשפעת בני משה! כי בהנזרו מהשפעה זו תקוה לו כי ישוב אל המקום אשר עמד שם בתחלה לשים לבו להשאלות הטמטמיות העומדות על הפרק כגון: שכלול המושבות המבטשות תפקידן ופתרון שאלת הפועלים בדרך מצויה ופשוטה, וכן כל כיוצא בזה.

ה) בדבריק האחרונים האלה, תתן לי בחסדך רשות לסיב אל בני ב"מ ולקחת מהם חליצתם, לכן יודע תדע רב נכבד כי אין לי מלחמה עם בני אגודת ב"מ כשהם לעצמם, יודע אנכי כי יש בהם רבים אנשי חיל ישרי לב ותמימי דרך שאינם יודעים מסוד אגודתם מאומה וכל כונתם רצויה. וגם יודעי החן שבחם חלילה לי לבזותם כולם בלבי ולחלחם במתוראגשים פרטים, ואדרבא רבים מהם ואת הגדולים בהם אני מכבד בתור בני דעת ובני לב. ואין מלחמתי אלא בשטתם הנלווה, אשר שואל צעדיה יתמכו. מודה אני כי לא נמסרו לי סודות אותה השטה טפה לאון בדרך "סבל הירושה" ולא עמדתי על אוסיה אלא מסכרא הבנויה על יסוד דברים שיש בהם ממש ושאינן בהם ממש, או כמו שיאמר הרוסי: על יסוד דברים הנתפשים ביד או שאינם נתפשים ביד; אך בטוח אני כי כונתי לסודותיה כאלו נמסרו לי למורשה. ולכן מלחמתי לי בה בשטה עצמה, ובכל מקום שאני רואה את ידה ומכיר את פעולתה, בין שנושאה המה בני אגודת ב"מ ובין שהם עומדים מחוץ להאגודה חובתי היא לעורר עליה את עיני העם למען ידעו את אישר לפניהם.

ו) במרם כלותי דברי, נמלכתי ואשיב לך גם תשובה מצרה ביחוס

להעדיף אשר הקימות לענות כחשי בפני. האגדה מספרת, כי שאל
שאל המלך צלח-דין את רבינו משה בן מיימון לאמר: אתם היהודים
הרי מודים אתם כי בכל הדינים הולכים אחרי הרוב ולמה איפה תחזיקו
בדתכם אשר המודים בה הם הם המעט בכל העמים ולא תעברו אל אחת
הדתות אשר מאמיניה שליש העולם. ויען רבינו משה ויאמר: אדוני
המלך! בהיותי קרוא אליך בפעם הראשונה לימי חיי ואבוא אל
החצר והנה היא מוקפת בתים ופתחים רבים להם ואשאל את אחד
העוברים שמה להגיד לי אם זה הוא דרך מבוא היכלך אשר בתוך, ויאמר:
לא! ואשאל לשני ויענני כמשפט הראשון וכן השלישי והרביעי והחמשי,
ואפנה לי על ימין ועל שמאל, והנה חדרו משכיות, בתי תכשיל אורות
ופחתים, אך את היכל שבתך אדוני המלך, לא מצאתי, אז עלה
לקראתי איש אחד ויראני את פתחו והנני עומד כעת לפניך ונהנה
מזיו עיניך, ועתה שפוט נא, אדוני המלך, היש לי ללכת אחרי
העדים הרבים אשר התלו בו ויתעניי או כי עלי לשמוע בקול
האחד אשר הראני את דרך האמת?

ואחה שלום, רב נכבד, וכל אשר להועד שלום. מוקירך ומכבדך

יחיאל מיכל פינס.

מלואים

להערה 2 "בתשובה המסוימת" שבהחבצלת גליון 20.

האדון גרזובסקי ענה על דברי האדון בלקינד (אשר הוא מצדו הציע כי בבית ספר של ארבע מחלקות, כלומר: בבית ספר אשר הילד העובר בארבע מחלקותיו הרי הוא מבלה ארבע שנים, ראוי הוא שיושם לחוק, כי יגמרו בו את ספרי תנ"ך כולם מראשיתם ועד סופם) ויאמר: אין לנו כל צורך לראות (?) אם נגמור את התנ"ך ואם לא, הן אם יהיה בית הספר בעל שתי מחלקות, הגם אז נחייב (?) לגמור את התנ"ך עם הילדים הרכים? עלינו לא להעמיס על הילד הרך משא לעיפה כי אך השחת נשחית את מוחו, ויותר טוב ויותר רצוי ללמדו דברים קלים מן החיים המפתחים את מוחו.

ויוסף יודלוביץ (המשורר של החזן) להוכיח, כי אין יכולת לחייב את התלמיד או את התלמידה בבית ספר הכפרי (?) למשל: ללמד (?) את פרק (?) ו- ופרק ז' במדעים וכו' וכו', כי כלום ספר מקרא לילדים קטנים (?) הוא הספר הנפלא הסתום והעמוק הזה (התנ"ך)? אמנם נוכל לבחור ממנו ספורים קלים, כספורי יהושע ושופטים מלבד הפרקים האחרונים, וללמד זה לבני המחלקה הראשונה בנקודותיהם בתור: ספר ספורים קלים לילדים, בעת אשר ילמד (מי?) את ספורי התורה, בתור: דברי הימים כספר לא מנוקד ובעל פה.

אמת מארץ

תצמח

כמחברות יוצאות לע"ע, לפרקים בלתי קבועים
ובכמות בלתי קצובה

על ידי

בית ישראל

מחברת רביעית

יצאה לאור בחדש אייר, שנת : "נדרשך בדעה" לפ"ק.

מחיר המחברת הוא חצי פיאנק וספריה קודש לישוב הארץ על טהרת הקודש. וכל החפץ בה
ישנה אל האדרסא :

PINCHAS M. GRAJEWSKI

JERUSALEM (Palästine)

ציונים חובה

תוכן ענינים במחברת רביעית :

- חמשה מאמרים בפתרון שאלת "מה הבטחה? והם :
- (א) מכתב לבני ציון שברהאטין.
 - (ב) הדבור והמעשה בשלילה.
 - (ג) תשובה לשני משיגי.
 - (ד) מכתב לעורך הירחון "מזרח ומערב".
 - (ה) אין מזל לישראל.
- מאת יחיאל מיכל פינס.

תוכן ענינים במחברת הבאה :

"מאשר יעלה המלצה".

כבוד חברת "בני ציון" ברהאטיץ (*).

קראנו את דברי האשה לאה פרדל נאגלבראן מירושלם לבנה או לבניה בעירכם, אשר פרסמתם בנלוין שנים עשר אשר לעתון "הצבי" ונצטערנו מאד. אך לא נכחד כי צערנו לא על הדרכים שמשתמשים בהם אויבי הישוב להבאיש את ריחו בעיני בני עמנו" במוכן שאתם כונתם בדברים הללו, מפני ששתי תשובות כדבר: א) אויבי הישוב שאתם כונתם להם, יציר דמיון המה: יציר הכל פה של בני כתי ידועה היוצרת צלמי בלהות לתכליתה שאינם במציאות כלל, ואם הם במציאות אין חסם להרע או להטיב. ב) דברים היוצאים מעמק לב אס עניה סוערה בדברה לבניה למרחוק, אין מקום ליחסם לדברי תחבולות היוצאים

(* חנורה זו פרסמה "בהלכי" י"ב "לנען ירחו בני עוננו בחיזו דרכים ששחוטטים לייבי הישוב להבאיש ריחו צעיני בני ענינו" חס הנוכח הבח להלכה, ח"ל: בני בני היקרים מה מאד ענמה נפשו בשאלתך במכתבך אל ארות הקולניות בני בני השמרו לכם מננוע עליהם כי המה בקוץ מכאים לבני ישראל בעת הזאת והמה סוררים ומורים בדרכו ה' כי כמה נפשות ישראל נלכדו בשחיתותם והמה לדמוס תרתי משמע יארובו כי כמה נפשות נאכדו בנפשם ומאדם ה' ישמרכם מהם ומהמונם ואל תקרבו אף אל פתח ביתם כי למלאת נרונם בלשונם יחליקון סורשים רשתם להפיל ישרי דרך ולהפיל בעצומיהם הלכאים. נא בני אל יעלה עוד מעשה זאת על רעיוניכם ה' כשום אופן שבעולם רק סירו טמא צאו למו תקראו בכל מחנות העברים הנאמנים בה' ובתורתו כי כל באיהם לא ישובין ולא ישינו איהות חיים.

לאה פראדיל ננאלבראן בחתימת ידה.

למטרה ידועה ואדרבה, יש ליחסם לקול מתוך העם לכמוי נאמן לדעת
 הקהל לפי תומה. וא"כ איפא מה צערנו אנהנו? אמנם גם אנו מצטערים
 "על הדרכים שמשתמשים בהן אויבי הישוב להכאיש את ריהו בעיני בני
 עמנו" אבל כמובן משונה מהכנתכם באותם הדברים לגמרו. חכמינו
 ז"ל דרשו על הכתוב: "משנאי אהבו מות — אל תקרי משנאי אלא
 משנאי". המה בחכמתם ראו אז מה שהיה למלה כפי הדורות האחרונים
 לאמר: "שמרני ד' מאוהבי ומאויבי אנצור נפשי" כי באמת אין דבר
 טוב בעולם שיהיה לאויביו שליטה בו לרעה לולא קדמו אוהביו במעשיהם
 להכשירו לקבל נזק. גם בנידן דבר הישוב, אין לכחד כי נמצאו לגיונות
 של בטלנים בעולם בין בתוך צונפי מצנפות ובין בתוך לבושי קצרים
 אישד הוא להם לזרא, אך לא אלה המה האויבים אשר לענין הישוב
 לפחוד מהם. כל אלה בני ההרגל המה, או בני החנוך המעוקל, כגון
 אותי בן הרב היושב על דוכן עתונו האורתודוכסי ודורש כר' תבלאי
 בשעתו: בישראל לאומית עצמית למה? או לאומית גרמנית או לאומית
 צרפתית! וכגון אותו הרב האורתודוכסי הדורש בפרק הכוזרי לפני העם,
 וכשמגיע לפרשת ארץ ישראל מיד פורשי ואומר: מהלכות של עמעום
 היא זו ואינה נהוגה בזמן הזה! דברים פורחים באויר כאלה לא יהיה להם,
 ואי אפשר שיהיה להם קיום לזמן מרובה, האויבים הללו, אולי אפשר
 להם לעצור את התפתחות הישוב לזמן מועט, אך אין בכחם להשיבו
 אחור. הרעיון של הישוב כבר הקיץ לתחיה ואחז דרכו והוא הולך ומתפשט
 באומה וכוכש בכח אמיתתו את כל הלבבות מימין ומשמאל, וכל
 הבלטלים וכל הנאורים המעוקלים המתכחשים ללאומיותם, בין שהם
 מעצים היבשים של האורתודוכסיה הגרמנית ובין שהם מנאדות הנפוחים

של הריפורמים — סוף סוף יכרעו לפניו כרך או יתמו בהבל. אך
האויבים המסוכנים להישוב, האויבים, אשר בגללם עומד הישוב
ש במעשה להקריב למרות כל התקדמיתו המדומה, אותם תמצא בין
האוהבים דוקא. הם המה מתי מספר בעלי הזיה האומרים לברוא ליהדות
לב חדש או מרכז חדש. אין אנו טטילים דופי באהבתם לציון עצמה,
כי מי יודע! אולי מהורה היא? אך זאת נאמר, כי אוהבים המה את ציון
לפי דרכם המקלקלה והיא גורמת לה שגיא את עצם הרעיון בעיני העם.
הכל יודעים כי בראשית התחדש הישוב לא היו טוב העולים
לארץ מהמוזמנים לה. כי רבו בהם קלי הדעת והדת וגם פורקי עול
גמורים נמנו ביניהם, ובכל זאת לא הפילו פחדם על אוהבי הישוב
באמת, ולא הרפו ידיהם, כי אמור אמרו בלכבם: גם בעלות ישראל
ממצרים ערב רב עלה-אתו וגם יקד המעלה בימי עזרא היה מעשרה
יוחסין שלא נפקדו בהם גם נושאי נשים נכריות וגם מהללי שבתות;
אלא שזכות מצות הישוב עצמה עמדה להם, שסוף סוף התבררה
חפטולת מתוך האוכל והתכן והמוץ מתוך הבר, כי על כן אין ספק
אשר כדבר הזה יהיה גם הסעם, ובשנים הראשונות לחישוב היו הדברים
נראים כי החוכמים הנאמנים לא שגו במשפטם בפנה זה. לאשר נראה
בה באמת נמיה לטובה. הנה זאת המושבה "ראשון לציון" ורעותה "גדרה"
אשר הקנאים דנו איתן מדין עירות הנדחות בראשונה — לא ארכו
הימים ופורקי העול שבקרבנה יצאו לאשר יצאו ושאר העם שבו ללכת
במסילות אשר סללו להם אבותיהם יראי אלקים, וגם הפוסחים על שתי
הספים נמשכו אחריהם עד שבימים האלה אין סבה אפילו למחדדים
לשאל במושבות הללו על הכשרות ועל המהרה ועל מלאכת חול.

ואולם מיום שנברה פה יד בעלי "מחליפי המרכז" רואים אנו
למרות רוחנו, כי הדבר הולך וחוזר לקדמותו. הן אמנם כי בעניני כשרות
ומלאכת חול אין חפצי להוציא לעז; אך לעומת זה בכל דבר הנוגע
לטהרה, כלומר: לטהרת הדעות והמוסר והמעשים הננו רואים נסיגה
גדולה לאחור. החומר יפוד סליים זא יא. יתח זכים זא יתח זכים
לכלי תת מקום למעות בדברינו הננו אומרים מפורשי כי אין
כונתנו לאותה הטהרה בדעות וכונן שמתגדרת בה החברה האנושית בכללה,
אך לאותה הטהרה שטמציינה בה כנסת ישראל לכרה בכח רוח התורה
הנמועה בה, ולמען העבר כל צד טעות הננו לכאר דברינו כציוור.
בראשית ימי הישוב עלו רבים מעמי הארץ מרומניה ונוספו
עליהם צעירי בעלי עגלה ומהם נושכח יפו. בימיהם היתה החוללות
מצויה בעיר הזאת, ותהי לחרפה בעיני עם הארץ, אשר אמרו: הנה עם
די אלה ולארצם יצאו, וראו במה הם עסוקים? אפס בהתחזק בה הישוב
וכבוד הרב הג' הרגה"ה ג"י בא לשכון כבוד בתוכה, ראה את הפרצה
ונדרה, ותהי גדורה ועומדת, עד שיצאה הוראה הלכה למעשה מבית
מדרשה של "אגודת בני משח" לאמר: יבואו הנשים על האנשים ויצאו
במחולות — הן אמנם כי באותה ישעה נודעוזה העולם על הוראה זו אך
סוף סוף כיון שיצא הדבר בהיתר, כך נקבעה הלכה כדורות, שטא תאמרו:
צורך גדול בהיתר זה להתפתחות הישוב, או אולי להומים העם מאד
אחרי המחולות במדה שלא יוכלו לעמוד באסורן? גם מבלעדי נגיד
לכם תדעו שאין הדבר כן, אלא שבני אותה הכתה מת כן גנים
ומתאמצים לחכב את המחולות על הבריות לשם שמים דוקא: לשם
התחדשות רוח עמנו ולשם החלפת המרכז: ועתה כבר היתה

חבה יתירה זו לבולמוס שתקפה אנשים ונשים : לבולמוס של קדושה
דוגמת הבולמוס האוחזת את הנוירים החוללים בהתלהבותם ! וידענו
בני אדם באחת המושגות אשר התלהבותם במצוה זו עלתה למעלה רמה
מאד, ואך בקלוט אונם קל מכלא ומשריפיתאי אפילו במרחק כמה מילין,
ימהרו יצטידו הם ונשיהם ובנותיהם ואחיותיהם וירוצו וישתקשו במרכבות
לבוא למקום שהקול יצא משם כדי לקיים בדחילו ורחימו מצות רקודין :
לשייל חיננא כהדי דשקנתא !

ושכנה זו אתם יודעים מי היא ? פעם אחת נודמננו לבי הלולא
וראינו : רובה זו יוצאת סרועת ראש ונעולת גנטין לבנים ועוסקת ברקודין
בבחינת זויג בכונת הלב ורקדוק פסיעות . אמרנו לה : שוכי השולמית
ונחזה בך . הלא את היא חנה חיה מכפר רפיש המוכרת תפוחים —
היכן קפליטה שלך אשר כסתה ראשך עד גבות העינים ? ואיפה למדת
ליפות פעמיך בנעלים . בת נדיב . בתו של אברהם אבינו ? האם קולמורא
באה בלבך פתאום . עניה סוערה . ותהי לאחת מכנות ציון שבדור ישעיהו ?
"לכה ושאל את בעלי" ענתה מתאדמת . "חנה הוא יושב שמה בין זקני
עם הארץ!" — מה לך שמואל מלמד ! מדוע תתן לאשהך ללכת פרועת
ראש ולצאת במחול עם בחורים ? הן בכפר-רפיש . בחוץ לארץ . לא
הסכינה לעשות ככה . ופה בארץ ישראל ההותרה הרצועה ? — "הם !"
ענה שמואל מלמד בלחישה . "אל תבוישני : המרס תראה כי במסיבת
כבוד אני מסב?" — טוב איפא נטה הצדה ונדבר בלחישה , אך הגידה
נא לי אחי , מי המה האדונים הללו שאתה יושב במסיבתם ? —
"אלה זקני הכמה המה . העוסקים בכריאת "מרכז" חדש ליהדות
ובנהגת האומה הישראלית בכללה , ועתה אנו מתיעצים

על אדות בתי הספר אשר הקימנו כיפו להרכיבן כו תורתנו ברכים ולחנך
על ידו דור כלככנו.

— הגם שמואל מלמד בנביאים ובמנהיגי האומה? בתמיה! —

«ומה תתפלא? הנה זה לי כעשו שנה בעבודת הלאום: והטרם

תדע מה שאמר נפוליון: במלתחת כל איש צבא שרביש שר צבא

טמון? ואנכי עשיתי חיל בזמן קצר מאד: מחדר המלמדות נכנסתי

מיד ללשכת חשאים והייתי מראשי אנשי סודיה ועתה הייתי גם לשר.

— אשריך וטוב לך! היינו דאמרי רבנן: הזהרו בגוי קמין ות"ח

קמין דמלכותן אחורי אודניהו קיימי ואולם אשתך מאי הוה עלה? הגם

היא טפסה ועלתה אחרך במעלות הבמה ונתבמתה גם היא? —

«איזוהי אישה כשרה העושה רצון בעלה».

— אם כן איפא חנה חיה על דעתך פרעה ראשה ויוצאה במחול

עם כחורים — אך מי החיר לך את הדבר הזה? הטרם תדע כי חבוק

ושאר קרבת בשר כיוצא בו בעריות אסור גמור הוא על פי שויע? —

«שולחן הערוך, שולחן הערוך! אלו על פיו נחיה לא נהיה לעם

טבעי לעולם!»

— הר"י קריאו ז"ל לפי הנראה לא מצא חן בעיניך אך הלא גם

הרמב"ם הפליסוף אוסר דבר זה ומחייב עליו מלקות על פי מה שדרשו

חז"ל «ולא תקרבו לגלות ערוה — לא תקרבו לדברים המביאים לגלות

ערוה?» —

«(בנחוך קל) יצחק רעי אומר: שים גם את הרמב"ם עמוק

עמוק — בצלחתך. גם אם אליו נשמע לא נתקדם הרכה.

— (בתמהון) מה זה היה לך שמואל? מאימתי נחה עליך רוח

פיליזופיה נוראה כזאת? הזאת התורה אשר קבלת מבית מדרשה של
הבמה? ויצחק רעך אשר אמרת, מי הוא? הוזה יצחק הבטלן שהיה
בכפר רפיש חובש — בית המדרש? הגם הוא נתעלה בענן ונתקדש בענן?
"פשיטא! גם הוא גם אליעזר היחסן מודענו, טוב הלב ומשתתה תמיד,
שניהם היו לבני חיל. יבוא עלי, אם לא בעיני ראיתי את אליעזר היחסן
יושב במסיבה של זקני ירושלם ומתלוצץ באזניהם על הישיבות ובתי
תלמוד התורה, כי אין בהם משום ישו ב העולם אלא משום ב לוי העולם.
הן אמנם כי חיושבים שמה גערו בו בניושה, ולא נמנעו מהגיד לו שבחו
בפניו כי עו פנים הוא מאין כמותו. אפס כי הוא לא חת ולא זע מפניהם
ויוסף ויסרא: הוי מכלי עולם מכלי עולם! התקינו בניכם "בפרוזהור"
ויכנסו לטרקלין של הלאומיות ויצלחו למלוכה; אך תניך וגמרא מה
להם? המתוכם ילמדו לדעת: כיצד נומעין אפילו גפן יחידית? חיה
יחיה, אך בית הספר ביפו! והנני נודר בעדו שלש נרוש! וכדברו ככה
מהר להמלט החוצה, כי ירא פן ימסחו על פניו של . . . בסנדליהם."
— עתה רואה אנכי צדקת דברי חז"ל באמרם: אורא דארץ
ישראל מחכים, כי גם חמורים כמוכם חסמו בה זיהיו לפרנסי האומה.
אוי לך ישראל! אוי לך ירושלם! האבכה או אשמח? הן כבר נתקיים
בנו: ונתתי נערים שריהם ותעלולים ימשלו בם, ונגיש העם איש באיש
ואיש ברעהו, ירהבו הנער בזקן והנקלה בנכבד, העוד יארכו הימים במרם
יתקיים בנו גם סופא דהאי ענינא: ביום ההוא יהיה צמח ד' לצבי
ולכבוד ופרי הארץ לגאון ולתפארת לפקמת ישראל? ד', אתה ידעת!
ואתם בני ציון היקרים שכרהאמין: אל יעלה על לבכם כי
שלחנו חצינו למטרה ללב פלוגי או פלוגית, הציר אמנם שלם לקוח

מן ההוה; אבל מרכב הוא מקוים ונקודות שונות. זעיר שם זעיר שם אשר קלמו עינינו ואזנינו בזמנים שונים טכני גם לזכור היטב: מי ומתי ואנה, ולא נפגע אדם. אך אותו הציור שהביאנוהו פה על הגליון בני ירושלם רואים אותו בעיניהם תמיד. וכסמל הקנאה המקנה הוא בעיניהם המעורר רגשותיהם ומרתיח את דמם. ולא יפלא איפא אם רבים מהכוערים התמימים והנשים קלות הדעת לא ידעו להבדיל בין הטמא והטהור בחפץ הישוב והיה הישוב בעיניהם כולו תועבה.

וגם על הדבר הזה נצטער מאד, למה יסבלו רבים בעון יחידים? מדוע יתנו לשמצה אנשים נכבדים ויקרי רוח אשר כל כונתם באמת לשם שמים ולשם האומה. משום שבני אגודת ב"מ שפכו ממשלתם פה? האם בידם להניא זה? הן על כניהם ובנותיהם לא עוד ישלמו למנעם מהמשך אחריהם. וקח כחם כי יפריעו אותם עצמם ממעשיהם? מעידים אנו. כי גם נפשם דאבה עליהם מאד. הן עוד יזכרו ימי ראשית הישוב והלך רוחם ורוח בני ביתם אז. בימים האלה הסרת המותרות ואהבת המלאכה לכבוד נחשב לכל אחד מהם ואיש ברעהו התחרה להעבירו בדבר הזה: האבות חרשו והכנות זרעו ונטעו. והנשים לקטו עצים ועסקו בתבשיל ותכבוסת, והכל בצמצום ובשמחת הלב. והיום — פה מיום שנתבטמו, אמנם כי הגברים עדיין עסוקים בעבודה, אך בנישים מאן דכר שמה? הנה נות אמנם עוסקות בבית התבשיל. אך אין בית שאין בו משרתת, והתכבוסת מלאכת הערבות היא. הן כרבע מגידי ליום אוכל לקנות "חתיכה גדולה של כריאות" אומרת מטרונה כזו — ומה לי לאבד ילדתי (?) בידים. והילדות באמת מה עושות? עוסקות בתפירה נאה ובדקדוק פסיעות של רקודין ובדבור — לשון הקדש! את זאת עשתה

התכממות! לֵךְ מִדִּבְרֵי הַלֵּב וְלֵךְ מִדִּבְרֵי הַלֵּב הַלֵּב מִדִּבְרֵי הַלֵּב
ועתה "בני ציון" היקרים שכרהאמיין, מה לכם ללאה פראדל הישרה
בנישים, או לסיפרה השיטה שכגברים? תמימים המה וגם נזקם אינו
אלא נזק תמות. אך אם באמת ותמים תאמרו להקדיש מלחמה על אויבי
הישוב, הנה הראינו אתכם איפה הם רועים, סובו לכם אליהם, ואם
תעלה בידכם לנצחם, והצלתם את ענין הישוב מרעה רבה, כי זאת
תורת הכמה וכהניה:

(א) לתת לישראל לב' חדש ותורה חדשה.
(ב) לשרש אחרי כל מדה אשר לפי דעתם יש בכחה לעכב את
גאולתינו, ופדות נפשונו.
(ג) לתת מעצורים על דרך התפתחות "הישוב במעשה" בזה, אשר
יביאו את הנהגתו בידי אנשי בריתם המה.

יחיאל מיכל פינס.

הדבור והמעשה בשלילה.

ככל דבר שהוא אהוב למקום ורצוי לבריות, הכל מודים כי לא
המדרש עיקר בו אלא המעשה, אבל בהפכו לפי הנראה יש מסקפים
בדבר ואומרים: שמא דיינו בשתיקה לבד מבלי הסרת התועבה עצמה?
הרעיון הזה עלה על לבי בשעה שקראתי בהמליין גליון 58 ש"ז את דברי
הרה"ג מו"ה לייב נח באם ה"ו במאמרו "למען ציון". בעל המאמר מרבה
להוכיח את עורך המליין על נתנו מקום בעתוננו לדברי הלאומים
הקצונים, אשר מרס למדו לשונם להסתיר סודם, באמרו, כי יש בכח

דברים כאלה להסיר את מרכיב בני ישראל החרדים על דתם מאחר רעיון הישוב החביב לכולנו.

אישו, רב נכבד! מה יתרון לחפזות על הדברים אם הדברים עצמם חיים ומייתים? הן משל משלו הזל בכיוצא בזה: לבית מלא תבן כשמתישן מתחיל התבן לבצבץ מן החורים מאליו? ואף הנדון שלנו, הלא מרם נתיבש הדיו מעל תשובתי שהשיבותי לבני רהאמין וישמה הראיתי כבמחזה, כי כבר התחיל התבן לבצבץ ושמת הקצונים הולך ויוצא אל הפועל. וכבר הגיעה לאזנינו מעשה בהטיטרון ברחבות בחיט חג הפסח שנה זו! מושבה זו של רחבות הכל יודעים כי רבנים וגם גבירים יראי אדקס נמנו בין ראשי מיסדיה ותהי בראשיתה תקוה ליהדות למצוא בה מפלט, אך אפשר שאין הכל יודעים, כי כל עניניה נשוקים על פי כהני אגודת בימי וצאו וראו מה עלתה לה! המושבה הזו היתה עתה מקלט להוללות וקלות הדעת, תולדות התרבות היונית אשר אומרים בני האגודה הזאת לתת לה פני יהדות בהלבישם אותה מחלצות שפת קודש או שפת יהודית המדוברת, העת לחשות היא? העת לחפזות על התועבה הזאת ולכסותה כלילה? אדרכא בואו ונחזיק טובה להפטפטנים והמתפרצים, המגלים בדברים ברורים את אשר בלבם, כי ידע ישראל את אשר לפניו ויזהר מבוא אתם בכרית המעשה, ואם דאבה נפשך על פרוד החבילה, אל תדאבי, כי במקום שהטומאה עילה בחבורין אין תקוה לטהרה אלא בפרוד, כי לכן תחת עמלך להסתיר הנגעים אשר יאכלו וישחיתו את כל הבשר, הלא טוב טוב לך להניף עליהם את האזמל של רופאים לחתכם מתוך הבשר ועלה במקומם אפילו צלקת ואז נלך לבטח דרכנו ולא נכשל.

אני אמנם יושב ארץ ישראל אנכי זה כשיש עשרה שנה ודרכי
 ארץ רוסיא נסתרו ממני כהיום ; אך לכי אומר לי כי גם עתה רוב
 המנדכים ומביאי התרומה להישוב אל דגל החרדים יחשבו, ולא נתנו
 ההנהגה בידי הלאומים הקצונים אלא מפני שעלתה בידי האחרונים
 לגנוב את לבכם למען יאמינו בהם כי בענין הישוב תמימי דעים המה
 עמהם ואין דבר חוצץ ביניהם. אך בהודע להם ברור כי אין הדבר כן
 וכי אין הקצונים משתמשים בכסף החרדים אלא להתעות את ישראל
 מאחרי אביהם שבשמים למען ידבקו בלאומית הטבעית, הלא אז יבדלו
 מהם. ואל תטעה, רב נכבד, כי רצוני אשר כדול יבדלו החרדים מעל
 ועד ההנהגה שבאדיססא ויכוננו להם ועד הנהגה חדש ; כי הבדלה זו
 אין בה דעה וזה משני טעמים : א) מפני כי לא על נקלה יעלה
 בידם להשיג רשיון חדש לאגודה חדשה. ב) מפני שבאמת אין לנו
 להתאונן על עצמותנו של הועד הזה מאומה. ידענו את רוב היושבים
 בו שהם משלומי אמוני ישראל יראי אלקים פשוטים ולא ילך לכם
 אחרי התוהו ; וגם החפשים שבהם רובם חפשים המה לעצמם ורחוק
 מלבם החפץ לזכות את ישראל בתורה חדשה ; אלא שכלם יחד מושעים
 הם ממתי מספר התועים והמתעתעים הבאים עליהם בעב הענן של תורה
 חשוכה מולדת הזיה-נאורה ; וימישכו אחריהם מבלי דעת. ולא יפלא בעיני ;
 איככה יתנו אנשי לב כבחירי בית הועד את לבכם שבי בידי ההזים
 האלה ; אחרי רואי כי גם פה ; במסוס המעשה, ישנם בני אדם הרבה
 יראים ושלמים הרואים את כל התעתועים בעיניהם והם נפתים להאמין
 כי כל אלה אינם אלא מקרים בודדים הנמשכים מסכות בודדות, כי לא
 יתנם לבכם הטוב לתלות את הקלמלה במקולקל ועומד מכבר ; אך מי

האיש אשר עיניו בראשו ואינו נדח מתלכת לשון נכריה הוא יראה וידע כי אך סבה אחת כוללת לכל ומעין גרפיש ומקור משחת הוא גם יקר את המים המאזרים הישופים ועובדים על פני הישוב.

כי על כן חביבים עלי דברי דודים של כבוד הרה"ג מרה"ד"ש שלאסמך נ"י באמרו כי על החרדים לבוא עדרים עדרים אל חברת התמיכה המאושרה למען תחזק ידם על ועד ההנהגה באדיססא לפקוח עיניהם בעל כרחם לראות נכחה ולא יתנו נפשם לשלל לכהני הבמה ואז לא יהיה עוד הועד הפועל שביפו לכלי מעשה בידי הכהנים הללו לתת לצבא העובדים על הרי ישראל רוחניות תחת גשמיות כלומר: בתי ספר בוקקים ומבולקים תחת חנוך ישר טבעי ודתי כאחד מחולות ותיאטראות תחת עבודה וחסון וסוף סוף פמפומי דברים ועצות מרהוקות תחת תמיכה נאמנה בר ולחם.

הנך אומר רב נכבד כי עוד רב העם אשר לבם רחוק מהישוב ואני מאמין לך באמונה שלמה כי כן הוא אבל במה תאמר לקנות את לבכם? האם בהסתרת האמת? לא! לא! כל אלה לא יועילו מאומה. הקהל דעה טבעית לוי אשר לא תתנהו להקמשך אחרי מאורי מתעים ומשאות שוא ומדוחים. לכו יחוש את האמת גם אם יעלימו ממנו ואם אמור תאמר לשנות את דעתם עליך ועל הדומים לך לישרש אחרי הרעה הנמצא בדבר ולטהרו מכל חסיגים אשר יעממוהו והיה פולו קורש לד' אז אערבך כי כל אלה אשר בשונאי רעיון הישיב המה בעיניך יהפכו לאוהבים לו ולמחזיקים בכריתו כי מי בן ישראל אשר זכר יושלם יקר לו לא יתפעל בהתפעלות קודש מרעיון התישבות יהודים בארץ אפילו בזמן הזה? מי הוא אשר דברי הגאון בעל ח"ס לא

יהיו חקומים על לבו כי עבודת האדמה בא"י היא עצמה מצוה כהנחת תפילין והטלת ציצית בכנפו? ומדוע ישטימו את הרעיון הזה בשעה שהגיע עתו לצאת לפעולה? אין זאת כי אם השאור שבקרבנו הוא המעכב. לכן הסירו נא את השאור הזה וטהרו את מעשיכם מכל חלאה וכל רעיון זר אשר לא לנו הוא וכל העם מקצה כאיש אחד חברים ינהו אחריכם.

בהיותי נאמן לכלל המוסד לי: לבלתי חפות על מימים שאני מוצא לכל דבר, גם בהיותו חביב לי מאד, הנני גם להוכיח עם איש בריתנו העומד אתנו יחד במערכה הוא הרה"ג מוהר"י טעפליצקי נ"י, ואנני מונע עצמי מהגיד בפניו כי דרכו במלחמה זו, לא ישר, לאשר רואה אני בהנמיה יתירה לקציניות הפורחת באויר. לפי דעתי אין הנמיה הזאת טבעית אצלו, יען כי נמנע הוא כמנע, אשר איש הוגה דעות יתקע עצמו לצד אחד במדה כזו, אין זאת כי כבוד הרב שיח"ו אחז בזה בעצת הרמב"ם ז"ל בפרקו לאמר: אם רואה אדם שלבו נוטה לצד אחד יותר מדאי יתאמץ להטותו לצד המתנגד למען יעמוד על קו האמצעי; אך כמה הדברים אמורים? בזמן שיש לאדם עסק עם נפשו הוא וזו אינה ממדתו של הרב נ"י, כי הלא כנפשו פנימה אין שום מלחמה, וברי לי כי דעותיו קבועות ועומדות ומשורישות על פלגי התורה והיראה בשרשים טובים מבלי לזוז ממקומן; אלא שהוא בא בשטתו הקצונה למען לחלץ אחריהם מסכך הקיצוניות המתנגדת, כי על כן הוא מתאמץ לישר את המעוקל ולהכב עלינו את המגרעות שנשפלו בנו בתוקף יד התלאות למען תהיינה בעינינו כמעלות טובות, ודרך זו גם היא ממין העלמת האמת. שאינה כשתיסה גרידא, כי אם בדכור הנהוג בין

הדיפלומטים, אשר תורת רבם חקוקה על לבם לאמר: "לא נתן הרבוי אלא להסתיר" תחתיו מה שכלב". אפס כי דרך זו לא תתכן וגורמת אצל אחרים ההפך מלאשר נתכונה.

הנה, דרך משל, יצא הגרי"צ נ"י להטיל דופי בעבודת האדמה בכלל באמרו "שהיא מגשמת את הכריות, האומנם יאמר, כי בדברים מפליאים כאלה ישיב לבצרון, את התועים מדרך? הלא אדרבא, כל השומעו דורש דרשות כיו"ב להשניא על בני ישראל את העבודה הזאת שהיא בסיסה של כל אומה ועליה נבנתה גם עממותה של אומתנו, יאמר בלבו: אין זה אלא מן המתמיהים ודבריו שכמלו מקצתם כמלו כולם. וכאמת תמה אנכי כיצד נותנים מגרעת בעבודה זו, אשר רק עליה כל תקותנו, כי תרפא אותנו מהמחלות והנגעים שדבקו בנו בתגרת יד הגלות והגרות? וכי לא כך דרשו חז"ל: מלך לשדה נעבד, אפילו הוא מלך ושליש מסוף העולם ועד סופו, אי עבד ארעא עבד ואי לא עבד ארעא אין לו ולא ככוס, שכל מי שהומה ומהמה אחר המטון וקרקע אין לו, מה הנאה יש לו? הרי ששקעה ספינתו של אחד בים, ויש לו קרמט על הארץ יעמוד, ואם אין לו קרקע אין לך הבל גדול ממנו! (עיון ויק"ר פרשה כ"ב) האומנם כי אמר ר' אלעזר אין לך אוטנות פחותה מן הקרקע, אבל הוא גם שאמר: כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם (יכמות ס"ג ועיין בהגהת הרצ"ח שם), ואם גם היו רבים מחז"ל שמה שנתנו משפט הבכורה להמסחר, אך הנסיון מכריע כי לענין קיום העושר הלכה כבתראי בעלי המדרש ז"ל מלבד מטוב המוסרי הצפון בעבודה זו כידוע.

כן גם מתאמץ הריצ"ט נ"י להשניא עלינו את הדעת בכללה ולהתעיב בעינינו את תורת הטבע וידיעת הקורות, הפך מה שלמדנו

חז"ל: כל היודע לחשוב תקיפות ומזכות ואינו חושב עליו הכתוב אומר:
ואל פועל ידי לא יביטו וכי' ושאר מאמרים הרבה המדברים בשבח
החכמות והידיעות השונות, אשר הבקי באגדות ומדרשות לא יבצר ממנו
לקבצם כעמיר גורנה, וכי כעורה זו שאמר הגר"א ז"ל, כי שער אחד
בחכמה פותח כמה שערים בתורה? ומה החרדה הזאת אשר חרד הריצ"ט
ג"י לבלתי תת לרבנים ומורי הוראה בישראל שיקנו להם מושג כללי
דרך משל מחכמת הכימיה והנתוח? הנה הוא אומר: פן יבואו הרבנים
המלומדים להתיר ימצה מלוחה" או להקל בזיעה היוצאה מבליל חמץ
הנקרא כוהל או ספירט. אך מה בכך? וכי לא רבו הפוסקים אשר עמדו
על הקולות האלה מסברא? ולא עוד אלא שגם האוסרים הלא סמכו על
סברות כימיות שהמציאו מדעתם, כי מה טעם אסור המלח במצה? משום
דמליח הרי הוא כרותח וגם זה כלל לקוח מתורת הכימיה הוא, אלא
שלא אמרוהו חז"ל כי אם לענין בליעה ולא לענין חמוץ. ולפי דעתי
כשם שאין מקיישים במרפות כך אין מקיישים בכל שאר החלכות שישודותן
בחוקי הטבע. ואם באנו להסיש — מי יאמר שמליח זה אינו כרותח-החולט
המבטל את החמוץ ומכ"ש שאינו ממהרו? ומלבד כל אלה הנה הכל
יודעים ומרגישים כי החכמות קשומים הם לאדם שמסארים בו גם את
התורה, ועל הדורש בגנותו, הוא — את הקצונים נמנה שאין להשגיח
בהם ובדבריהם.

עוד זאת ראיתי בדרך המלחמה של הריצ"ט ג"י כי לא ישים
רסן ללשונו ואינו נזהר לדבר בלשון נקיה אלה פיהו מלא וחרופים וגדופים
על לשונו, שאינם מתיחסים כלל להענין שהוא נדון אליו, וגם זה גורם
דעה רכה ומועיל להרהיק מאתנו את הלככות תהת לקרבם, כי עלינו

לדעת על מה קשרנו את המלחמה? האם רק למען לתת רוחה ללבנו
הלחוצ? האם רק לשפוך שיחנו ולהקל מעלינו את הצער? אם רק זו
מגמתנו אין הדבר שוה בנזקו; כי חלול ד' המסיוב על ידו גדול מהפגת
צערינו, אך לפי דעתי אין המלחמה באה אלא לתועלת, כי כשאנו
מתכוננים אל המון בית ישראל ונראה כי אנשי המלחמה אך מתי מספר
המה, וכל המון הרב העומד בתוך נבוכ מכלי הדעת אנה לפנות, ובכך
אין אנשי המלחמה נלחמים אלא בעד בני התוך האלה לזכות בהם,
כי על כן חלילה להם לאנשי המלחמה לתת מקום לערות דבר במחניהם,
באשר דבר מנונה אחר בעד האחד ויכל להכריע את הנצחון להצד
שבגנרו. ולפיכך אני אומר: הזהר, אישי רב נכבד! הזהר בלשונוך והזהר
גם במשפטך שלא יכרחו אל הקצה. הן חנך ד' בעט סופר מהיר ובלב
מחולל רעיון, אך שים כבלים על עטך וקצין כנפי רעיוןך לכלתי
יגביהו עוף ממעל לנלגל הירח שאין בו טדור לכני אדם. הבט ארצה
וראה אשר לפניך, ואז לא תתן מקום לאויבנו להתעולל בנו ואוהבנו
ישמחו ועלצו בך.

יחיאל מיכל פינס.

תשובה קצרה לשני משיגי.

"הצבי" גליון י"ד בקשרו מספר על תענוגי התיאטרון והמחולות
"ברחבות", שהופרו לפי שעה, מצא לטוב לו להזכיר את שמי על ההפרה
פעם אחת בעלמניותי ופעם שניה בחכרת שם ידירי הר"מ סאלימאן ג"י.
כדברו על עצם החזיון "זרובבל" הזכירני, כי חתני הר"ד יעלין גיי תרגמהו
משפה המדוברת ללה"ק למען הגיבי "בית היתומים" הברליני אשר

העלוהו על הכמה לפני חמש שנים, ובדברו על האנשים אשר היתה ידם להפר את המלעכה ¹ ברחכות, אמר, כי שמותיהם ודאי לא נעלמו ממני ומידידי הר"מ סאלימאן ג"י, ורצה לרמוז בזה, כי בהשפעתינו הלכנו האנשים וספרו את הדבר לפני המעריף, למען ישבית את הערכת החזיון, ועל זה אישיב את הדברים האלה :

א) מצטער אנכי מאד על ההפרה עצמה — שלא יצאה אל הפועל בשלמותה, כי לפי דעתי אין לך בניה גדולה כל אומית ישראל, אשר עצמותה הוא מוהר המדות וחיים של שמחה מקודשת, מהחפץ להשכית את מטהרה בתעריכות נמוסי היונים, ובענין התיטראות שעשוהו היונים קבע ומקצוע גדול בחייהם, הלא בו יותר מככל שאר מנהגיהם מתגשמת כל תורתם ולאמיותם, לכן אם גם אין ללבוש קנאות מיד כראותינו כי בדרך מקרה ירשו לעצמם נערים וילדים לקום ולצחק לפנינו בצחוק שאין בו הוללות ובזמן שמחה; אבל כהוסד אגורה של בני אדם מגדולי זקן ואכות לכניס, אשר בדהילו ורחימא יעסקו לשם שמים לעשות את הדבר קבע בישראל ובארץ ישראל וע"י אנשים אשר לפי שנותיהם ומעמדם בחברה לא יאות בשום אופן שיהיו גמנים בכלל ליצנים, בוקיון מוקיון ולוליון, ודאי, כי על כל איש ישראל מי שהוא, החובה והמצוה למחות הדבר בכל אשר תמצא ידו, וכל העושה ככה תבוא עליו ברכה!

ב) מצטער אנכי, וגם ידידי הרמ"ס עמי, על ההפרה עצמה — שיצאה אל הפועל, אפילו במקצתה, בדרך שיצאה, לא אכחד כי

¹ זה השם שנותנים הערביים לתיאטרון.

ידועים לנו שמות האנשים המפירים, אך ידיעתנו ידיעה מאוחרת ולא ידיעה מקדמת, כי אלו ידענו מראש היינו מוחים על ידיהם מעשות מה שעשו בדרך שעשוהו. יען לפי דעתנו אין להכניס זרים במלחמת אחים, אפילו אם אין פני המלחמה מועדות אלא לנתוק את ענלי בית און. ואולם "הצב"י" ברצונו להכביד עון על האנשים האלה. ישים בפיהם דברים של רמז כי יש בהחזיק דברים מדינים המתנגדים להממשלה. וזהו שקר גמור. הם לא אמרו דבר כלתי אם כי אין דעת הרנה"ה ג"י נוחה מהערכת החזיק בכלל, וכך לא הזכיר המעריך בהודעתו למושל העיר בשם הרב אלא את דבר הדת ולא שום דבר אחר. כי על כן אם גם אין רוחי נוחה אף מעשיתם זו אך במה חמאתם גדולה מחמאת האנשים אשר התאמצו לפני שנים ע"י הממשלה לסגור שער בפני "ההכצלת" לבוא לרוס"א? או מה עון בידם גדול מעון אנשים ידועים לנו החותרים עוד היום חתירה תחת העתון הזה להעבירו מארץ החיים? וסוף סוף אין מהאשימם יותר מעסקנים ידועים בארץ רוס"א אשר עמלו ועלתה בידם לשים לאל את היתר המלמדים, שעמד לאחינו היראים שמה בנפשותם, על ידי מה שנתנו הם (העסקנים הנ"ל) להיתר זה פרוש מזור בדרך "במה דברים אמורים" שבטל את כל ההיתר מעקרה והדברים ארוכים! האדון אייזנשטאדט גם הוא יצא כנגדי "בצב"י הנ"ל להכחיש את דברי שאמרתי באחד ממאמריו, כי כל המתיחה לכתה זו (ב"מ) או כל המאיר פנים לה זכו"ה הוא מתברך בשבע ברכות. ומביא ראיה לדבריו כי מתוך מאה ועשרים אלף פראנקים שיצאו לתמיכת בני המושבות בשלישת השנים האחרונות לא יצאו לתמיכת המתיחה ל"מ"ם לכני ב"מ אלא 1165 פראנק. על הדברים האלה אישיב ג"כ בקצרה. אשר אלו הייתי רוצה

להכניס עצמי כפרטיות הייתי מוצא שאלות הרבה גם על שלשה אלו בני ב"מ שקבלו תמיכה בעוד אשר שאר בני אדם מוצא בהם שהיה אפשר להם לבוא ב"כ בטענת תמיכה כמוהם. לא עלתה על לבכם גם לבוא בטענה כזו; אך לפי שאין רצוני לגולל שמלות מלוכלכות לפני העם הנני שואל רק שתי שאלות כלליות:

(א) יגיד נא ה' א"ש כמה נמצאו מבני אגודה זו בארץ ישראל אשר יש להם אפילו צל טענה לתמיכה — זולת אלה השלשה?

(ב) מדוע קרא ה' א"ש בשם רק לשלשת המתים יחסיים להאגודה ועבר בשתיקה על מאירי הפנים לה? כשאנחנו לעצמנו מצאנו בדרך העברה ישמות הרבה מכלל הזה, ויש מהם מי שבא בהו פרצופים (בתור קאלאניסטי ובתור פועל) ויש אשר לפי השמועה לא זכה בפרס גדול אלא משום שבני ביתו יודעים פרק בשיר ולחעמיד פנים בתיאטרון. והנה א"ש אינו מסתפק עצמו בהכחשה לבדה, אלא גם יזכירני את מעשי בימי שקבתי בהועד, כי הוצאתי רב כסף לשכירות חאן ותליגרמות ידועות. תליגרמות אלו באמת אינני יודע מה טיבן? ובקשתי מאת ה' א"ש לקרוא אותן התליגרמות בשם, אשר הוצאנו אליהם כסף לבטלה, ואולם החאן הזה יודע אני מה טיבו, ואספרה גם קבל עם: בשעה שכספי הועד יצאו..... אך מה לי להזכיר ראשונות? אמנם חסאתי חטאה גדולה, כי בשמעי תלונות הרבה מהקולוניסטים אשר בעל המלון הארמי מציק אותם ומתנהג עמם לא כשורה, ובכוא לפני הצעת האחים סאלימאן שעסקו תחילה בעבודת האדמה בשדותיהם שבכפ"ת, לתת להם הלואה עשרים נאסף לשכירת מלון (חאן) להקולוניסטים, נדרשתי להם ונתתי להם הכסף לזמן קצר ועל שטר ערבות

של אביהם. השמר הזה נמצא עד היום בגנוי הועד ויש כח להעומדים
בראשו לתבוע בכחו בכל יום ובטח יבא לידי פרעון; אלא, שלפי דעתי
יש מתחילה לבוא כחשבון עם האחים הנ"ל ולשלם להם בעד מרחתם
הנמרצה להציל את מושבת פ"ת ממין השנת גבול אשר היתה ככחה
להביא אסון גדול על המושבה כולה, ואשר כבר מלא הועד באדיסא את
ידי ועד הפועל פה להדרש להם.

על שאר דבריו בנוגע להשפעת היושבים בוועד הפועל על בחירת
ספרי הלימוד בכתי הספר, אין מקום לתשובה, כי היא מהדברים המסורים
ללב ויש דרכים רבות להשפעה לבוא כלאחר יד, ואין מפים.

תשובתי זו למשיגי שהיא הראשונה תהי גם האחרונה, לאשר אין
לי דבר עם בני השמה שאני נלחם בה, כי אם עם השמה עצמה, ילכו
להם הלאומים המבעים בשם מרכזם החדש ואנחנו בשם מרכזנו הישן
נדגול ושלום על ישראל.

יחיאל מיכל פינס.

ב"ה י"ד טבת תרנ"ה ירושלים ת"ו

כבוד החכם הנכבד סופר מצוין מר ראובן בריינין הי"ו.
שלחתי לך איש נכבד, שתי החבורות הראשונות מירחונך היקר
והא לך תודתי עליהן, תודה נאמנה מקורות לבי, בהיות ברי לי אשר רק
לכבדני בהן נתכונת ולא לשום דבר אחר, כי אם לשם דמיהן? הלא לא
נעלם ממך, כי לא כימים הראשונים לי הימים האלה, ועניותי היא
שגולתני בעיני רבים לתת את גלוי דעתי, בנדון שאלות ידועות, לפרי
קנאת לחם או נקמת נקיון שנים, ואם לשם הענקה מפרי עתי לירחונך

כונתך? מסופקני מאד אם תמצא בה חפץ, כי לבי לא ילך אחרי השטה שקנתה לה בימים האלה זכות אזרח "בישראל זעירא", האומרת לתת לעמנו נפש לאומית טבעית, תחת הנפש הלאומית הדתית אשר החיתנו עד היום.

אם יש פנים לשטה זו במקצת לדרשה לשכח אין זה אלא בכחינה ידועה ביחס אל המתבוללים, לאמר: ביחס אל אותם האכרים המדולדלים, אשר כבר נקעה נפשם מהתורה והדת ויאמרו להפך מעל האומה כלה. לגבי אותם האכרים המדולדלים, אולי אפשרו שהיתה השטה הזאת לחבל החיזר ומקשר אותם למקור מחצבתם. ואולם בימים האלה רואה אנכי "שאיפה נמרצה" מצד כחה ידועה לתת לשטה זו מהלכים ככל בני האומה ואומרים להקליטה גם בלב שלומי הדת, שיפרידו את הדת מהלאומית, והיתה להם האחרונה לנפש טבעית עומדת בפני עצמה, אשר חיות העם תלויה בה — וכנגד החפץ הזה מתקומם לבי בכל מאמצי כחי — באשר רואה אנכי את אחריותו, והוא מורא מאד ושאל צעדי — יתמכו . . . הוא למה דומה? לחפץ נטילת נשמה מנוף חי על מנת לשוב ולהחיותו בזרם האלקטרי, אשר אולי יש בו תועלת לעורר כחות נרדמים לתחיה, אבל אין כחו יפה למלא בעצמו מקום החיות, ובמה נשתנה ישראל מכל אומה ולשון? לשאלה זו התשובה בצדה, כי ישראל איננו עם טבעי מתולדתו; כי עממותו גם מראשית הולדה לא נולדה על ברכי הטבע, לאמר: על ברכי ההשתתפות בגזע וכארץ, כ"א על ברכי התורה וברית עם של הדת, ומקרא מלא דבר הכתוב: "היום הזה גהיית לעם" לאמר לך: לא קודם לכן, בהיותך אך גזע אחד יוצא ירך אברהם בן תרח, כי על פיהו הלא ארמי אובד אתה, וגם לא אחרי

בן — כרשתך את ארץ מגורי אביך, כי אם דוק א היום הזה : אחרי עברך בכרית ד' ובאלתו להיות לו לעם, ותהי לך תורה אחת וחוקים ומשפטים צדיקים.

וכשם שלא נולדה עממיתו על ברכי הטבע כך לא נתגדלה ולא התפתחה בחיקה כ"א בחיק התורה והדת, שהרי עינינו רואות כי גם אחרי ירשו ארץ והי לממלכה מדינית, לא חשב את סגולת מדיניותו לעצמות לאומיותו, והי הנקל בעיניו לשאת עול זרים על צוארו, ולא התקומם לפרקו מעליו אלא אחרי רואו כי תורתו באה בסכנה. ולהפך גם אחרי נשללה ארצו ממנו ויזרה בארצות וגם שפתו נכרתה מפיו לא חדל להתקיים בתור עם, רק בכח התורה אשר הצילה מההפכה, ותלוה לו בכל נדודיו ותהי אהו בכל מקום אשר מצא בו מנוח לכף רגלו.

כל אלה הלא יתנו עדיהם, כי עם ישראל שונה מכל העמים ואיננו עלול כהל להתגדר ב"לאומית טבעית" שאתם רוצים להקנותה. לו בעל כרחו, כי גזעו אינו עשוי מראשית יצירתו לקלוש בו הרכבה זרה כזו, ולמה זה הבל תיגעו להרכיבה בו? ואט נפשכם לאמר: אין לך הרכבה בעולם שאינה קולטת ואפילו יחור של תאנה על גבי זית אף אני אומר לכם: שטא אינכם מודים כי הרכבה כזו אי אפשר שתצלח אלא כ"ב לא יחסרו לרכובה, כל אותם התנאים שעל פיהם גדלה בחימ אמה וא"כ איפוא, הלא כבואכם להרכיב בנזע ישראל את הלאומיות הטבעית הלא תשימו לב בראשונה להתנאים אשר על פיהם התפתחה הסגולה הזאת בכל עם ועם, ומה תחזו בהם? התמצאו עםי זולת עם ישראל, המתגדר בלאומיותו מכלתי היות לו ארץ שהוא דר עליה גם בהוה ושפה היתה בפיו ובפי כל בניו מגדולם ועד קטנם? הן לא תמצא!

יען כי מבלתי שני התנאים הללו אין מקום ללאומיות טבעית לחלו כללי ואינכה איפוא תדרשו מעם ישראל אשר יתקיים בלאומיותו הטבעית, בכל זרותה לו מתולדותו. בשעה שהיא עצמה הסרה כל תנאי חיותה? ולא די לכא מן הדין להיות כנודן?

הא לך, איש נכבד, דרוי הגדול ממחשבותי והשקפותי בשאלה זו שאתם מתגדרים בה כהיום, ותכנת על פיה את רוחי. ועתה אם תאית לתת לרוחי זו להתהלך בין ממעיך אהיה שמח מאד, כי אז ינשל מעל לבי הרגש המכביד עליו: היות מקבל הנאה מבלי יכולת השפיע טובה כנגדה, כי למה אכחד והנה הרבה הנאה קבלתי ממאמרי החכמה אשר באו בירחונך. ביחוד ערבו עלי דברי פי חכם פרופיסור שפירא ג"י בקונטרס "חכמים הזהרו בדבריהם" אשר מלבי דלה מלים, ויחזקם במסמרות הלמוחות טבית ננזיה של דחכמה עצמה. במאמר חזה לא מצאתי שום דופי זולתי פסיקתו הפתאומית. בקראי את ראשיתו במחברת הראשונה הזקפתי את אזני לישמוע מה ידבר בנו בשניה. והכינותי את לבי לקלוט את דבריו בתישוקה נמרצה, והנה הוא בא ואראה, כי הוא עולה ומקצר כחזן בתפילתו אחרי הקדושה: אך לבי אומר לי, כי יש להפסק זה איזה סבות חיצוניות ואולי ימלא לנו החסרון במקום אחר.

מאמרך בחולדות "הלמהולץ" יקר מאד, אלא ישלפי דעתי היה לך שלא לקצר כבאור טיב המצאותיו, כיא לבארם באור מוסבר לעם בהרחב רב, כי מה יסכון לקהל הקוראים שאין להם מושג כלל ממהות כחות הטבע אם תאמר להם, כי לכל הכחות הללו מדה קצובה אחת בהשתנותם איש ברעהו? והמאמר ע"ד מלסמאי נפלא הוא במינו וסגנונו מוכיח עליו מי אביהו, אך לאחת אתפלא, כי שום ישים בעל המאמר

את איש-מפולו "למקורי" ואיננו אלא כלי מכטא רוסי לדעות שקדמו לו
כמה דורות. הבקרת המוסר על השכל או הלב על הראש, הלא זו הדעת
שהחזיקו בה כל בעלי דת, וגם קביעות המרכז של אושר האדם לא
במוכת אנכיותו כ"א בההטבה לזולתו כבר שנויה. וגמורה היא "במוסר
הדת הישראלית" לשד"ל. ואף הוא לא מלכו בדה מליס, כי מצא להם
סמוכים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה, ולפי דעתי דבר זה במחלוקת
שנוי; אם נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא או אם נוח לו שלא
נברא יותר משנברא, לפי הדעת הראשונה מרכז אושר האדם הוא
באנכיותו ולפי שלא חשוד הקב"ה שיברא את האדם לרעתו. על כרחינו,
כי למוכתו נברא. ולפי הדעת השניה: תחלת בריתו של אדם לא היתה
אלא להטיב לזולתו, וזו היא אישורו, אך כשהוא בפ"ע נוח היה לו שלא
נברא כלל — וכך נמנו וגמרו (עירובין י"ג ס"ב) ואין אני מוצא בשיטת
טולסטאי דבר שהוא לא-יהודית, אלא הקיצוניות שבה, שהוא מרים את
המוסריות על גבי זכות החיים, ונוח לו לבטל את קיום המין רק למען לא
יהי מקום להשחת מתאית — בשרים. משא"כ בדת היהודית, שהיא תופשת
בכללה הגדול: "דרכיה דרכי נועם" ולא נתנה תורה למלאכי השרת".
דעת-יהודית אין דעתה נוחה מבטול החומר אבל רצונה בקדושתו
ע"י הגבלה של חוקים, ממאנת. היא בניזרות אכל חפצה היא בפרישות,
וכזה היא מצטיינת במוסרה מכל שאר הדתות, והאיש טולסטאי אינו
מסתפק בהגבלה מקדשת, אלא שחפצו בכטיל גמור. של החומר. וגם
בזה איננו מקורי, כי הלא כן דעת כל בעלי הסגופים הנגררים אחרי שמת
היהודים, ובכן אין אני רואה בשמת טולסטאי אלא תערובות דעית
יהודיות ויהודיות. ואין לנו להודות לו אלא על אשר מלאו לבבו להגיד

מלוי לכל כי כל הרקבון החברותי יסודתו במסר בני יפת ואיננו מיצין לו תרופה אלא בתורת בני שם, להגיד דברים כאלה ברכים, ובזמן הזה יִרְשׂ אומץ לב ורחבת הדעת ושני אלה ימצאו בהגֵּבַת הרוסי במדה גדושה.

יחיאל מיכל פינס.

אין מזל לישראל.

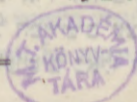
החכם הנכבד הרמ"ל לילינבלום יצא להתאונן בהמליץ גליון 71 על רוע המזל של "ישוב ארץ ישראל" כי החרדים יקפידו עמו כחוט השערה בעוד אשר ל"ישוב ארגנטינא אשר התחולל ונולד על פי הנאורים וכלי ספק הוא גם הולך ומתפתח לפי רוחם, אין איש שם לכ— דוגמת התלונה הזאת התלונן גם "הצבי", כי בהערך החזיון "כבית היתומים" גם בפעם הישניה לא אמר אדם דבר, ואך המזל הרע של הישוב גרם לה להערכת המלעכה ברחבות להיות לדומה דמתא ודעלמא. כשאני לעצמי אלו אפילו הייתי נמנה בין מי שאינם מקפידים, לא הייתי מתלונן על הדבר הזה, כי אם אדרבא הייתי משחקי כשחוק צדיק תמים ר"ע ז"ל בראותו יועל יוצא מבית קה"ק, ולמה? פשוט: מפני שכפל מקום שאתה מוצא הקפדה שם אתה מוצא חביבות, וכל דבר שאין מקפידין עליו ועמו אות הוא שאין מחשיבים אותו. . . . ואולם עתה כשאני מן המקפידים, התלונה הזאת של הרמ"ל ושל "הצבי" הוא מן המתמיהים בעיני. איכבה תדרשו מאתנו, כי דבר שאנו נותנים נפשנו עליו, לא נקפיד בידי מי הוא נתון לגדלו ולהצמיחו? התרא אשה יראת ד' במסור

בעלה את בנה, דרך משל, למולך ותחשה? אל נא, חכם נכבד, לא מהשפעת המזל עוסקים בני ישראל בענין ישוב א"י ושואלים ודורשים בו, כי אם מאשר יש באמת לכל בני האומה עסק בענין הגדול הזה אשר בחיקו צפונות עתיתנו אם לשכט אם לחסד, מה שאין כן בישוב ארגנטינא אשר אם יצליח או יחרב איננו שאלת האומה. אלא שאלת איזו רבאות בני אדם מישראל - ובענין התיטראות והמחולות בבית היתומים אמנם אין תשובה זו מספקת, כי "בית היתומים" חלא הוא אחד ממסדות ארץ ישראל, העומד לגדל לנו בנים לדור נולד, אבל לשאלה זו כבר באה תשובתנו במקום אחר כי אין מביאין ראיה מתינוקות ואנחנו נשאל עתה את הצבי מדוע לא שאלנו שאלה יותר גדולה? מדוע לא שאלנו: מפני מה לא זכר לנו איש את החזיונות והמחולות הנערכות כפעם בפעם בכתי הספר של הברת כ"ח בירושלם ובמקוה ישראל? ולמה לא התעורר אדם מעולם בירושלם על החיים הפרוצים שכמושבה אחת ידועה בצפונה של הארץ? אך גם לשאלה זו תשובה פשוטה מאד: כל הקלסולים האלה אך פרי ההליניסמות הם, אשר מצד אחד לא נוכל להלחם נגדה ומצד השני תקנתנו חזקה כי סוף סוף יעבור הרוח הזה מן הארץ וילך ולא ישוב, באשר מן הנמנע הוא, כי תשא אותו הארץ, אך הקלסולים שאנו נדונים עליהם יש להם יניקה מסטרא דקדושה. פרי הליניסמות מת יהדת הם, ולפיכך המה מסוכנים מאד. ואולם עקרה של טענת הרמ"ל צודקת מאד וגם אנפי כפה מלא מודה כי שדה יחבת ציון הוא שדה רחב ידיים מאד וישוכלו להשתתף בו חרדים וחרורים לעבדו ולשמרו, וכל האומה אחרת - הוא את הכטלנים גמנה "שאין להם ידיעה כל ושהיא בהוית העולם": אפס כי כל זה

לשמתו הליטאית המבכרת את הממשות על פני ההזיה הרוחנית אבל
לשמת בר פלוגתיה מרוסיא הלבנה, לכל עקרה של "חבת ציון" היא
הכונה ותקונה דגדג"נ בישראל סבא — מאי איכא למיטר ?
שמעה נאו אישי הנכבד, הן ידעתך מאז כי בר לב הנך ואין דרכך
לחפות על האמת, ומה באור הדברים שאמרת: "כלום איש מהם (מחו"צ)
מתערב בעניני אסור והתר?" התדמה באמת כי אנשי ירושלם במלנים
המה ואין עינים להם לראות, כי ענין "חנוך הכנים" כרוח התורה והיראה
נעלה הוא מכל שאר עניני הדת הפרטים, וביד מי מסרתם את החנוך
הזה? ענה נא! הידעת, כי אם תצא ותמנה את המורים ביפו ובמושבות
אשר על דעת "בני הכונה" ובהשתדלותם הפרטית נמנו למורים לכתחילה,
או מתקיימים במשמרתם כדיעבר, לא תמצא בהם אף אחד שאין דמיונו
לאותו הזאב אשר הושם רועה בעדר צאן? ולוא עכ"פ הסתפקו במרפס
לכדם, אך המה שופכים את ממשלתם בהגזמות ואיומים טמש גם על
שאר המורים התמימים להכריחם כי יעשו גם המה כמעשיהם, יען כל
אשר לא ישמע להם ימצאו דרכים להפך ממחיצתו ויכריתו עץ לחמו,
כמעשים שהיו, ולא מלבי אני בודה הדברים, יכוא יום ואפרסם את
כל אשר ידעתי באותיות ברורות, אם רק יהיה צורך גדול בדברי, כי
זולת זה הויששני מפני חלול הי, ועתה אישאלך, אישי הנכבד, היראה
ישראל כל השערוריה הזאת ויהשה? צדקת טאד כהמילך טפק "בחבת
ציון" של גארדאן בכלל ובהתלוננך על אלה האומרים לפרוש מן החיים
מספק: שטא שאף גם גארדאן את אותו אויר החיים עצמו, הפורשים
עצמם משום כך הנם באמת תועים, אבל הפורשים עצמם מחו"צ משום
שעושי דבריהם בארץ אומרים ועושים כאלו לא היתה ירושלם

עיר ציון אחד מהלקיה כי אם : ירושלם זו כנסת ישראל וציון זו כרית
החנוך הרוחני, אינם תועים כלל. אמת כי אבותינו קבלו לעבודת
הישוכ את "אלה העולים מתל מכה, אלו בני אדם ידומים מעשיהם
למעשה סדום" וכו' וכו'. אבל בעצמך הנך מודה, שהשמרונים גורשו
מהסתפה בנחלת ד' ; יען כי כל השתתפותם בבנין הבית לא היתה
אלא על מנת להרסו וזו היא תשובה סגורה על שאלותיך ותמיחותיך.
ידעתי מאד כי חו"צ הפשוטים אינם הולכים אחר עצת יל"ג
כשלוח יד בראשונה "לישוב הישן" לקעקע ביצתו אך האמנם תאמיני
כי גם טובי חו"צ (אתה ידעת את המכנים עצמם בשם זה) אינם
מתגדרים אלא בעניני הישוב ההדש? אם ככה תחשוב אינך אלא טועה!
שים נא לבך "לקריאה" בראש הפרדס השני אשר יצאה ברטו בולט מאת
שר צבאם, התאמר כי אך דברי מליצה היו? אם ככה תאמר, אינך
אלא טועה! כי ידע תדע אשר האגודה הזו לא תניח ולא תשקיט
ועושה כל מה שבכחה להתור חתירה תחת הישוב הישן, ולא לחנם הם
מאירים מנים "להסופרים הידועים" וסוללים לפניהם הדרך ככל מקום
"לשם אחדות הכיס", לא לחנם הם מתנים אהבים עם המצנפות
והתרבושות ומשליכים שקוצים על המסדים הגדולים אשר לעדת
האשכנזים בירושלם, ואם הנך מסופק בכל אלה, בוא וראה : מי עמדה
באמריקא על קיפת הרמבעה"ג להרסה, אם לא אנידת חו"צ שמה. התדמה
איפא, כי האגודה הזאת שמה על דעת עצמה עושה מעשיה? אם ככה
תדמה אינך אלא טועה!

יחיאל מיכל פינס.

5/1928

אמת מארץ

תצטת

מחברות יוצאות לע"ע לפרקים בלתי קבועים
 ובכמות בלתי קצובה
 על ידי

בית ישראל

מחברת המשיית

יצאה לאור בחדש תמוז תשנ"ח: לא תחום עיניך לסיק.

מחבר המחברת הואת חצי פראנק ופרויה קודש לישוב הארץ על טהרת הקודש. וכל החסן בה
 יפנה אל האדרסא :

PINCHAS M. GRAJEWSKY
 JERUSALEM (Palästina)

תוכן הענינים במחברת החמשית

”מאשר יעלה המזלג”

- הלך ראשון, ובו ששה מאמרים, ואלו הם :
- (א) "חריפות או הניון, או "אלה תולדות המטבע"
(ב) תשובה אחרונה לכבוד הרה"ג ר' דוד שלמה סלאטמשי
(ג) "משהו של עבודה זרה"
(ד) "עדות מופרכת ומוכחשת"
(ה) "שלמא דמר יסג"
(ו) "ברוך הבא"

מאת יחיאל מיכל פינס.

תוכן ענינים במחברת הכאה :

”מאשר יעלה המזלג” — חלק ב' —

„חריפות או הגיון“

או

אלה תולדות המטבע.

ויהי בראשית ברוא אלקים את המתכות היקרות על פני הארץ, ויהי הזהב מלך כל המתכות, ויקר מאד מאד, אך בכל כבודו ויקרו לא מצא נחת, כי אמור אמר תמיד: מה יסכוץ לי כי יקרתי מכסף ונחושת ומעופרת? ואנכי טרם אדע בכמה יקרתי, כי איפוא אקח לי את אמת המדה אשר בה אמוד את המרחק אשר ביני וביניהם? ואיש אחד עבר על פני הזהב וישמע את התלונה החרישית, ויאמר למתלונן: הרגע נא, שר נכבד! הואילה נא והכבש רגע אחד תחת חותמי, וקצבתי לך את ערכך וגם ערך חבריך השפלים ממך, ולא עוד תתגאה ולא עוד תשפל יותר מדאי, כי ערך קבוע יהיה לך, ונקראת מהיום והלאה בשם „מטבע“.

ויצא הזהב בצורת המטבע על פני הארץ, ותהי ידו שלמת בכל, ויקרא שם לכל הקנינים אשר על פני האדמה, ויקצוב את ערכם, ויהי קונה הכל, ויראו בני האדם את הזהב בצורת המטבע, כי נחמד הוא למראה וטוב להשכיל, ויחשקו בו ויתאמצו מאד להשיגו, ויהי אשר השיגוהו בהביאם לו מנחה את זיעת אפם ודם צפרניהם, ויהי אשר השיגוהו בהקריבם לו את רוחם ולשד מוחם, ויהי אשר השיגוהו בשיתם לו חלמות וידברו אליו כמרמה ויפתוהו לכוא אל צלחתם בלי עמל ובלי גיעת בשר ורוח, אך אנשים אחרים היו אשר אמרו: מה לנו ולזהב, הן

לא נקבעה ערכו, רק למן היום אשר קבל צורת המטבע; נעשה לנו איפא חותם כדוגמתו ונמביעו על נהושת ועופרת ונצפה אותן בעין זהב והיו לנו תחת הזהב.

כמטרה אשר טרה לזהב, כן טרה גם לבחיר סגולות הנפשיות אשר חנן בה יצר הכל את האדם, היא סגולת ההגיון הישר. בני האדם אשר התברכו בה כמדה מרובה עטלו ויגעו לצרפה ולטרטה ע"י שקידה ולמוד וכונת הלב והמחשבה, וימציאו לה חותם צר קבוע ומוגבל, אשר מטבעוהו על פני מקצעות הגיונם ופרי מחשבותיהם, ויתנו להן מהלכים בעולם בתבנית "טלית בודדות" או מאמרים קצרים הנושאים עליהם צורה בולטת וקבועה, המסמנת את ערכם. להמקצעות האלה נקרא מעתה שם "מטבעות זרוח", כי כמטבעות ישמשו בהן בני האדם לקנות כל חכמה ומדע. ואולם ישנם בני אדם המתאווים תאוה עזה להוציא אף הם מוניטון לעולם, אלא שאינם מוצאים בגולגלתם את החומר הראוי לכך. לכן לוקחים מן החומר הבא בידם שאיננו דומה לחומר הגולגולת אלא ברכותיו ויקציעוהו למקצעות תבנית גלגלים ויטבעו עליהם את חותמיהם ויתנו אותם להתגלגל ולחזור בעולם לאיזו מטרה הדרושה להם.

בכלל האנשים טמין האחרון אנו מוצאים גם את "הצבוי", כי בעטדו כמערכה במלחמת הדעות, והוא רואה חצים שנונים מעופפים ובאים לקרוע לגזרים את מטה קורי העכביש של השטמה הנלווה, אשר התמכר להגן עליה — לא יתן לכו להטות את מעוף החצים הצדה — כי אזלת ידו; אך תחת זה בחר לו דרך אחרת במלחמה: הנה הוא לוקח לו חומר תפל מחוקצע בתבנית מטבעות עיכרות לסוחה, וטובע על גביהן חותמות מזויפות, ואומר לישרד בהן דעת הקהל לעור עיניה לכל

תראה את הקרעים שבהמטה.

לעת כזאת אין לי דבר עם הטון הממכעות המזויפות שהוא מתאמץ להביאם בין העם לתכלית שאמרני כגון: "מלשינות" "התרגשות הרוחות" "תאות הנקמה" "אזרויות הקנאות" "מפשות ההרגשה" וכל כיוצא במלים פורחות ונאדות נפוחים כאלה שאינן אלא טן המתמיהים, אך רצוני להגיה שביב אור על אותה הממכע אשר נקבה בשם "חריופות".

לפי הנראה אין שלום בין "הצבי" והחגיון הישר, כי משפטיו של זה האחרון, הרבה יותר מכדי הרצוי, עשויים לפזר עתר ענן התעתיעים של השמטה הידועה, האומרת להחשיך את השמש בצהריום, לפיכך יכנה להם "הצבי" בשם "חריופות". ובה פוטר עצמו מתשובה עליהם. אבל כשאני לעצמי מרם רואה אנכי את הגנות העצור גם בכנוי "החריופות". הן "החריופות" היא ההכדלה, ואם אין ההכדלה דעה מניין? כי רק ההכדלה היא שעמדה לחכמים להבחין בין דברים הרבה הנראים לדומים ואינם דומים כלל וכלל. לולא החריופות לא מצאה ידנו להבחין, ד"מ בין האהבה התלויה בדבר לבין שאינה תלויה, בין הכרת הטובה על מנת לשוב ולקבל טובה לבין הכרת הטובה המוחלטת, בין יסורים של עברה לבין יסורים של אהבה, וכל כיוצא במדות כאלו שאינן מסורות אלא ללב, ומה כל ההבדלים שביניהן? הלא אך חושי שיערה דקים טן חדקים! וככה גם לא יבדל הזהב מנחושת הקלל, אלא בהבדל דק מאד: שזה אינו מעלה חלודה וזו מעלה חלודה, ודוגמת ההבדל הזה עצמו תבדיל "בהערכת החזיונות" בין זו שמעריכה הם נערים שיש להם טענה מעט על שובבות החיים, ואין כונתם אלא להביאה לידי גביה במקצת, לבין זו שהמטפלים בה, הם מתנשאים להיות אומני ישראל

וחפצם לזכות את חניכיהם בסדרי החיים של העמים. כהבדל הזה בכל
 דקותו, אנו מוצאים בהלכה מפוייטת, והיא: כל מצות שכתורה, הוין
 משלש, אם אומרים לו לאדם: עבור על אחת מהן, ואם לאו — תהרג
 יעבר ואל יהרג, במד"א: בזמן שהכופים אינם מתכונים אלא להנאת
 עצמם; אבל אם הם מתכונים להעביר את הכפוי על דתו, אפילו על
 ערקתא דמסאנא — יהרג ואל יעבור. ועוד הבדל דק מזה מצאנו בפוסקים
 אחרונים בהעברה על דת גופה, בין אם מתכונים להעביר את האדם על
 דתו כדי לצערו בין אם מתכונים להעבירו על דתו כדי להורות
 שתורת משה פלסתר חלילה לה. (עיין בגליון ריש"א ליו"ד
 בשם הרדב"ז). הנה נא ראינו, כי הכונה לבדה היא העושה
 מחיצה בין החיים והמות, כי רק היא הקוראת שם למעשה:
 למחור או למטא, ורק בכחה לתת למעשה אחד, או תכונת הזהב
 שאינה מעלה חלודה, א תכונת הנחושת המעלה חלודה ארסית מאד
 וממנה למות תוצאות. ולפיכך אמר אמרתי, כי הכונה לפי מה שהיא
 היא גם הקובעת את ענין התיארוך: אם בוא יבוא מחמת השוככות
 ואין בעליה עוסקים בו אלא לתאבון — רואים: אם אין העוסקים בדבר
 אלא בני אדם שיש להם זכות לשוככות (כגון נערי החדר) ואינם עושים
 את הדבר קבעי, ומרחיקים מן החזיון כל לצנות גסה וכל דבר ערוה,
 אז אין לישום לב לדבר כלל, כי "שמח בחור בילדותך" כתיב, אם
 העוסקים, לפי שנותיהם, ראוי להם שיהיו בעלי כבוד ראש, אלא שהם
 מתעוללים ומתהוללים (כלומר שעושים מעשי ילדות מחקים את ההלנים)
 הרי זה מגונה, וחז"ל קוראים לזה "בתי כנסיות של ע"ה" ודרשו במדרש:
 לשחוק אמרתי מהולל — מה מעורבב השחוק של או"ה שעושים בבתי

תיאטראות וקרקיסאות שלהם? ולשמחה מה זו עושה — מה מינו של ת"ח שם? (ע"ן בנטי ע"ז י"ח שהתירו הכרקים (הוא מרוץ התחרות) משום ששוב מדינה, ובלבד שלא יתחשב עמהם, כלומר שלא יהיה מן המנויים לדבר לכתחילה עם הגוים. אלא שיהיה ככא לכדו) ואם יש במעשיהם משום קלות ראש והרגל עברה. עין גדול הוא, וצנועי בני ישראל אפילו עמי הארץ. מושכים ידיהם מהם, ואם אומרים לעשות קבע לדבר אסור גמור הוא משום "חוקית הגוים"*) ובכל אלה מי שהוא פונם על הצבור ויש בידו למחות — החוכה עליו למחות, ואם יודע הוא

(* הניח צח"כ פי' אסרי: ובחוקותיהם לא תלכו — וכי מה הניח חתיב שלא אמרו? והלא כבר נאמר: לא ימצא בך מעביר וכו' וחובר חבר וכו' ומה ת"ל: ובחוקותיהם וכו' ? שלא תלכו בנמוסים יות שלהם. בדברים החקוקים להם. כגון תיאטראות קרקיסאות ואפסודאות וכו'. רמ"א: אלו דרכי האמרו שזנו חכמים. ריב"ב אימר: שלא תחזרו ושללא תגדל ציצית ושללא תספור קומי. ושמה תאמר: להם חוקים ולנו אין חוקים. ת"ל: את משפטי תעשו וכו' ועדיין יש מקום ליצהיר להרהר ולאמר: שלהם נאה משלנו. ת"ל ושמתם וכו'. כי היא חכמתם וכו'. עכ"ל

ונכרייהם זו לנו לנדים, כי לפי הלכות לא תכנסנה בכלל "חוקות הגוים", הנושעים והנונכבים הנותיחסים גרידח לרדכי העבודה לפני האלילים, כי אם דוקח אחס הנושעים והנונכבים, אשר יש בהם נשום "עשוק" או "נועב" לאונית" הנונדלת צינס לבין זרע קודש, והס נכרדים לשלטה ראשים: א) חוקים שיש בהם נשום קלות ראש וללכות. ב) חוקים שיש בהם נשום אנונות עטלות והכלים, חוקים שיש בהם נשום פריכות ושחלכות. וז"ל הרמב"ם ז"ל (הלכות עכו"ם סי"ח): אין הולבין בחוקות הגוים ולא מד מין להם לא בשער ולא במלבוש וכו"ב. שנאמר: ולא תלכו, ונאמר: ובחוקותיהם וכו'. ונאמר השמר לך מן תנקש אחריהם וכו' הכל בענין אחד הוא מהור' שלא ידמה להם. אלא יהיה הישראל מובדל מהם וידוע במלבושיו ובשאר מעשיו. כמו שהיא מובדל בהם במדע ובדעת וכו'. וכן היא אומר: ואבדיל אתכם מן העמים: לא

שלא יהיו דבריו נשמעים, יקיים בנפשו כשם שצוה וכו' וישים יד לפה! אכן אם בוא יבוא התיאטרון מחמת השפעה רוגמת השפעת "הבמות", כלומר שהעוסקים בדבר המה כהני כתי ידועה (אע"פ שישימו להם סתר פנים עומדים מאחורי הפרגוד לשלוח להפועלים הגלויים אצבע רומזת: כיצד יעמידו פניהם) וכונתם מסוימת לזכות את ישראל בתרבות יוגית מתהדת; אז אע"פ שאין הדבר בא אלא כמו במקרה וגם עצם החזיון התכשר לעינים והוסר ממנו כל פגול, אין לעבור על הדבר בשתיקה, כי סכנה עצומה כרוכה בו. יען ברור הדבר, כי המקרה יתחפך להבוע וההתכשרות אינה אלא לפי שעה והתכלית להעביר את מטבע היהדות הנאמנה מישראל, לפיכך החובה על כל אדם, אפילו קטן מיישראל לצאת לרחובה של עיר ולהרים קול במחאה. אם ישמעו ואם יחדלו, כי בכל כיוצא בזה: לא המעשה עקר אלא

ילבש מלבוש המיוחד להם וכו' ולא יבנה מקומות כבנין היכלות של כוהן כדו שיבטחו בהם רבים' כמו שהם עושים' ע"ל. נחוק דברי הכוזבים הללו לנו רואים כי איננו מונס בכלל "חוקות הגוים" את המין צי, "נפסי שהו חללו בכלל", "נכס" חבל מונס דק שני המינים והס: מין ג', שני הולנדיים, ומין א', והוא: שלא יבנה מקומות כבנין היכלות וכו', שכוונתו לבתי האשכנזים הכילי, ואולם השמיענו בזה דבר חדש, כי אין צה לייכה לבתי האשכנזים "שום "חוקות הגוים" כ"א בבנינם, כ"ל בקצינות "קוס לדבר הזה, כי הליכה הכי היא "קרה ואין צה "שום חוק. ולפי הבאור הנכון הזה צדבריו ז"ל אין נקוס לקספו של הרצ"ד והללת הכ"ע ז"ל (ועיין באור הגדול י"ד סי קע"ח). מכל נקוס לנדנו מכל חלה שכל הענגים חק צועים לגוים שיקודתם באומים המיוחד להם אקוריס לייש כאל אקור גנור.

והנה זה בא "חכא ירושלמי" שכתבך צין שבוט והיה "לאיש עברי" ללחק בנו ללנדנו שרק בהלכות "חוקות הגוים", כי דוקא חלה החוקים, שיש בהם "שום ע"א.

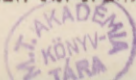
המדריך למען ידע העם, כי האורב יושב לו בחדר.
 הנה ראית קורא יקר, כי "חרפותי" אני יש לה על מה לסמוך
 ואינה קלימה מהאוויר, אך חסרון הכשרון הזה בגלגלתו של "הצבי"
 בתוספת מדה ידועה בנפשו שאינה נותנת לבעליה למצוא סבות אחרות
 במפעלי אחרים, זולתי סבות שפלות של מדות שפלות — הוא הוא
 שסגר עליו הדרך למצוא ידיו ורגליו בישמתי הערוכה לי מיום עמדי על
 דעתי, מבלי שום סתירה בפרטיה. ואולם זה לעומת זה עשה האלקים
 ותחת אשר שלל "מצבינו" את כשרון "החרפות" ברכהו ברכה כפולה

ובעש"ד הם הם הנקראים "חוקות הגוים". ולפי שהתיאטרות צ"הז "חוקים" וכל
 חלה (החומנס? — והאקטריות? ונלחמות הנינים?) לפיכך אין בהם שום חוקות
 הגוים. "איש עבריי זה" — לפי הנראה הוא מכלל רופאי האליל שעמדו לישראל
 החומרים להקל ועליו את יסורי האהבה של אקורי הסורה. בתקנה אחת אשר הנליאון,
 ושמה: "לפנים והיום". הם מלאו בדברי רבותינו בעלי החוק' ז"ל אשר כונה מן החלכות
 שהן נתיחקות לע"ז, וקיומנו צבולה ושיי נפשינו חלויים בהתקן, אין להן חוקים צ"הז,
 נפשי שהגוים שלנו אינם עובדי ע"ז — ויחזיקו בהכרזה זו להסיר אקורים גמורים,
 אשר נלכדו, כי עעמם לא פג וכיחם לא נזכר גם צ"הז ואיכנו עומד כלל לפג — הנה
 גם אין חועלת ואין לורך כלל בהתקם. אך רבותי! רבותנו בעלי החוק' היו רופאים
 ונווחים שידעו לכונן את הקמים לפי המחלה, ואחם רופאי אליל כולכם אשר לא חדעו
 עבע הקמים כלל, ריח ע"ז הריחותם צתיאטרון ונעלמה ונכס גוי' ונפורשת (ע"ז שם)
 במקום שמובלן לע"ז יש בו משום ע"ז ובמקום שאין מובלים לע"ז אסור משום מושב לצ"ה.
 רש"ד לא נמלא חלא באילטדין ולא צתיאטרון. כש"ד: צתיאטרון קחם האקור משום
 "מושב ללים" וצתיאטרון קצו ע האקור ששום "חוקות הגוי". והנה "הלבי" ענה צי
 כי לשעבר ע"ז ו הייתי בעלה אחת, לעשות את התיאטרון קצו ע ציראלה, אך עדותו
 זאת נ"ז ונת היא, וכל צאי שער יפן יעידו כי ע"ז הם הייתי באותו המקום, ואך שקר
 הטיד צי ואין להאריך.

בכשרון "ההקש". ואם קשה עליו מאד לדרוש דבר במדת "במה דברים אמורים" הלא במדת "צד השוה" אין חרש חכם כמיהו ולא יקשה עליו מאומה למצוא איזה צד דמיון בין שני דברים הרחוקים זה מזה כרחוק מזרח ממערב, רק למען — הטעות את הדעת.

שאלה גדולה שאלני "הצבי": אם מתעב אנכי כל נשע זר באדמת ישראל, אפילו כשהוא מעוטף טלית מצויצת, מפני מה אנכי אומר להלביש את "תורת הטבע" בלבוש ישראל? אמנם שאלה גדולה היא, אבל תשובת שאלה זו אינה מעונה אלא מעט מלח של "חריפות" או הגיון ישר ופשוט — ופרחה לה כל השאלה כאבק דם. הגה החילוני במשל "הזהב" ובו נשתמש גם הפעם: ה"זהב" ערכו שוה בכל מקום ובכל זמן, בין שהוא אסימון ובין שהוא טבוע בצורה זו או זו, ובכל זאת קובעים בו צורה, וכל עם ועם קובע בו הצורה שמתודעה בו לאומיותו; זה מצייר כורא וזה פוטיתא, זה פרס וזה יונה, זה הרדופני וזה הדם, ואולם מטבע של סיגים צורתה היא שווה, והיא עצמה: כל זמן שהיא בעינה ובטהרתה אין בה מעלה ואין בה הפסד, אך כשהיא מעלה חלודה תשוב והיתה — לסם מות.

כמשל הזה הלא הנמשל מוכן מאליו: החכמות והמדעים הכלליים "זהב הרוח" הם, וערכם יקר מזהב האדמה. החכמות והמדעים אינם קניין עם זולת — עם, כי קניין כל האנושות המה, וזכות כל אדם שוה בהם; אלא שבכל זאת שונה היא הצורה הטבועה על לקחיהן אצל כל אומה ואומה, אין אנו יורדים עתה לחקר תהום דברי הימים לדעת: מי ומי המציאו הכמה זו או אהותה. כשם שאין גנות לארץ ישראל שאין עפרות זהב לה ומלכיה הוכרחו להביא את המתכת היקרה הזאת מארץ אופירי

כן לא יבוש ישראל לקחת לקח בהמדעים הכלליים מפי עמים אחרים ; רק כי עליו לתת להם הצורה הנאותה לאופיו ולתכונתו.

אך לא כך המדה בדעות ובמדות, כי להן אין חומר משותף כלל וצורתן היא עצמותן, לפיכך הדעות והמדות היוניות או ההלניות מעולם לא תוכלנה להיות יהודיות גם אם תלבישן ציצית ותכתירן במטפות. יסוד השטה היונית היא "האנכיות" ויסוד השטה הישראלית היא "ההמבה"; היונית שואפת "להנאה" והיהודית מנמתה — "הקדושה"; היונית ממלכת את "הכבוד" והיהודית נותנת את העטרה ל"הצדק"; היונית דורשת בשבח "הרדיפה אחר הכבוד המדומה" והיהודית מנגה אותה וממאסתה עד קצה האחרון. היונית דורשת חרות הנפש בתור אמצעי לחרות הגוף והיהודית דורשת חרות הגוף בתור אמצעי לחרות הנפש, וכללו של דבר: היונית רוצה בהפקר והיהודית בקביעות חוק. ואחר כל השנוים הגדולים האלה בעצמותן של הדעות והמדות, היתכן כי יסגל לו אחד העמים את הדעות והמדות של חברו מבלי שיאבד בידים את סומטיותו ואת עצמותו?

וזו היא גם תשובה ברורה ל"פרי המריאה" אשר המציא לנו ה"עב" מתוך ספרו של לקי האנגלי, שמתוכו למדנו, כי קשה וארוכה היתה הטלחמה בין "הנוצרות" וה"תיאטרון" ותהי נמשכת כאלף ושטנה מאות שנה לבסוף נכנעה וה"נוצרות" והתיאטרון נצח. אמנם כן, אלו היה ל"עבינו" מעט הגיון, כי עתה ראה מיד, כי הביא לנו ראייה לסתור את שטתו; כי עתה ראה והבין מיד, כי גפן מירושלם, כשמשעים אותה לאתונא לא תצלח לעולם, ולוא גם גננים טומחים ינצרוה לילה ויום ולרגעים ישקוה — סוף סוף יהיה כל עמלם לריק. הנוצרות זמורה

קטופה מגפן ארץ ישראל ושתלוה באיראפא ראשי הדת הזאת ראו את הסתירה שבין שאיפת העם לשמחות החיים לבין מרירות חוקי המוסר וההגבלה שהביאו אתם מקדם, וילחמו בכל עוז להגביר כח החוקים האלה עד היאיפה המבעית ולא עלתה בידם. וכל כהפך מזה אנו רואים בהפך. כמה יגעו בעלי טובותנו מדור דור להרבים בקרבנו את הנטיעות היוניות, אם בחזקת היד ואם בפתוים ובשדול דברים, ובכל פעם שכבר דמו לבוא למטרתם והנטיעות כמו התערו ויצמחו — קמה איזו רוח סערה ותעקן משרשיהן ותגשליכן הלאה הלאה.

ובגדון שאנו עומדים בו: הוא התיאטרון בארץ הקדושה אין ספק כי לא תהיה לו תקומה פה אפילו לשעה קלה. הן עינינו הרואות כי אפילו באיראפא ובעמיה אשר האדמה שמה מסוגלת לקבל נטעים כאלה, ובכל זאת לולא היתה יד הישרים והסגנים במעל ראשונה ולולא היתה "החצרנות" מתרת לעצמה מה שהכנסיה אסרה להעם כי עתה כבר לא היה כל זכר להתיאטרון. ומה אתה למוד שבישראל ובארץ ישראל ובשרנו וסגננו (הוא הנדיב שיחי) אשר בודאי לא ישתמש בכחו השפעתו לתת לעבודה זרה זו מהלבים בתוכינו — כל שכן שלא יהיה להדבר כל אחרית וכל תקוה טובה, כי כתה קטנה, ככתה "הכמה" אחרי נבעו מצפוניה, הלא אפילו בשתכנים במחיצתה גם את האי תלמיד ירושלמי, אשר כרעהו מבפ"רפ"ש — טבית הישיבה יצא להתמשכל והרגיש פתאום כמיין רחיש עוקץ בכפית רגליו לצאת ברקידין ולטעום טעם חיים — של הנאה, וגם את האי "ספרא קלילא", אשר כבר ראינוהו כמו בא כסידה ויודע: מי לה ומי לצריו, וגם וגם וגם, אף אז לא תעצר כח כתה קטנה זו להלחם בהתנגדות המבעית של האומה —

יחיאל מיכל פינס.

תשובה אחרונה!

לכבוד הרב הגדול המפורסם וכו' מ"ה דוד שלמה
סלאסמש נ"י מ"ט ומו"ץ לעדת ה' באדיססא.

רב נכבד! "סופו של דבר מוכיח על תחילתו" כלל גדול הוא בעולם להלכה ולמעשה. פעם אחת נכנסתי לזירה (הכרום העשוי לתחרות מרוץ הסוסים) ואראה והנה שני סוסים מתעתדים לתחרות. האחד גבה קומה, שנים מתנים, אביר כח ועז עין, ורעהו קטן, שפוף וענותן אך מתחת גבות עיניו, השוכבות כמו חבלי שנה ילכדון, ניצצת כמין איש ערמה, וכעליהם העומדים על גבם מדיינים זעיר. האחד אומר בנאוון: "האומנם תאמרו, לתת לשפול בריה זו לתחרות עם ססי הזרין ומטולח?" ורעהו עונה לו: "עתה תראה כי יקרך דברי ושפול בריה זו תנצח. כי ערמתה תעמוד לה. והנה החלה המרוצה, והאביר דהר דהרותיו ויקדים את רעהו בכמה שמדיאותו, וכבר הביטו בעליו בלעג על כן תחרותם אשר התכוון אל המרוצה במנוחה, כמו אומר: אל יתהלל החוגר כמפתח! והנה בעוד כברת ארין לבוא אל המטרה והאביר נלאה מעט — אז שגם השפוף את מתניו ובדהרות אחדות השיג את כן תחרותו וגם העבירהו ויקדים לבוא אל הגבול. התדמה רב נכבד, כי אז הוסיפו המדיינים להתוכח עוד? חלילה! אך נגיש נגיש אז המנוצה אל המנוצה ויתן ידו לו ויאמר: נעניתי לך, אתה נצחת!

כמדומה לי רב נכבד, כי גם עליך לעשות עתה ככה, הן רק על זאת התוכחנו: אם ישנה לאגודת ב"מ השפעה על עניני חו"צ ואם לאו. והנה עיניך הרואות, כי אחרי כל הכרכורים ישכררת אתה והמישתתפים

עמד (לפי הרמז במכתבך לטפליצקי) לבטל את השפעתה של האגודה על הבחירה החדשה של ועד הפועל ביפו — דידהו נצחי, ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם: בושו חברים, ובני חורין חפו ראשם. גדלדלו אנשי מעשה ונכרו בעלי זרוע ובעלי לשון. יראי חטא נמאסו והאמת נעדרה. נערים פני זקנים הלבינו וזקנים עמדו מפני קטנים ובית הועד ביפו היה — לבמות.

הנני מוסר מודעה במועל כפים. כי כשאני לעצמי וכשהאיש הנבחר עתה לראש הועד ביפו — ולעצמו אין לי כנגדו כלום. כי בבחינת תומת נפשו וחבתו לדבר — שמועתו לא רעה ודברים שבין אדם למקום הן לא אדון אני בדבר לשפטו. כי המשפט הזה לגדולים ממני. אבל בזה אין ספק, כי לאגודת ב"מ הוא נמנה, ולא לחנם הזניח את משמרתו, משמרת רופא המושבות בהר הכרמל. אשר לא קפחה את שכרו מאומה וגם לא גדרה לפניו את הדרך למעשים טובים להישוב — למען ללכת ולנוע על דורשי התמיכה — לולא חזקה עליו פקודת האגודה או עניניה לקבל המשרה הזאת עליו. לכלי תצא מחוץ לרשות האגודה. והנה את חפצו זה השיג, וידי מי היו בעזרתו הלא ידעת, ועתה מה מקום לנו עוד להתוכח? נחכה נא שנינו לביאת המשיח, כי עקבותיו הלא כבר נראו.

ואולם להוציאך חלק כלהי אי אפשר, כי בדברים כמו אלה, כבר אמרתי שהמדרש עיקר גדולי וגם אם המעשה לא יבוא תכף בעקבותיו. ואף תשובתי לא באה אלא לברר הדברים וללכנס ורק בזאת חפצתי עתה. לכן אינני מונע עצמי להניף ידי גם כעת על דברך לבררם ולצרפם ולהוציא מהם את תמציתם ולהשיב עליהם בשפה ברורה. בלי פליסופיה כאשר אהבת, ואבוא על הסדר.

א) אם כן איפא' המלה המרכבה "מערכת הלמודים" היא שפטרך מלהשיב לי תשובה על שאלתי הנמצאה בדבר "גופו" של המורה. אתה פרשת לך את המלה הזאת בהוראת "פרוגרם" ולפי שבהפרוגרם של ביה"ס מצאת רשום בפירושו: תלמוד וכו' ושאר ספרי הקודש. א"כ הלא נפל היסוד שאנו נדונים עליו. הן זאת היא תמצית תשובתך. ואולם מה תענה רב נכבדי אם אומר לך שבמלה זו לא כונתי כלל להפרוגרם הכתוב, כי אם: לאופן השמוש בו למעשה? הן בבחינת אופן השמוש הנני מקיים דברי הראשונים כולם ואינני גורע מהם אפילו כקוצו של יוד ונגדה לכל "עדי הראיה" אשר תסמוך עליהם הנני שונה ואומר: כי אופן הלמודים מקון לפי השטח, והשטח היא להפשיט את היהדות מקדושתה ולעשותה למושג של חולין. ידעתי כי עוד הפעם תאמר לי להביא ראיה לדברי באותות ובמופתים יותר ברורים מאשר כבר הבאתי. ואולם כבר רמזתי בדברי שהאותות והמופתים האלה אין להוקיעם נגד השמש, כי יורדים המה לפרטים יותר מדאי. ואולם למרות טבע לבי קבצתי ושמתי במכתב פרטי אליך, ואז תראה דברי מי יתקיימו, ובאו האותות והמופתים האלה והעידו לפניך כי אותן העדויות עצמן שאחה סומך עליהן בעל עמודי ברזל מוכחות הן מעקרן טמקומות אחרים.

ב) מעשה ככהן אחד שבאו לו גנבים בלילה וגנבו את כליו והטמינום בבית הקברות. הרגיש הכהן בדבר והביא את החשודים להדיינים. מה עשו הגנבים? העיזו פניהם. ואמרו: שמעו נא רבותינו דיינים מומחים הנה זה טוען שגנבנו כליו והטמינו אותם בבית הקברות, ומפני מה לא הלך עד עכשיו לחפשם שם? הרי זה מוכיח שבעלילה הוא בא עלינו.

ביששמעו הדיינים את מענותיהם של הגנבים אמרו זכאים הם החשודים , מפני שאלו ידע הנגנב , שכליו בכה"ט לא היה מונע עצמו מלחפש אהריהם באותו מקום , היה שם תלמיד ותיק אחד , עמד על רגליו ואמר :

רבותי ! הנגנב כהן הוא , ואינו רשאי להכנס למקום שומאה , אך אתם

מפני מה אין אתם שולחים את משמשיכם לחפש שמה ?

הא לך , רב נכבד , תשובה קצרה על ראיתך הנמרצה שהבאת

לזכות כיהים שביפו מזה שלא חרדו ראשי האגודה לדרוש פהרה"ג דק"ק

יפו לבא ולבקר את הכית , ואם אולי טרם נחה דעתך במעשה זה ואספר

לך מקרה אחר .

פעם אחת ראיתי אישה אחת נטפלה לאחד הרופאים ממכירי

שילך לבקר חולה מסוכן שבביתה , והוא לא נענה לה , ואמר : מי שהתחיל

כרפואתו אומרים לו גמור ! ואני ידעתי את הרופא הזה שהוא מנקי

הדעת ובמקום סכנת נפשות אינו מקפיד על כבודו , אמרתי לו : מפני

מה אתה מסרב ללכת אחריו , וזה שלא כמנהגך ? אמר לי : אותו החולה

ידעתי שכבר חלו בו ידי רופא אליל והחליאו עד לאין טרפא ועכשיו

נועץ אותו רופא האליל להרוא אותי למטתו של החולה , למען אתן לו

איזו סמים לשכך את הבאב לפי שעה וסוף סוף כשימות יתלה את

הקלקלה בי .

(ג) ובכן איפא , מאמין הנך בכל לב , כי השטח אשר היתה

לאבן סנה לדרך הלמוד בביה"ס שביפו , איננה אלא לעשות נערים

המנוערים (?) מכל מדה טובה לאנשים ישרים , ולחנך ילדים פראים (?)

גם על ברכי התורה וגם על ברכי החכמה יחד — קנאתי בך , רב

נכבד , כי אמונה תמימה כזאת קננה בלבך , באמונתך זו תוכל להיות

כצדיק גמור כל ימי חלדך וגם תשמח בחייך. כי לא דבר קטן הוא לאדם הידיעה בנפשו, כי חלק גם לו בכנין עדי עד, כדוגמת ביה"ס. אשר קרנים מידו לו וממנו תצא תורה ואורה לכל ישראל, ואינו בדין כי יהיה איש לאכזר להעריך על טעותך. כי למה תפקחנה עיניך לראות, כי אין כאן "לא דובים ולא יער", לאמרי, כי מצד אחד אין כאן כלל "נערים מנועים מכל מדה טובה וילדים פראים" כי אם נערי בני ישראל וילדי בני ישראל בני אב ואם ישרים ותמימים, אשר גם לילא האפטרופסים שאינם יקרואים לא אבדה דרכם בחיים חלילה, וכי מצד השני אין כאן לא תורה ולא חכמה, אבל יש כאן מעט "לעג לה"ק" והרבה "דמיונות כוזבות ומעשי תעתועים"? האם בראותך כל אלה תוכל לתקן את המעות? הן הנסיון הורה, כי בני צרויה קשים המה ולא לאיש כמוד לעג ד. כנגדם. ואולי גם משום כך הנך מתעלם בכונה מכל הנעשה פה. והנך אומר לצאת ידי חובת "בקורים" בהשתפכות נפשך בגעגועים לארץ ולעובדיה אשר תחבקם ברוחך מרחוק, וככחחונך הרב, כי בעלותך הנה תמצא הכל יפה ומתוקן ומסודר עד לנקר את עיני הטרוטות, אשר לא תראינה מקרוב את כל הטוב הצפון שאתה רואה בעיני לבך מרחוק.

אחרי ההתכוננות הזאת, הלא טוב היה לי למשוך ידי מהנבט אתך, אפס ראה ראיתי, כי תשווקתך ומנוחת נפשך היא השיאך להאמין בלב תמים, כי רוח המהרה כל כך גברה בכיה"ס ביפו עד אשר גם מלאך דע בעל כרחו יענה אמן, והיא הבטיחתך כי "המורה אשר אולי (?) אחרת בלבבו יבוא ראשו אף הוא להמבל באיתו הזרם של קדושת השומץ שמה, ולא יעז לנטוע עיר תלמי לב הילדים הקטנים שנמסרו לידו ללמדם דק לישן וספר — את דעותיו החפשייות, אשר אולי (?) שמו קן בלבבו

הוא דק"י"ל : אומן לא מרע אומנתו ; לדברים האלה לא אוכל עוד התאפקי ואשאלך . רב נכבד ומורה הוראה לערתו כדיני אסור והיתר , אם דברך אלה מסכימים להלכה ? אם תתירי , למשל , בשר בהמה ששחמה אחד החשודים . באין כשר עומד על גביו , על סמך דאומן לא מרע אומנתו ? הן כלל זה לא נאמר , אלא במקום אשר אם יזיד החשוד לקלקל אומנתו אז מיד תגלה ערותו והיה לחרפה . אבל בכל מקום שיש ביד החשוד להסתיר קלקולו כלה או להשתטט ולתלות את הקלקלה בסבות אחרות , אין סומכין על חזקה זו ככל (עיין מ"ט ע"ז ד"ס כג) ומה נפשך לאמר ? כי המורה אשר יאמר לאצול מרוחו על תלמידיו הלא מעשיהם יוכיחו עליו ! ואולם הלא פ"ך אתה ענה כך כי אין בהוכחה זו כלום , יען גם בתלמידי הנצי"ב מוולאזין ז"ל נמצאו פורקי עול ומחללי שבת , אשר משחתם בקרבם הביאו מבית הוריהם , ועדותך זו נאמנה עלינו מאד , להיותינו על כיוצא באלו דנים עתה , וא"כ איפא לוא גם יתכרר גם לך , כי תלמידי ביה"ט יקדיחו תבשילם , הלא תסוכך בכנפיך עליו ואמרת : לא בו העוף והלכה לה החזקה .

לא אכחד רב נכבד , כי נפלאו ממני דבריך ועוד נפלאו מהם לי דבריך שאחריהם , אשר מתובם למדנו הוראה אחרת חדשה לאמר : שוחט האוכל מרסות אין מעבירין אותו עד שיבאו עדים ויעידו שראו אותו שוחט בסכין פגום , האומנס' כה יהי משפטך בכוא לפניך שאלה כזו ? עוד הפעם אומר , כי פלאות לי הוראותיך ופלאות לי כל נתיבות ההגיון וההישערות שאני רואה אותך דורך בהן במאמך הנכוחי . . הגה כי כן , ד"מ' השמעתנו השערה חריפה ונפלאה , כי משום כך לא נקראו בלקינד וסמחון לאסיפת המורים מפני ישחם העמודים ישבית הספר נישען

עליהם אם ויזונו ממקומם שעה אחת ללכת "ראשונה" ונפל כל
חבית תחתיו. וכן שמענו מפיך הישערה שנוה כדוגמתה לאמר: מפני
כך אין עוזר ותומך בימיני מפני שהכל יודעים כי אך בעלילה הנני
מדווג לביה"ס. אישי רב נכבד, אם באמת זו הסכה, כי נשארתי מנבא
לכדי, ואין תומך ידי במערכה מה זו שתיקה? למה איפא לא יצאו אלה
להכחישיני? הזאת הדרך ישרי לב וזקני הדעת לשמוע בזילותא דמילתא
יקרא כביה"ס ביפולשתוק? בן אך צחוק עשית לי בשאלתך הנפלאה
לאמר: "אם באמת דאכה נפישך למשמע דעות שאינן ראויות להשמע
וכו' הלא היה לך להעיר בראשונה את און המורים החרדים וכו'?" —
אנה הלך לכך, רב נכבד? הבאמת תאמין כי יש להמורים הללו איזו
"תלוי ראש" בבית הספר הזה? ואולם מה אכביר מלים? הנה מכתבי
הפרטי יפקח עיניך ולא תתן עור נפישך בידי דמיונות כחבות.
(ד) אמנם זו שאלה גדולה שישאלתני: מפני מה לא נסיתי
להציע מענותי תחילה לפני מי שהיכולת בידם לתקן בחשאי, במרם
יצאתי בקובלנותי בקולי קולות? לשאלה זו באמת אין לי תשובה, זולתי
זו שאמנם כאשר אמרת, כן עשיתי, ולא יצאתי למלחמה במרם סתחתי
בשלום. ראשית דבוי היו בעל פה — לאחד העם" עצמו, כי בהיותו
ביפו בקיץ שנת תרנ"ג נכנסתי אליו לפני ולפנים, ואמרתי לו: נסלק
נא לצדדים את עחלוקתינו הישנה על דבר הדרך, אשר ראויה אגודת
ב"מ לבחור לה לבוא לתעודתה: אם דרך קודש או דרך חול, אבל בזה
הלא גם אתה מודה שאינה ראויה לאחוז בדרך המתנגד אל קדושת הדת?
"כדברך כן הוא" ענני, "וחלילה לנו שיעלה כזאת על דעתנו!"
"אם כן איפא, שאלתיהו, איכמה לא תחוסו על יקרת משרתכם, בתתכם

בראש ביה"ס אשר כוננו ידוכ כזה אשר אני ואתה יודעים שאינו ראוי
בישום אופן למסור על ידו ילדים רכים. מכלי חשוש פן יסור לכם מאחרי ה'?"
"כבר הזהרנוהו" אמר לי "אשר לא יקל ראשו במנהגי הדת
לפני התלמידים. ואף לא ידבר באזניהם דברי בלע. זה האות, כי
כבר שם בובע תוגרמית על ראשו לכלתי יפרע ראשו בשעת למודו."

לדבריו המתוממים האלה עברה בת צחוק על שפתי. אך הוא
חוסף לאמר: "ולא עוד, אלא שלא לראש המורים שמנוהו בבית
הזה. ואף לא את "למודי הדת" יורה בו. כי משרתו אך להורות שפת
עברית, כאשר יורה המורה הצרפתי את שפת צרפת, ומדוע נדקדק
עמו יותר מאשר נדקדק עם המורה הצרפתי?"

"מי כמוך יודע" השיבותי לו "מי כמוך יודע, כי כל דברי ביה"ס
נחתכין אך על פיו והוא המפקד כל צבא הלמודים, אך גם זולת זה, מי
יתן ואדע מי הוא איפא "מורה הדת" בביה"ס?"
"הלא המורה הספרדי סמוך ענני כשפה רפה."

לדברים האלה לא התאפקתי עוד, ואומר לו: "רואה אנכי כי אך
לדחות אותי בקיש אתה אומה, כי את מי תניד מלים? האיתי תאמר
להוליך ישבי להאמין, כי באמת ותמים טוצא אתה בהספרדי הזה
ודרך למידו, את האמצעי הנכון לבטל את כח הארס שיספגו הנערים
ממקום אחר? הלא הפכך, כמוני כמוך יודע, כי אין מורה מסוג זה עשוי
אלא "להגביר כח ההפסד בנגודו..."

"אמנם בדברי הזה נעניתי לך" ענה הרא"ג "וגם אנו יודעים כי לא
זה האיש הראוי למשרתו, לפיכך אנו מחפשים אחרי איש ותיק ומשכיל
למען הפקידו בראש הבית בתור מנהל ומורה דת כאחד, אך מצד אחר

למדם מצאנו איש כלבבנו. ומצד השני כיסנו רוק ואין בנו כח לתת
עתה שכר איש כזה. ימים יבואו ונכצע את זממנו.

מתוך הדברים האלה למדתי להיכן הרוח נוטה וחדלתי מדבר
עירי ואצא מעם פניו בלב קרוע ואנס להציע דברי לפני אחרים ממכירי
בחול במכתבים. והמה הגיעו דברי לאזני הרב הגאון הרש"מ נ"י. והיה
אחריו עבוד כשנה שלמה ועלה זית טרף בפני יונה תמימה לאמר: קלו
המים הזדונים: הגרש"מ נ"י שלח דברו למנהלי ביה"ס ביפו כי יזהירו את
המודים לבלתי יתנגדו במנהגט למנהגי הדת כפרתסיא. לפי שורה הזאת
הגזח נפשי ותתר ממקומה ומתוכה נודע לי מה יפה כחו של אדם אפילו
כג"רש"מ נ"י בנדון זה. אם איש כמוהו אנוס להשתמש ברטית-ישוא כזו
לצרעת ממארת כזאת מה תקיה מאזיכי הקיר? ועתה הבידה נא לי רב
נכבד מה היה לי לעשות עיר ולא עשיתי? ידעתי כי אמיר תאמר לי:
מדוע לא פניתי אליך במכתבי? אך האימנס תאמר כי יפה כחך מכח
הגרש"מ ש"ח"י? הן זה האיש אשר ספיהם וזמרוהו ומשמנו יבבל. וכמו
אינס שומעים לו אלא בדבר שהוא להנאתם ומוניחים עצתו במקום
שהיא פוגמת בעקריהם. עאכז"ב כי אליך לא ישימו לב כלל. ואם אמיר
תאמר לעשות דבר ולא לפי רוחם יפנו אליך עירף ולא פנינו.
ואחרו בינותי בכל אלה. הסכימה דעתי למסיר את חרין לרבים
והתגלע הריב. והיה אם ימצאו לנו חברים תימכים. ודברינו יצלונו
לפקוח עיני עורים. ונצחנו — ונכרך את ד'. ואם יכריעונו בעלי דיננו
במלחמה ונצחו המה. או נדע. כי עם מפלתנו נפלה גם משאת נפשנו
ודעין התחדשות הישוב אשר בו שנינו ימים רבים היה היה לחלוט בשל
וחיון שוא. אשר על לכנו ליאש ממנו. והיה משפטו במישפט כל המון

מישיחי הישקר שעמדו לישראל במשך ימי גלותו אשר אמנם בראשית צמיחתם טעו אחריהם רבים וכן שלמים, אך אהרי התודע, כי מבטח בוגד הם, בהקדיחם תבישילם ברבים לא בושו התמימים לסנת אחר ממעותם ומה היה סופם של מישיחי הישקר הללו? הלא ידענו. "ישראל סבא" נרפא לאט לאט מהמכות אשר חלו בו לרגל משוגתו, ויחזק מעמד כבראשונה, וההולכים אחרי ההבל ספו תמו ויתכוללו בים הגדול של האנושות מבלי השאיר אחריהם רושם.

ה) משכתני ואחרוך ארוצה גם מקירות החדר והוצה, אמור אמרת כי אילו סקחתי עיני להסתכל במה שנעשה בבתי חמישת חברי הועד שכאדיסא, כי אז נוכחתי, אשר רגל בני האנידה לא תדרוך שמה, מאמינך אני רב נכבד, כי כאמת ותמים יחשבו ככה חמישת הנכבדים האלה, אבל הטיבים טובים המה מהנדיב הגדול ושלוחו אליהו? מעידני כי אין לך דבר הישנא יותר להאדון ולשלוחו מחברה בתוך חברה. בימים מקדם נוסדה בראש"ל חברת "רודפי שלום" ובטלות, וכראש פינה נספחו רבים מבני המושבה ללישכת ב"ב שכצפת ויצו עליהם האדון שייד לצאת מתוכה, והכל מישום להתיש כח איתערותא דלתתא דלא תהי גרמא לאיתערותא דלעילא, ובכל זאת עלתה כידי אגידת ב"מ להתגנב בחשאי בעלית הפקידות מבלי שירגיש אדם בה, כי עליה נאמר "שממית בידיה תתפש והיא בהיכלי מלך". ובשנתה ככה מעולפת על שילחן הפקידות תנהג את מרכבת החנוך הרתומה לסיסי ב"מ בדרך אשר בחרה לה ולמטרה אשר הציגה לה — הרי אתה רואה, כי כשעה שהנדיב ושלוחו אומרים כלכבס, כי המה השלימים בכל עניני המושבות אשר תחת ידם, כאותה שעה הצא ההנהגה ברהנוך מלישבת

השאום של אגודת כ"ט ועתה מי לידי ולדרך יתקע, כי אין הדין כך גם
בחמשת אלה חברי הועד אשר אמרת? מי חכם יבין וימצא את הצנורות
הסבוכים והנסתרים שעל ידיהם תבוא להם ההשפעה מהאגודה הישועית
הזאת?

הדבר אשר אמרת, ע"ד השפעת הכתה במנוי ועד השועל
הראשון הנני טקיים גם עתה ורומיא דורך ממני וכן טובים לאו רומיא
היא כלל, הטרום תדע כי גם אנו מבני אגודה הזאת היינו באותה שעה?
והטרום תדע כי לא נדחפנו שנינו ממחיצתם אלא אחרי כן, ולא הספיקה
לנו השעה לקחת חלק בלשכת חשאים? הלא תדעו כל אלה היטב, כי
על כן לא תהדל מהעלות גרה כפעם בפעם, אשר אך מרגיש נקמה יצאתי
למלחמה, ומה מקום איפוא לישראלך, אם אין כינתך רק להטיל אבק
בעיני הקוראים? ואולם אשר בקשה נפשך לדעת: אם היינו גם אנו
עבדים נרצעים? ומפני מה לא גלינו אז און הועד, וכי וכי? מוטב לך,
רב נכבד, שתסמניי מתשובה וישקעו הדברים במסומם, כי למה לך לחמוט
באשפה זו אשר אין ריחה נודף?

ז) מתוך רמזים בדבריך כאן וכמאמרך "אל נא אחי תרעו" שכהמליץ
למדתי לדעת, כי חישוד אנכי בעינך, אשר הנני נמנה בין חברת מפיצי
כתבי פלסתר, אשר שמו להם לחוק להציף את העולם בפסקוילים מצוירים
ולתת לשמצה גם כל איש ישר, אשר עשה מעשה לא לפי רוחם — לכן
זאת חוכתי להגיד קבל עם, כי עומר אנכי מחוץ לכל חברה ממין זה.
ובסודך לא באה ולא תבא נפשי, כי ישקן אישקן דרכים כמו אלה
ותועבה המה לי.

ח) דמיתני, רב נכבד, לאכו הפוסקים הלכה מתוך משנתם, אך

אין דמיונך עולה יפה כלל. אלה פוסקים הלכה מתוך משנתם, ואנכי משיג על ההלכות הפסוקות, כאמרו כי קובעיהן לא ידעו מקורי ההלכה על כן נכשלו בפסקיהם.

(ט) לתבוע עלבון בתי החדד בקו"ח האספיטאל מושב זקנים, אשר כל אנשי צורה וישרי לב יתנו תהלתם, ואינם מספרים כנגותם אלא אנשים בני בלי שם, לא מצאת דברים נכוחים ולקנא קנאת ביה"ס כיסוף אשר מטיגיו עכ"פ אינם קטלי קניא באנטא מצאת תישעה קבים של שיהה טפלה המלאה סתירות טפה אל פה — אתמהו!

(י) ואסיים במה שהתחלתי, הוא אנכי, כי גם אתה רב נכבד צר כחך להניא את הישפעת בני האגודה מלפעול פעולתה על תנועת המעשים בועד החמיכה, ולא זו בלבד אלא שבפי הנראה והנישמע כבר הציקות כלי זינך להגלם ותתרפס לפניהם ומה בצע בוכיח דברים? לכן קראתי שם לתשובתי זו: תשובה אחרונה.

יחיאל מיכל פינס.

בזשהו של עבודה זרה.

הישיב בקבר הסדך? ואיניך באבדן!
מקרה קרה לפני שביעים על יד "קבורת החל" במקור לא עבית אחד נמצא פרוכת ארוג יהור טרוקס זהב פרוש על הקבר, ויהיו אנשים אשר לבשו קנאות למראה חתקרוכת הזרה הזאת וואמרו להעבירה, ויהיו אנשים אשר לא ראו כל טים בה וואמרו להניחה, ויתקומטו שניה הצדדים ותהי מריבה, כמריכה המצויה בכל בתי כנסיות ובתי מדרשות שמערי תחום המושב, ואפילו באותם של הנאורים, כידוע, האומנם: אין הדבר

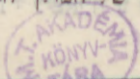
שזה שיתבצר לו מקום בתולדות הישוב? הן דאה תראו מה נכמד
 המקום אשר פנה לו "הצבי" בגליונה אין זאת כי אם אשר הישוב הוא
 מאד; אבל אם לא תמצאו חשיבותו בעצמו הפשוה נא בסבותיו כי אין
 הדבר נערך אלא לפי סבותיו, וסבות התגרה לפי דעתו של "הצבי"
 אינן פשוטות ומצויות, אבל יסודותן "בהתרגשות הרוחות" שהתחוללה
 לרגלי התגלות מצפיני איזו כתה נפסדת שקמה בישראל.
 והנה בנוגע "להתגרה עצמה" אין אנו צריכים לאמר, עד כמה
 לא השביעתנו רצון כי הכל יודעים מה שנואה לנו התגרה בכלל, ומח
 מאוסה בעינינו "האלמות" מכל מקום שתבוא, ובכל צורה שתתיצב לפנינו
 ומודים אנו בפה מלא אשר יפה היו עושים המקנאים אלו פתחו בשלום
 תחילה, אך בנוגע לסבותיה והיא "התרגשות הרוחות" לא נכחד כי אלו
 היו הדברים בפי "הצבי" הפעם אמת, כי אז היתה לנו סכה לשמוח
 עליהם, לאשר הן זאת כל מגמתנו לעורר את העם מתרדמתו למען
 יפקח עיניו ויביט סביבו וראה את אשר אפסירופסיו שנתמנו על דעת
 עצמם, אומרים לעשות לו; אבל גם "הצבי" עצמו יודע, כי אין כאן כל
 התרגשות הרוחות, הוא עצמו יודע היטב את כלל אחינו שיחיו כי בעלי
 בטחון גדולים הם, ודוקא בדבר המעון התרגשות אינם מתרגשים כלל,
 הוא עצמו יודע כי אותם האנשים אשר נצו על הפרוכת, אינם נזקקים
 לגרוי והשמה, כי גרוים ומשוסים ועומדים המה מימים ימימה, הוא עצמו
 יודע כי יחס התגרה ע"ד הפרוכת אל הדברים הכאים "בהחבצלת" הוא
 ממש אותו היחס אשר חוקרים ידועים מוצאים בין עניות הנוראה השוררת
 בעולם לבין זכות אורח שנתנה ליהודים, ומה ראה איפה "הצבי" על
 ככה למרוד בידיעתו הפנימית? לשאלה זו שתי תשובות:

(א) דרכם של בני אדם ממין ידוע אישר אם מטפחים את עונם על פניהם ואין בפיהם תוכחות; הם הופנים פניהם כלפי מאשימהם להשליך עליהם שקוצים; והיתה זאת להם במקום "התצללות" והיה בהכצור להם למצוא "שקוצים" נאמנים הם בודים להם שקוצים מלבם.

(ב) אם רואה אתה את "הצבי" משקץ ומתעב את מדת "המלשינות" ומתנודד אפילו לזכר שמה; אל תאמין כי הוא עצמו בדול ממנה. כל דברי מוסרו בכחינה זו מכונים לאחרים; אבל לגבי עצמו — אהה דו, מה לא יעשה אדם בשביל פרנסתו? ולפי שהצבי יודע כי בפמליא ידועה אין "התרגשות הרוחית" ממין ידוע אהובה ורצויה מאד; לפיכך לא נמנע מהטביע על הפעולה היוצאה ממאמרי בהכבצלת את חיתם "התרגשות הרוחית", אולי ישמעו הרברים באותה פמליא ועשו את אשר חפץ.

אך תהי סבת התגרה מה שתהי; ותהי עצמות התגרה מה שתהי, הנה עצם הדבר שבאה עליו התגרה אינו כל כך קטן; אינו כל כך בלי ערך בעינינו עד שנחשבהו לאינו כדאי לאבד עליו לא טפה אחת של דיו ולא רגע אחד של זמן. אנחנו המדקדקים בדקדוקי עניות; ומשום קוצו של יוד כדאי לנו להשכית אשרה של בת שוע; ומשום חמה אהת ישנמצאה בתרנגולת בפסח לא נחמול על נעורי עניה סוערה; לא נהום גם על ההרגשות העדינות אשר התעוררו בלבות ילדות רכות ונעימות לשים זכר לחברתן החביבה שהלכה לעולמה — אך ורק מפני משהו של עבודה זרה!

הן אמנם אפשר מאד, כי הדבר הזה אינו מתאים עם נקיית הדעת ועדנת הנפש של אנשים ידועים. כי אם גם הכל מודים אשר צלמא דנבוכדנצר או פסל הנחוישת של המולך התופס בזרעותיו ילד רך וענוג

בשעה שכלבו החלל בווער אש זרה ראוי היה להרחיקו מעל גבול ישראל
 אך תמונה קמנה מגדול זכוב שאדם ישא אותה בחיקו או על לבו — דבר
 כל כך קטן, כל כך בלי ערך" השוה הוא "לאכד עליו טפה אחת של דיו
 או רגע אחד של זמן?" ואולם אנחנו, כי "עם הספר" אנו ומאובני ס'
 ולא זכינו להיות "עם הספרות" המתפתחים, מה נעשה שלא
 נעסוק בשאלה זו בכוכר ראש כאלו כל אשרנו תלוי בה? והלא בפירוש
 צוהה התורה: לא תעשה לך פסל וכל תמונה אשר בשמים ממעל,
 לרבות חמה ולבנה וכו' ואשר בארץ — לרבות הרים ונבעות מתחת —
 לרבות אפילו של שול קמץ, ועל כרחינו תעב נתעב ושקץ נשקץ,
 אפילו זכוב ואפילו פרעש אם רק יש בו משום עז, ועל כרחינו שקץ
 נשקץ ותעב נתעב כל רגש נעלה, נעלה ונשגב" אשר "בהתעלותו ושגבור"
 המדומים גרם להתעות את העמים אחרי עבודה זרה, הידעתם קוראים
 יקרים, מה שם הרגש הזה? שמו של הרגש הזה הוא "חבת המתים"!
 אנחנו בני ישראל זרע קודש ונוחלי דת קודש מכבדים את המתים
 אך אין אנו מחבבים אותם, כי אך מת האדם, הכהנים והנוזירים פורשים
 ממנו מיד, ואפילו ישראל האוכל חולין במהרה לא יבא האהלה, כי גוף
 בלי נשמה טמא הוא, ומצות כבוד אבות אף שיש לה תוקף גם אחרי
 מיתתם, אך הכל מודים כי גדולה היא בחייהם יותר מאשר במותם.
 ובאומות ובההולכים בעקבותיהן אנו רואים ההיפך, בעוד האדם חי אין
 מטפלים בו יותר מדאי ורק אחרי מותו קדוש יאמר לו: עושים פומבי
 גדול לקבורתו ומעטפים את ארונו שחורים ומעטרים את קברו שושנים.
 המנהגים האלה אין ספק כי מוצאם מימים קדומים מאד מראשית הולד
 גוי, כי ימי הרגש על הארץ כימי האדם עליה ודרכו של האדם להתייפח

על העבר יותר מאשר לשים לב אל ההווה ולולא אחז לו הרגיש דרך
עקלקלות ולא התנשא למקוך על הנפש . כי אז אין להזחיקי אך בני
האדם כטרם נגזו עליהם אור התורה הניתנת מדה וקצב להרגיש ואימרת
לו עד סה תבוא נתנו נפשם שבי בידי הרגיש לגמרי ויָוָלו מאד ותהפך
להם "חבת המתים" להערצה ולהאֵלהה ויזכחו להם זבחייהם ויכבדום כבוד
אלקים ויתפללו אליהם ותהי להם העבודה הזאת למקור עבודה הזרה
לכן על בני ישראל להשמר מכל אלה ולהנזר מכל מנהגי "החבה היתירה"
אשר אין במנהגי ישראל הקדומים יסודתם . כי יש בהם משום אבקה
של ע"ז . וצא וראה מה עלתה למחדשי הדת . הם הרפורמים מדור העבר
כי העמידו את כל התירה על רגל "חבת המתים" וכל יהדותם היום היא
"הזכרת נשמות" הדוחה מפניה את כל מצות עשה ולית שבתורה . ולהם
אנו אומרים : היסופר בקבר חסדך ? והלא אמונתך באבדוק !
ידעתי אמנם , כי בני כחה ידועה יאמרו לי : ומה איכפת לך אם
הריפורמס יקדישו את "מנהגי המתים" הלא טוב לנו החזיקם במנהג זה
מהזניחם את היהדות כולה . אך אני אומר להם : הא תיגח לשמתכם
כי טוב לכבוא "מרכזים חדשים" ליהדות למען לא יכרת שמה , ואולם
לפי שמתינו אנו שאין יהדות אלא זו שאין לה אלא מרכז קדמוני
אחד , הננו אומרים : או כל או אפס ! או יהודי או ארמאי . מי שמקבל עליו
את התורה ביסודותיה כמו שהיא מוטב ומי שרוצה להכניס בה יסודות
חדשים אשר ברו מלכם אומרים לו : העולה על הוחכם היה לא תהיה !
יהיאל מיכל פינס .

עדות מופרכת ומוכחשת.

אמרו להוללים אל תהיו ולרשעים - אל תיטו קרן!

3 א צורת אלתחריר אלמתקדם
 מן ריאסת קומיסיון מעארף יאפה
 לגיאנב אלקאימטקאמיה.
 לגיאנב טעאלי קאימטקאמית
 קצ'א יאפה אלב'היה.
 עזתלו אפנרם חצירת'לי.

בלענא אנה סיציר אנ'רא
 אלעאב תיאתרו בקרית דאראן
 בהדיה אללילה אלקאדמה לילת
 אלארבעא מנאפיה ללאדאב ולא
 יח'סא אנה ממנוע נט'אמא אנ'רא
 אלעאב אלת'אתרו כדון ערין
 אלוואיאת אלתי סתגרי בהא
 אלאלעאב עלא נטיר אלמעארף
 לירא הל פ'הא טא הו מחיל באלא-
 דאב וממנוע אולא ולס תראגניע
 אלמעארף פי הדיה אלוואיה אלמצם
 עלא אנראיהא פי דאראן פאן חסן
 אל אמר למן ילזם במנע אנ'רא שי
 מן דילך כעיר אשלאע אלמעארף

3 א נסח המכתב השלוח
 מאת ראשות ועד מעארף יפו
 אל כבוד הקאימטקאם.
 לכביד מעלת קאימטקאם
 מחוז יפו המהולל.

לכבוד אדוני בעל העין,
 שמענו כי בלילה הבא
 הוא ליל ד' יהיה בכפר דוראן
 עריכת משחקי טיאטר
 מתנגדים למוסר. וקא נעלם
 כי עריכת משחקי טיאטר
 אסירה בטרם יהיה (ניסח)
 המחזות הערוכות למראה עיני
 המערף בראשונה, למען יראה
 פן יש בהם דבר מתנגד למוסר
 ואסור. וכמחזה הזה העתיד
 לערכו בדוראן לא פנו אל
 המערף. ובכן אולי ייטב בעיני
 כבודו לצות על מי שצריך
 שתמנע עשיית דברים כאלה

אפנדם.

פי 28 מארט 1311. ראים

28 מארט שנת 1311.

קומיסיון מעארף יאפה

ראש ועד מעארף יפו.

צפי אלדין

צפי אלדין.

טבך אצלהא פי 7 חזיראן 1311

העתקה מרונת 7 חזיראן שנת

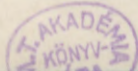
קומיסיון מעארף יאפה

1311. (חותם ועד מעארף יפו).

מיום ששבת משיש לכם של ההוללים ותופר עצתם אשר יעשו
 לזכות את המושבות בא"י בבתי תיאמראות קבועים — לכם כים נגדש
 ונמשם לא תדע שלו, בכעסם כי עו ובקצפם כי נורא אומרים להפך
 את ירושלם על פניה כי רק העיר הזאת היא למכשול להם ולמועצותיהם.
 מעיר הזאת יצאה תמיד המחאה מול מעשי התעתועים והאורגיות של
 היונים והרומאים וזק זה היא שומרת במהרה גם בחורבנה. לכן על אפס
 ועל חמתם היא לחם העיר הזאת, ויאמרו להשמדה מעל פני האדמה
 לכן העדימו עליה סוד יחד עליה קשרו, לאמר: לכו ונכנה בלשון ונשים
 לה עלילות דברים, ויאמרו ויעשו ויקימו שאון בארץ וימלאו עולם בצעקתם
 לקרוא חרב על ירושלם חרב על יושביה. כי בניה בקרבה מלישינים
 בולם, ועל המושבות יחרישו רעה. להבאיש ריחן בעיני ממשלת הארץ.
 היאמינו הם עצמם את אשר יאמרו? חלילה! ואדרבא יודעים הם
 מאד. כי כל התלאה אשר יצאה את הישיב עד היום אך הטה לכדם
 גרמה. כי אך לדגלי דבריהם הנבערים ומעשיהם המביהלים באו לנו כל
 הצרות. וככ"ז לא ימנעו מגולל את האחריות על ראש ירושלם, ואת
 שקריהם יבכרו לתדשים ולשבועות כהעתונים הנשבעים לדגלים. באמרם

בלבם : הן כל הדפוס לנו הוא ומי איפא יכזיבנו ? אפסי כי השבו
 ומעו. אם אדם אין אשר יקום לתבוע את עלבון האמת מידי המתעללים
 בה. הנה היא עצמה באה למפח את כל חברי נכבאי השקר על פניהם
 ולהשיב את כבודה על כנפיהם. האם יבטח העושה
 שאו עיניכם קוראים יקרים וראו למעלה את ינסח הכתב אשר
 שלח כבוד שר הבקורות ביפו למושל עיר הזאת להודיעהו דברי עריכת
 החזיון ברחבות למען מנעהו האם לא ישים לאל את כל חברי המעלילים
 וינתון כלה את מכצר השקרים אשר בנו למען קלוע מהם אבנים על
 ירושלים ? האם יבטח העושה
 הנה שנים המה הבסיסים אשר עליהם הקימו את מחי קבלם.
 (א) כי הרב מיפו נ"י. שלח דברו מעצמו לפקיד הבקורת שמה
 למנוע את עריכת החזיון ברחבות. האם יבטח העושה
 (ב) כי נתן טעם לדבריו לאמר : אותו החזיון הוא נגד הממשלה
 כלומר : דבר מדיני יצוק בו. האם יבטח העושה
 את הדברים האלה בנסחאות שינות מהרו ההוללים להפיץ
 בעתוניהם למען העלות חמה וזרה"ג מיפו נ"י מהר להכחיש את דבריהם
 ולספר המעשה כאשר היה (ההבצלת גליון 29) ומתיך דבריו למדגן
 (א) כי לא הוא בקש את שר הבקורת לאסור את עריכת החזיון. אלא
 אדרבא אותו הישר שאל ממנו אם בהסכמתו תעשה המערכה וישיב דברי
 אמת. אשר לא זו בלבד שלא נתן הסכמתו לדבר זה מעולם. אלא גם
 דעתו אינה נוחה מתואמראיה בכלל. (ב) כי הטעם שנתן לדבריו הוא לא
 מישום דבר מדיני כי אם מפני שהתואמראות אינם מתאימים עם מוסר
 דת ישראל ; אך ההוללים לא אבני שטע דברים כנים וידו אבן בו. פי

הקימו לו לשמן את ד"ר שטיין, אישר בשליחותם יצא נצ"ב פתח "הצבוי"
 (גליון ט"ז) להבחיש את דברי הרב שיחיה בכח עדותו. אבל עדות זו
 היתה חשודה בעיני וגם מופרכת מראשיתה. ~~האם יתכן~~
 חשודה מפני מה? מפני שהיא נושאה את חותם "הנגיעה" על
 מצחה באית קין. השמע אדם, כי עדים שאינם נוגעים בעדותם ידברו
 רתת ויעתידו דברים? עדים כאלה יודעים שאין חובתם להניד אלא מה
 שידועים, ואם יצא הנדון על פי הנדתם זכאי או חייב אחת היא להם
 לפיכך כל דבריהם בנחת, וכשהם מספרים דברים ששמעו מפי אחרים
 נזהרים שלא לשנות מאומה מסגנונם ולא להתפלפל בהם ולהוסיף עליהם
 פרושים ובאורים, כי הפלפולים והפרושים מטלאכת הדיינים היא ואין עד
 נעשה דיון. ואולם בעדות זו שלפנינו אנו רואים סגנון מתרגז רתועה
 טמטרתו, מתחיל בנגות ותוכחה ומסיים בפלפול והוות, ואת הדברים
 עצמם הוא הולך ומבאר כונתם לחייב את הנדון. האין עדות כזאת מעידה
 על מנידיה כי הפין להם להכריע את כף הדין לצד אחד? וכיון שיש
 כאן הפין נוטה לצד אחד הרי זו עדות פסילה.
 ומופרכת מפני מה? מפני שבכל גביבי הדברים שנכב העד
 בעדותו מן הענין ושלא מן הענין לא מצאנו בהם אותה הבונה אישר
 הפין איתו העד להעמיס בהם, הנה שתיים הנה העדות אישר העיד,
 האחת מפי ידני השורים המושל ופקיד הבקורות) אומרת, כי המערף
 מנע את עריכת החזיון ברחבות יען לפי דברי הרב הוא נגד חוקי
 הדבקות, והנה נניח לפי ישעה, כי הדברים אישר נמית עליהם קן,
 לאמר: "נגד חוקי הבקורת, מפי הרב עצמו יצאו (מה שאינו מוכרע כלל
 שאישר לפי שם, כי לפי הדברים אישר דבר הרב מצא המערף כי העריכה

היא נגד חוקי הבקורת, והיא באמת פרושם כידוע) עכ"פ אין אנו שומעים מהם, לא כי הרב חוה דעתו קידם ששאלוהו, ולא כי יסד דבריו על חשש "דבר מדיני" כי הפריצות היא ג"כ בכלל אסורי הבקורת, והעדות הקודמת לה (של המודיר מרטלה) אומרת, כי בפקודה אשר שלח לו מושל יפו למנוע את עריכת החזיון, נמצא כתוב כי "הרב מיפו הודיע להמערף כי ברחבות גומרים לערוך חזיון שהוא נגד חוקי הבקורת". הרואה יראה כי לא הוסיפה עדות זו על הכרתה אלא דבר אחד, והוא כי כך נמצא כתוב, ותהי בעיני כעדות ישאינה צריכה, כי מאי נ"מ, אם הדברים כתיבים או מסורים? האם בדיני שמירת או גמין אנו קיימין?

ויהי כראותי את כל אכה אמרתי לצאת מיד ולהראות את במולה של העדות. אלא כי לכי אמר לי: הוה מתון בדבר! עדות מוסרית כזו אין ספק שהיא גם מוכחשת, לכן חתרתי להשיג גופי הכתבים אשר יצאו מתחת ידי פקדי המלכות בנדון זה, למען ראות את הכתוב בהם, ותעל בידי לעת עתה להשיג את האחד, והוא נוסח מקיים מנוף הכתב אשר יצא מאת "ועד המערף" אל המושל המובא למעלה, ומתוכו למדנו שלשה דברים.

(א) המעריף עצמו סמך באסורו על מעם הפריצות ולא על מעם אסורי הלכות מדינה.

(ב) יש הרב לא נזכר כלל בהודעה הרשמית הזאת.

(ג) כשם שלא בא זכר הרב בהודעה הזאת כן אין ספק שלא נזכר שמו גם בפקודת המושל להמודיר, כי בנוהג שבועולסו, כי אין "פקודה" תומכת יסודותיה אלא על "ההודעה" שקדמה לה ואם רכי לא שנה רי היא מנין לו?

שלמא דמר יסגני!

מכתב גלוי להגביר הנכבד האדון הנעלה מר

חיים אהרן וואלירו ב"י.

סימן יפה הוא לכחה של חספרות, כשאנשי המעשה והיכולת מתהילים להשתמש ב"י הנה ראיתך, אדין נכבד יוצא בהצבי נליון כ"ה נקסת הסופרים במתניך לדבר אל העם "דברי שלום ואמת" ולעורר את השוכנים לשכטיחם בעה"ק להתאחד "באחדות הכחות" למען ירימו את עצמם משפל מצבם, ואומר לך: יישר כחך! ותחזקנה ידיך, והלכת בכחך זה והושעת את ישראל! ואולם אם איש כמוך, אשר לך הכח והעוז לעשות דבר בעדה מכלי הכנות רבות ראית ראשית לך למסור הדין לדעת הקהל, הלא בזה נתת אות כי דעת הקהל חיובת בעיניך ולמשפטה תיחל, לכן אל נא יחר אפך ב"י אם אומר לצרף מעט את דבריך להביאם בכור הבחינה, ומראשית אומר כי לא על גופו של הדבר אשר אתה אומר לעשות באתי לדון, כמוך כמני וכמו כל יושב ירושלם מקטן ועד גדול שמחים מאד על "אחדות הכחות" אם תתקיים ואולם לא באתי לדון אלא על סגנונך אשר בחרת בו להגיד אתי הפעיר.

סופרים וכתבנים רבים עמדו לירושלם, שאין אדם מדקדק עמהם, אם רעיון לבם ישמכם להעתיב דברים שלא מן הענין, או אם אינם נזהרים במשפטם מנטיה לצד אחד, ובלשונם — מהפרזה והמית האמת, למה? מפני שבני אדם הללו אינם אלא סופרים ומלאכתם בכך, והקוראים יודעים זאת ואינם סיגכים עצמם כראשם ורוכס על דבריהם;

אך איש מאנשי המעשה כמוך, אדון נכבד, אשר לפעמים גם עקמת שפתיו הוה מעשה, אם איש כמוך יוצא לפני העם בקן קולמסא ובקן מגילתא, עליו לשקול כל דבור ודבור מדבריו כפנינים ואבני חפץ — ולהזהר בשלשה דברים אלו: (א) משפת יתר ודבור ההתפעלית. (ב) מהראות כנומה לצד אחד. (ג) מבלי החלט דבר שלא בא עליו מופת. ואותך, אדוני, צר לי מאד להגיד לך, לא ראיתך נזחר הרבה בשלש אלה. הגה, דרך משל, תחלת דברי פיך באמרך: ידעתי כי מעטים הם האנשים אשר ימצאו דברי אלה כי הרפואה האחת לענינים הכללים היא אחדות העדות) חן בעיניהם, ורובא הרובא יגיעו אחרי ראש וכו'". הגד נא אדון נכבד, אם לא כל הדברים האלה ממיטב דברי השיר הנמו? כי מי הוא האיש בכל ירושלים אשר ימאן באחדות? גם אנכי כ"ה הנני יוצא ובא בין אנשים ומעיד אני, כי לא רק דוב מנין כ"א גם רוב בנין של ירושלים כאמת ותמים חפצים באחדות צבורית שלמה. ולא רק חפצים כ"א גם היו ימים שרדפו בכל כחם להשיגה, ולא בשלהם נעתקה מטרתם מהם ולהלאה. ותמה אני, אם לא תדע את הדבר הזה, ומדוע איסא יגיעו אחריו עתה ראש? אם ראית לפעמים כמו בת צחוק עוברת על שפת איש בשמעו בני אדם מדיינים בהתלהבות יתירה על האחדות, הלא לא להאחדות עצמה יצחק, כי אם לחליפי מושגיה בטוח המדיינים אשר ל"אחדות הכים" יקראו "אחדות הכחות"; ואולם אתה כי ידעת מאד את ההבדל, ואין מנמתך בפירוש אלא ל"אחדות הכחות". לא לבר אשר לא יעלה על לב איש ללעוג לך כי אם להפך, כל איש מוכן ומוזמן לעזור לך כי תתקיים מחשבתך (*). ובכן

(*) הנני אומר יתקיים ולא יוצא כי כפי השמיעה, הלא ימים בטרם נתלה

איפא הלא כל דבריך בטושי נצחון חפצך אינם אלא דברי הפרזה שכאו
להורות גודל קשיות ערפו של אחד הצדדים. וכשם שהפרזה לתאר
גודל קשי העורף מצד האחד כן לא קמצת כלל בתארך את התשוקה
לאחדות מצד השני, הלא כה הם דבריך בהפנך פניך כלפי אחינו
האשכנזים: "אין כונתנו (אנחנו הספרדים) חלילה לעשוק אתכם רק
אהבתכם נבקש". תן תודה אדון נכבד כי הטלה "אהבתכם"
שהשתמשת בה בזה לא באה אלא ליופי השיר, אך לפי הענין היה
גאות יותר להשתמש בהטלה הפשוטה: "קרבתכם" והיתה מתאמת יותר
עם הכונה הרצויה ועם אמיתת המציאות.
ואחרי חקרי לדעת מה הדבר אשר הרגיו עצבך וביאך לירי
הפרזה הגה זאת מצאתי כי נטוּתך לצד האחד עשתה זאת, ומכלל
נראה לי כי כל מכתבך לא נברא אלא כדי לספר לבאי עולם כי אתם,
כלומר הספרדים, מתגעגעים על השלום בכל נפישכם ובכל מאדכם, בלי
שום פניה ודרא דמנוא, ואנחנו כלומר האשכנזים, מחזיקים במחלוקת
משנאה כבושה. כי לולא כן מה מקום היו למכתבך אחרי אשר עוד
יומים קודם צאתו כבר נדברו יראי ד' משני הצדדים איש אל רעהו
והחלימו להקים את ועד האחדות על תלו?

מכתבך "בהצנע" כבר יצאו ראשו ורובו של "ועד האחדות הצבורית לאויר העולם על ידיך" והיה
הדבר הזה עצמו לך לראיה כי לא נכונה שעתה באמרך: כי ידעת כי דבר גדול ונכבד בזה
אשר רבו ועצמו מתנגדיו לא יצא אל הפועל בדברים מעטים וכי אחר אשר הנסיון הורה לך
כי דבר האחדות לא רבו ולא עצמו מתנגדיו ואדרבא מסקד הוא סקוד וקאים ולא הטיה לו
אלא התעוררות נאמנה וכיון שבמה התעוררותי מיד נולד הולד זכור לי אשר מצדו הכל
שמחים בו ונכונים הם לתת ידם לקיימו למען גדל ויעשה היל ויהפך לתורה ולמעשים.

ומתוך תשקתך למחון מעט את אפי האישכנזים נמשכת גם
 להחליט דברים אשר לא עמדת עליהם אלא מתוך ההישערה, כגון
 הדברים שאמרת בסימן ד' מפרק תועלת האחדות, כי יש אנשים
 הלוחטים עתה בכל כחם בהפצת מאמרים ומחברות להבאיש את ריה
 הספרדים, וכי הכסף הדרוש להפצת המחברות והמאמרים הללו לקוח
 מכסף העניים, ובשני הדברים האלה טעית. (א) עתה אין אדם בין
 האישכנזים העוסק בהפצת מאמרים ומחברות להבאיש את ריה הספרדים.
 וגם בראשית התגלע הריב לא יצאו האישכנזים אלא במחברת אחת
 היא המחברת "הד הרים" אשר יצאה בתור תשובה לקובלנתכם אשר
 שלחתם בעולם בשם "שמעו הרים ריבנו" ואין במחברת זו ממדת "באנשים"
 כל עיקרה אבל יש בה דברים של מעם וברור האמת. (ב) הכסף הדרוש
 להפצת המחברות והמאמרים שרמזת עליהם ושאינ ענינם כלל ליחס
 שני שבטי ישראל בירושלם איש אל רעהו אינו למוח מכסף עניים
 כלל וכלל.

ואלה המה הדברים אשר חפצתי להעריך עליהם ואקוה כי תקיים
 בי "את והב בסיפה". והוספת לי אהבה והיה שלום על ישראל.

יחיאל מיכל פינס.

ברוך הבא.

סנים חדשות באו לכאן, סנים חדשות בתכסיסי המלחמה של בני ב"מ. הכל יודעים
 אנודת בני ב"מ למה נכנסה למלחמה. הכל יודעים כי תכליתה לתת מהלכים לתורה החדשה
 בארץ, והי כראותם בי ירושלם תהיה להם לשטן' בדרכם ויקדישו עליה מלחמה, ויתנו
 אות לצבאיהם הנפוצים על סני כל כדור הארץ, והמשאת החלה! וכדורים מלאים עמדות נמך

התעמסו מכל עברים ומניהם ירושלימה י ויבאו ויגורו ויתנצצו לרשימים ונהגו אש ועשן י
 אך לא נהרס אבן ולא נוק איש י רק מקול הרעש הקיצו יושבי ירושלים ויפקחו עיניהם
 לראות מאין עליהם המלחמה י ויכירו את האויב על פי סמנים מובהקים י או עלו עם די על
 החומות להגן עליהן ויורו חצים ואבני בליסטראות על ראש הנלחמים י וקלעיהם לא החמיאו
 המטרה י וירבו שמות בנדודי האויב י

בכ"ז לא רפו ידי האויב י וינס להחזיק מעמד ולעלות בחומה בסעיה י ולא עלתה
 בידו י או נדברו שרי הצבאות איש אל רעהו ובאספת סתרים י אשר היתה בימים האלה
 החליטו לשתות סני המלחמה י על פי הסכסס — פלאן — החדש אשר הבינו להם י לא לבד
 כי יקראו שלום לירושלם מעתה אלא גם יבטלו בפניהם את כל מלחמתם עליה למפיע י
 והתכחשו לכל אשר עשו י ושתו להרבנים והאמונים בחלקלקות י והתכננו לסניהם כתלמידים
 מקשיבים י והתאוננו לסניהם לאמר י יעולם לא תרשנו רעה על ירושלם והקלעים והמחצצים
 מעל החומות אך בעלילה באים עלינו י ואך דמם הם ידרשו מידנו י על כן הוליכום
 יתועה לאמר י בים עליך ירושלם י ואין זה אלא חלום בטל י והיה כי יתפתה יושב ירושלם
 לשירת הסירגות אשר בסיכם ויתקרבו אליכם י או תבואו כחתף על המחצצים והקלעים לכלעם
 חיים אחד אחד י ואחר תשובו לחדש את המלחמה על ירושלם ביתר עון וזח י

חובתי בני ב"מ י להגוד שבחכם בפניכם י כי תלמידים חרוצים אתם מכל ההלכות
 שלמדתם בבית ספרם של היוואיטים לא נשתכחה מכם אף אחת י והנכם כהיום מלומדי מלחמה
 חרוצים י ובכ"ז חשבתם וטעיתם במדותכם את אחרים באמת המדה של נפשכם י חושבים
 אתם כי לא באה כל המלחמה עליכם מצד יושבי ירושלם אלא כדי להגן על החלוקה י
 ובזכות רוחכם אומרים אתם י כי ערומים הנכם מכל אדם וכי תחננו קולכם או פתאי
 ירושלם יאמינו לכם י אבל שניתם בשתים י א) מניעתכם לרעה בירושלם לא נרמה אלא
 לסקוה עיני ישירי לב על מעללכם ודרככם י וכיון שנסקחו פעם אהת שוב לא
 תטחנהו ב י יושבי ירושלם אינם חסרי לב ולא על נקלה ויליכום ערומים שולל עין חודרת
 להם המציצה מבעד לערסל אשר האמר לכסות בו את מויפתחם י

לכן הטו נא אוניכם והקשיבו לקול דברי א) אם באמת ותמים תאמרו להטיב דרככם
 מעתה ולא תחתרו לנשווע זמורת זר בכרם די ולא תניסו ברזל על עציו האורחים י הן לא
 בדבר שפתים תצאו ידי חובתכם י כי אין דבור מבטל מעשהו ואם רק להונות באתם העולה
 על רוחכם לא תהיה י כי יש עין צופיה הביחנת את כל צעדיכם י ולוא נא אלף פעמים

הכנסו נכונם לפני הרהיג מיפוי בני כחנולים חנפים ותחרכו לפניו והתודתם על קלות
 דעתכם בודיו פה' ולוא גם יצלה בירכם להוליך שבו את לבו הטוב לשעה קלה להאמין
 לתחנוניכם אל תתברכו כי מעתה תוכלו ללכת בטח בשרירות לבכם ושלום יהיה לכם כי
 ידע תקעו אשר כל עוד לא חסירו את שקיך המשוטט מתוך הקודש אין איש אשר יאמין
 בכם ובכל שעה אשר ישאכם יצרכם לחדש פני תעולוכם חמצאו היל ערוך למלחמה
 ויד רב ופו עצמו שלוטיא תהיה בכם בראשונה להפך את מוטתכם ועתה שלום!

יחיאל מיכל פינס.

כל החפץ

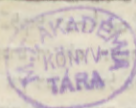
בשלושת המכתבים להצלת כבוד ירושלם הנקובים
 בשמותיהם: "ציון במשפט תפדה" "עדות שאינה חשודה" משום
 "והייתם נקיים" יפנה אלי הח"מ וישיג מבוקשתו חנם וגם כחרות
 דמי פוסתה —

פנחס מ. גראיעווסקי

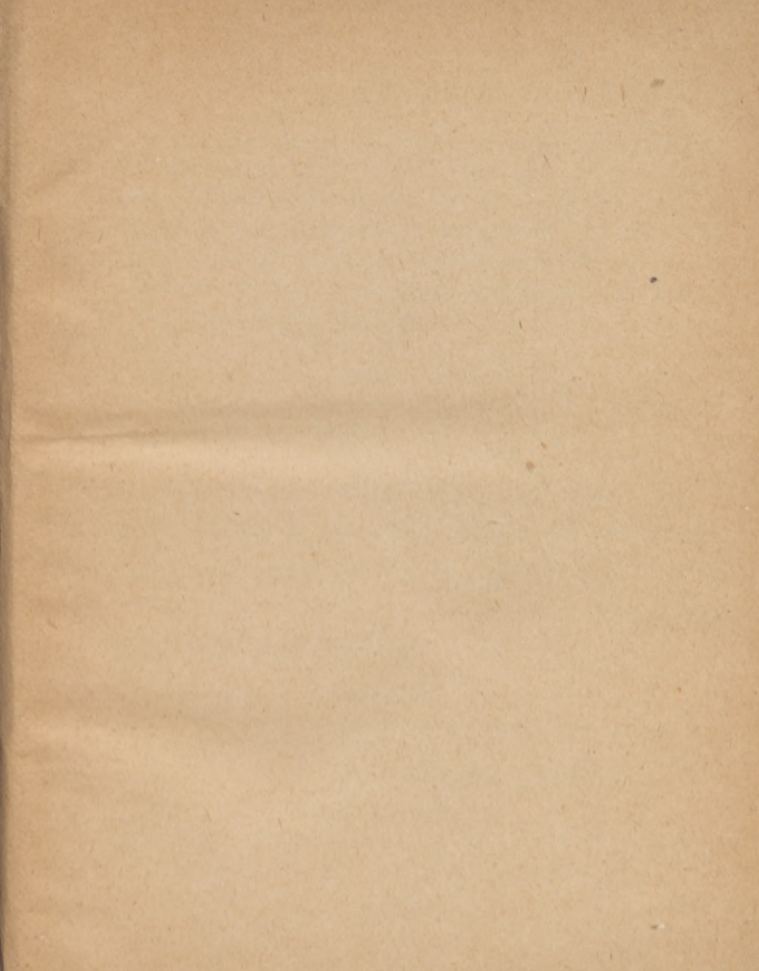
אדרעססא:

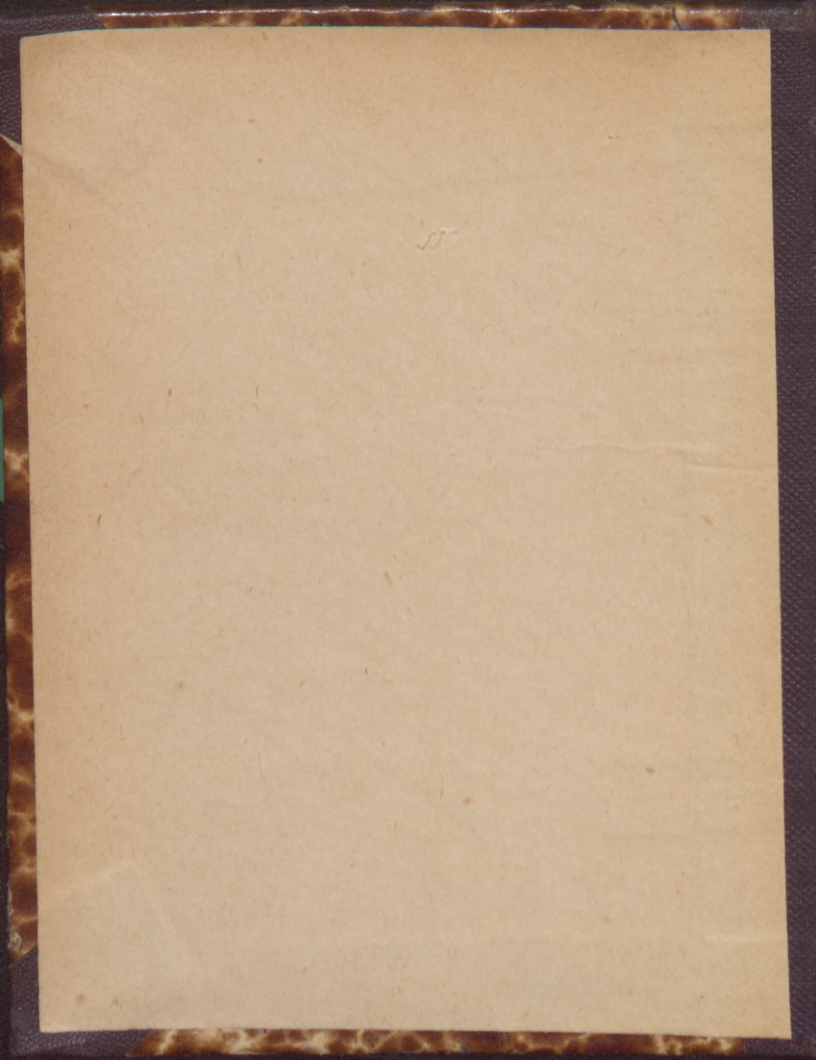
P. M. GRAJEWSKY

in JERUSALEM (Palästina)

B
84.

卷之四

名道真

卷之五